

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

TALLINN

Oktoober 2013

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
UURINGU TAUST	8
Uuringu metoodika	8
Sotsiaalpoliitiline taust	12
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	13
1. Hoiakud Eesti riigi suhtes.....	13
2. Institutsioonide usaldusväärsus	15
2.1. Üldine taust	15
2.2. Kaitsestruktuurid	18
3. Julgeolek ning ohud	20
3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis.....	20
3.2. Ohud Eestile.....	21
3.3. Julgeoleku tagatised	25
4. Eesti elanikkonna kaitsetahe	28
4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse.....	28
4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	31
4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	33
5. Eesti kaitsevõime	34
5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele.....	34
5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	35
5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	37
6. Eesti kaitsestruktuurid.....	38
6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega	38
6.2. Suhtumine ajateenistusse	39
6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks.....	39
6.2.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine	42
6.2.3. Asendusteenistus	44
6.2.4. Naiste ajateenistus	45
6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevähke	47
6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul	48
6.5. Kaitseleidi ülesanded.....	51
7. NATO.....	54

7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse.....	54
7.2. NATO abi võimaliku ohu korral.....	57
7.3. NATO ja Venemaa koostöö.....	58
8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid.....	59
8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	59
8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	62
8.3. Afganistani operatsiooni kuvand.....	65
8.4. Seosed sõnaga „veteran“	68
9. Riigikaitsealane teave	69
9.1. Riigikaitseõpetus koolides	69
9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE	71

LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet

Lisa 2 – Andmetabelid

KOKKUVÕTE

- Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2013. aasta oktoobris Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitseemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1204 Eesti elanikku vanuses 15-74 eluaastat.
- Uuringus kaardistati Eesti riigiga seotud hoiakuid kodanike ja mittekodanike seas. Tulemustest ilmneb, et Eesti kodanikest 73% on kodanikuks olemise üle uhked. Mittekodanikest tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust 27%, keskmisest enam on kodakondsuse soovijaid kõrgharitud seas. Euroopa Liitu kuulumise üle tunneb uhkust 71% ja NATO liikmelisuse üle 64% elanikest. Pidevalt või sageli on EL-i kuulumise üle uhkust tundnud 28% ja NATO puhul 26% vastajaist, mõlemad näitajad on poole aastaga mõne protsendipunkti võrra tõusnud. Eestikeelne elanikkond on mitte-eestlastega võrreldes tunduvalt positiivsemalt meelestatud nii Eesti kodanikuks olemise kui NATO-sse kuulumise suhtes.
- Uuringusse kaasatud kümne institutsiooni seast usaldatakse kõige enam Päästeteenistust (Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast usaldab 96%). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas kaitseväge (84%), politsei (83%), Kaitseliit (75%), NATO (66%), Euroopa Liit (62%) ja president (62%). Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased.
- 2013. aasta sügisel oli pool (50%) Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus. 15% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 32% arvab, et olukord püsib muutumatuna. Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemamana - 23% arvates turvalisus siin paraneb. Võrreldes kevadise küsitlusega on 4 protsendipunkti võrra enam neid inimesi, kes pelgavad suuremat sõjaliste konfliktide ohtu maailmas, samal ajal aga ei ole muutunud nende vastajate hulk, kes kardab ebaturvalisemat olukorda Eestis.
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kõige sagedamini Eesti riiklike infosüsteemide vastu suunatud nn küberrünnakuid (väga või küllaltki tõenäoliseks peab lähemate aastate jooksul 65%), ulatuslikku merereostust (60%) või mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (55%). Poole aastaga on eeskätt vähenenud nende inimeste hulk, kes peavad tõenäoliseks massilisi tänavarahutusi Eestis (8 protsendipunkti võrra) ja kasvanud nende osakaal, kes kardavad ulatuslikku merereostust (7 protsendipunkti võrra).
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (67% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on olulisuselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (41%), sellele järgneb koostöö ja head suhted Venemaaga (32%). Nagu ka eelmistes uuringulainetes, on eestikeelsete vastajate jaoks NATO-sse kuulumine selgelt olulisim julgeolekugarantii (mainib 76% eesti- ja 45% muukeelsetest), muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga (51%; eestikeelsetest 25%). Võrreldes eelmise uuringulainega on sel korral enim tõusnud nende inimeste osakaal, kes peavad üheks suuremaks julgeolekugarantiiks Eesti koostööd ja häid suhteid Ameerika Ühendriikidega.

- Eesti elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on endiselt madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevuse pooldamine. Võõrriigi rünnaku korral peab relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 59% elanikest. Mitte-eestlaste toetus relvastatud kaitsetegevusele püsib sama kõrgel kui eestlaste oma (80% vs 79%), samas aga nende inimeste hulk, kes ise on valmis kaitsetegevuses osalema, on mitte-eestlaste seas märgatavalt madalam kui eestlaste hulgas (46% vs 65%).
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 6% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt. 20-39-aastased elanikud mõtlevad Eestist lahkumisele rohkem kui nooremad või vanemad inimesed. Kallaletungi korral püüaks Eestist lahkuda 21% eestlastest ja 37% mitte-eestlastest. Võrreldes eelmise uuringulainega on siiski 4 protsendipunkti vähem neid mitte-eestlasi, kes ohu korral riigist lahuks, ja viimaste uuringulainete jooksul on kahanev trend olnud valdav.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid 22% teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Viies viimases uuringulaines on ohuolukorras käitumisest teadlike elanike osakaal olnud varasemast väiksem, jäädes 20 protsendi piirimaile. Samas nähakse vajadust inimesi riigikaitse teemadel harida, sest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 81% Eesti elanikest (37% arvates peaks see kindlasti ja 44% hinnangul arvatavasti õppeprogrammis olema).
- Eesti riigi kaitsevõimet hinnates jagunevad elanike arvamused laias laastus pooleks: 46% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, 45% ei pea seda võimalikuks. Eestikeelsed elanikud on riigi kaitsmise võimaluste suhtes mitte-eestlastest märksa optimistlikumad – seda peab võimalikuks vastavalt 50% ja 38% vastanuist.
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled (46%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel. Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 26% ja vähendamist 20% elanikest. Võrreldes kevadel läbi viidud uuringuga ei ole hinnangutes suuri muutusi toimunud, kuigi need liiguvad vahepealse majanduskriisi-aegse languse järel tasapisi optimistlikumas suunas.
- Riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel annab positiivse hinnangu 74% ja negatiivse 12% elanikest. Võrreldes eelmise uuringulainega on hinnangud püsinud stabiilselt kõrgel. Samal ajal ei oska 14% respondentidest küsimusele vastata, mis on kõrgem näitaja, kui enamike teiste ankeedis sisaldunud riigikaitset puudutavate küsimuste puhul.
- Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega taasiseseisvumise järgsel perioodil omab 16% ja kaudseid kokkupuuteid 64% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast. Kõige enam kokkupuuteid omatakse ajateenistusega (8% on ise osalenud ja 53%-l vastajaist on ajateenistuses käinud sõpru või pereliikmeid), sellele järgneb Kaitseliidu tegevus (ise osalenud 4%, lähedaste kaudu kokku puutunud 22%). Enim kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega on meessoost, noorematel ja eesti keelt kõnelevatel vastajatel.
- Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud: koguni 93% peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 61% kindlasti vajalikuks. Valdav osa inimestest (63%) arvab, et neile sobiva koormusega peaksid kaitseväeteenistuse läbima ka väiksemate tervisehäiretega noormehed; 20% vastajate arvates ei peaks tervisehäiretega

noormehed aga ajateenistusse minema. 78% eestimaalastest peab vajalikuks, et usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel oleks õigus minna asendusteenistusse (nt töötades hoolekandeesutustes, erivajadustega laste koolides vms).

- Suurem osa inimestest (69%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 25% mõistab sellise käitumise hukka ja 45% peab seda negatiivseks. Need elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks (st ennekõike eestlased ja eakamad inimesed, samuti ajateenistusega isiklikult kokku puutunud vastajad), taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.
- 67% elanikest leiab, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 45% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 21% arvates noormeestega samadel tingimustel. 32% vastanute, eeskätt mitte-eestlaste (45%) hinnangul ei peaks naised üldse ajateenistuses osalema.
- 79% elanikkonnast eelistab praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut pooldab 17% (sh 11% eesti- ja 30% muukeelsetest inimestest).
- Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks (67%) või neutraalseks (28%). Võrreldes eelmise uuringuga on pisut langenud positiivsete hinnangute osakaal ning tõusnud neutraalsete oma (mõlemad 4 protsendipunkti võrra). Peamiseks kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavaks teguriks peetakse huvi selle elukutse vastu (52%); olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus teenida head palka (44%) ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (41%), samuti patriotism ja soov oma riiki kaitsta (35%). Viimane on kevadisega võrreldes enim võrra kahanenud (7 protsendipunkti võrra).
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks päästetegevuses osalemist õnnetuste ja katastroofide korral (60% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest); sellele järgnevad võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (50%) ja valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordade puhul (41%). Muukeelse elanikkonna seas domineerib tugevalt arvamus, et Kaitseliidu ülesandeks on päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (66%), eestlased nimetavad sellega pea võrdsel määral ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (55-57%).
- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2013. aasta kevadel 76% elanikkonnast, sh 34% on kindlasti selle poolt. 2011. aastal toimunud languse järel on toetus NATO liikmelisusele nüüd taas tõusule pööranud. Viimase paari uuringulaine jooksul on ennekõike just muukeelsete elanike toetus NATO-sse üles-alla kõikunud; praegu on vahe kahe keelegrupi toetuses NATO liikmelisusele 41 protsendipunkti, mis on sarnane 2010. aasta tasemele.
- 44% eestimaalastest arvab, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi ning 23% elanikest leiab, et NATO piirduks ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 19% usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 10% arvates ei oleks NATO-lt mitte mingit abi loota. Võrreldes möödunud korraga on nüüd veidi enam inimesi, kes usuvad, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (5 protsendipunkti võrra). Eestlased ja need vastajad, kes pooldavad kuulumist NATO-sse, panevad organisatsioonile märksa suuremaid lootuseid.
- NATO ja Venemaa vahelist koostööd soosib 74% Eesti elanikest: 13% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning samuti 31% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes. 16% elanike hinnangul ei peaks

NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma pooldavamalt kui eestlased.

- 58% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eesti kaitsejõudude üldist osalemist missioonidel kipuvad eestlased suuremal määral toetama (61%; mitte-eestlastest 51%). Nagu varemgi, peetakse rahvusvahelistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (nimetas ühe põhjusena kolmest 58%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (48%).
- Afganistani missioonil jätkamist toetab viimase kolme aasta jooksul ligikaudu 40% elanikkonnast; toetus operatsioonis osalemisele Somaalia vetes on alates Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooniga liitumisest 2010. aasta septembris püsinud 60-70% kandis. Viimases kahes uuringulaines on küsitud ka osalemise kohta väljaõppemissioonil Malis – seda toetab hinnanguliselt pool elanikkonnast (51%). Toetus Afganistani missioonil jätkamisele on samuti kõrgem eestlaste hulgas, Somaalia ja Mali missiooni seevastu toetavad mitte-eestlased pisut rohkem.
- Afganistani missiooni kuvand on Eesti elanike silmis väga mitmetahuline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Afganistanis teenivate Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ega olda kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses. Sõnaga „veteran“ seostuvad vaid vähestele vastajatele (9%) Eesti kaitseväge missioonid Kosovos, Afganistanis ja Iraagis, eeskätt seostatakse selle sõnaga Teist maailmasõda (67%).

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2013. aasta sügisel Kaitseministeeriumi tellimusel läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, mille eesmärgiks oli anda ülevaade elanike suhtumisest ja hoiakutest järgmistel teemadel:

- hoiakud Eesti riigi suhtes;
- institutsioonide (sh kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- hinnangud seoses võimalike ohtude ning julgeolekuriskidega Eestis ning maailmas;
- elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ja riigi arengutegevusele selles valdkonnas;
- suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitsestruktuuridesse;
- suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ja andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Aruandes on tulemusi võrreldud perioodil 2000-2012 läbi viidud samalaadsete avaliku arvamuse uuringute tulemustega. Võrdluse alusena kasutatud andmed pärinevad Tellijalt saadud andmefailidest ja nimetatud aastate uuringuaruannetest, mis on vabalt kättesaadavad Kaitseministeeriumi kodulehelt.

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 26. september kuni 17. oktoober 2013 viis uuringufirma SAAR POLL OÜ läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti 1204 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Vastajate valikuks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles.

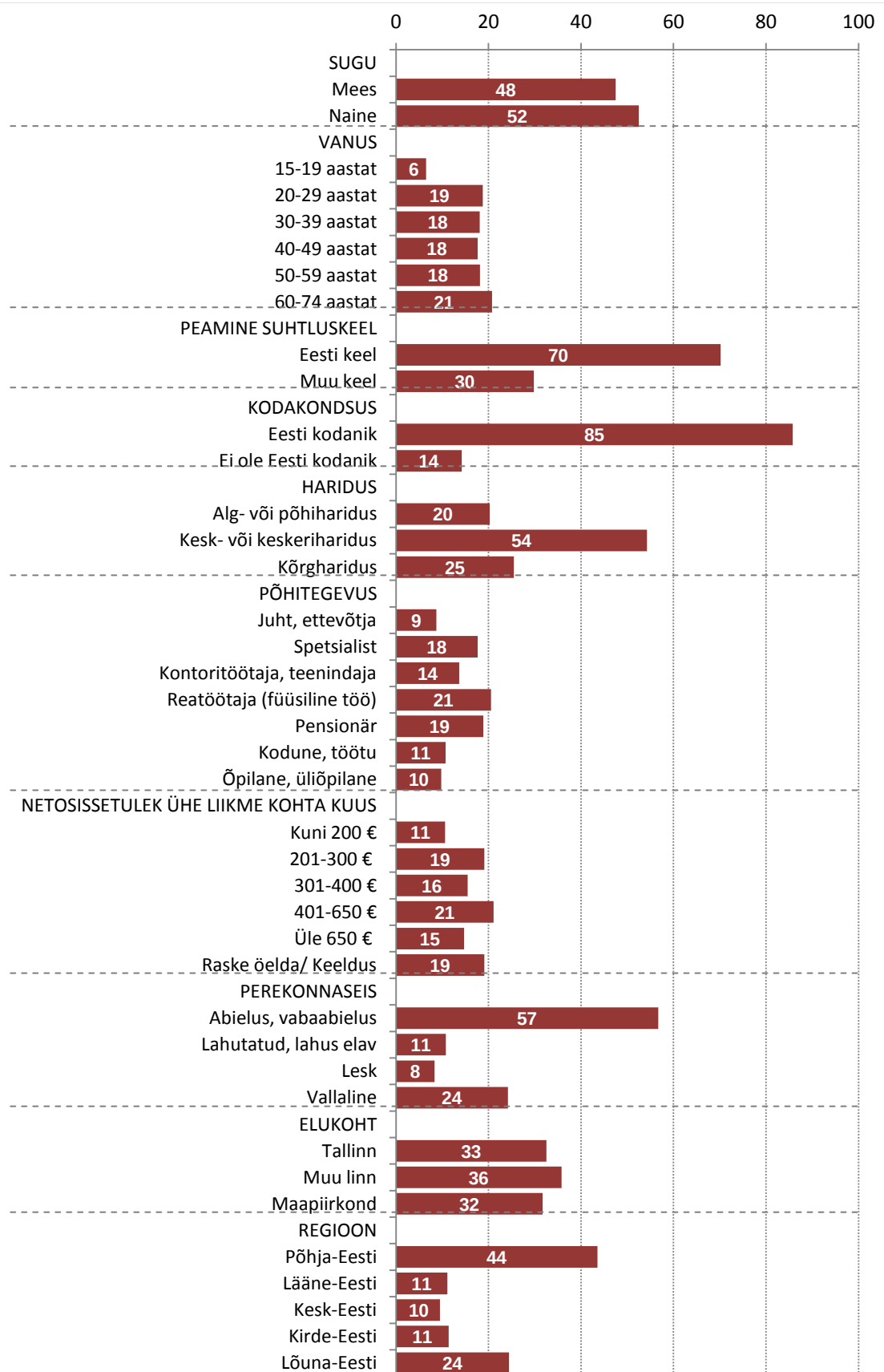
Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (Tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2013. Täpsema ülevaate vastajate profiilist annab Joonis 1, usalduspiire saab näha Tabelist 2.

Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
SUGU			
Mees	47,5	46,5	47,5
Naine	52,5	53,5	52,5
VANUS			
15-19	6,5	6,6	6,5
20-29	18,8	18,0	18,8
30-39	18,1	14,2	18,1
40-49	17,7	16,9	17,7
50-59	18,2	19,4	18,2
60-74	20,8	24,9	20,8
RAHVUS *			
Eestlane	68,8	66,4	68,8
Muu rahvus	31,2	33,6	31,2
ELUKOHT			
Linn	68,3	71,8	68,3
Maa	31,7	28,2	31,7
REGIOON			
Põhja-Eesti	43,5	39,6	43,5
Lääne-Eesti	11,1	11,7	11,1
Kesk-Eesti	9,5	10,5	9,5
Kirde-Eesti	11,4	12,7	11,4
Lõuna-Eesti	24,4	25,4	24,4

* Käesolevas aruandes ei ole tulemusi analüüsitud mitte rahvuse, vaid peamise suhtluskeeke lõikes, et tagada võrreldavus varasemate uuringutega. Kuigi eesti suhtluskeelele vastajatele viidates kasutatakse lühiduse huvides kohati ka terminit „eestlased“ ja muukeelsete vastajate kohta „mitte-eestlased“, siis tuleb aruannet lugedes silmas pidada, et tegelikult on läbivalt tegemist võrdlusega suhtluskeeke alusel. Tulemustega rahvuse lõikes on võimalik tutvuda andmetabelite põhjal (Lisa 2).

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N¹=1204)

¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate hulka.

Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti elanikkonnale vanuses 15-74 aastat; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 2,83% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvutatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal/ Valimi suurus	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87
1200	2,83	2,83	2,77	2,70	2,59	2,45	2,26	2,02	1,70	1,23	0,96	0,79

Sotsiaalpoliitiline taust

Käesolev alapeatükk annab ülevaate küsitlusperioodi aegsetest ja eelsetest sündmustest ning arengutendentsidest Eesti ühiskonnas ja maailmas laiemalt. Septembris-oktoobris 2013 toimunud küsitluse puhul võiks mainida järgmisi nähtuseid, millel võis olla oma roll avaliku arvamuse kujunemisel. Nende mõju suunda uuringu tulemustele ei saa üheselt määratleda – mõnikord esineb mõjufaktor üksiksündmusena, mõnikord mitmete tegurite koosmõjus, ent need asjaolud võisid muuta avaliku arvamuse üldist fooni ja seeläbi suhtumist mõningatesse kindlatesse uuringuküsimustesse.

Laias laastus kinnitasid seekordsed tulemused kevadises raportis ära toodud tendentsed ning viitasid asjaolule, et sotsiaalpoliitiline kontekst Eestis on peaaegsajalikult stabiliseerunud ja elanikkonna üldine meelsus vahepealse madalseisu järel paranenud. Siiski võisid käesoleva uuringulaine tulemustele siseriiklikul tasandil teatud mõju avaldada sügisesed kohalike omavalitsuste valimised, kuivõrd valimiskampaania kõrghetk langes suuresti kokku küsitlusperioodiga. Kuigi valimiste eelõhtuks, kui meedia fookusesse kerkis skandaal Eerik-Niiles Krossi tagaotsitavaks kuulutamise Interpolis, oli küsitlustöö juba lõppenud, ilmetas seekordne agressiivne kampaania kahtlemata tugevasti päevapoliitilist pilti muuhulgas kasvõi seeläbi, et Krossi isikut seostatakse paljuski julgeolekutemaatikaga. Kampaania keskendus suuresti ka rahvusgruppide vastandamisele ning rõhutas eestlaste ja mitte-eestlaste seisukohtade erisusi riiklikult olulistest küsimustest.

Globaalsel tasandil oli sel sügisel läbivaks teemaks jätkuv ebastabiilsus Lähis-Idas ning lääneriikide kavandatav sõjaline sekkumine Süüria kodusõtta, mis kõrgendas ohutunnet ja tekitas küsimusi rünnaku võimalike tagajärgede osas. Riikidevaheline jõuvahekord taandus taas kord kahe suure osapoole, Ameerika Ühendriikide ja Venemaa omavahelistele läbirääkimistele. Küsitlusperioodi langes ka terrorirünnak Keenias, mille sihtmärgiks olid välisriikide kodanikud. Samal ajal oli Euroopa endiselt hõivatud võlakriisist toibumisega ning majandusküsimused asetustid jätkuvalt tähtsale kohale nii euroalariikide sise- kui välispoliitikas. Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide suhetesse külvas pingeid jälgimis- ja luureskandaal. Eesti ja Venemaa suhetes kerkis taas päevakorraale piirileping, mille Venemaa valitsus septembris heaks kiitis, samas aga tekitasid Eesti poolel emotsionaalseid reaktsioone Venemaa ja Valgevene ühised läänevastase alatooniga sõjalised õppused Zapad-2013.

Suhtumist kaitsevække võis mõjutada teave sellest, et Eestist asus teele viimane Afganistani kontingent ning sellega saabub lõpp suuremahulisele ja pikka aega kestnud välismissioonile. Kui kevadises uuringulaines tõusid hoiakud kaitsejõudude ning kaitsepoliitika suhtes Eesti Vabariigi 95. aastapäeva suurejoonelise tähistamise järel kõrgele, siis nüüdseks on need suuresti taandunud pidustuste-eelsele tasemele.

Tasub märkimist, et küsitlustöö hetkeks ei olnud veel toimunud Eesti kaitsmist harjutanud NATO suurõppus Steadfast Jazz ega ka näiteks aset leidnud küberrünnak Kaitseministeeriumi kodulehele.

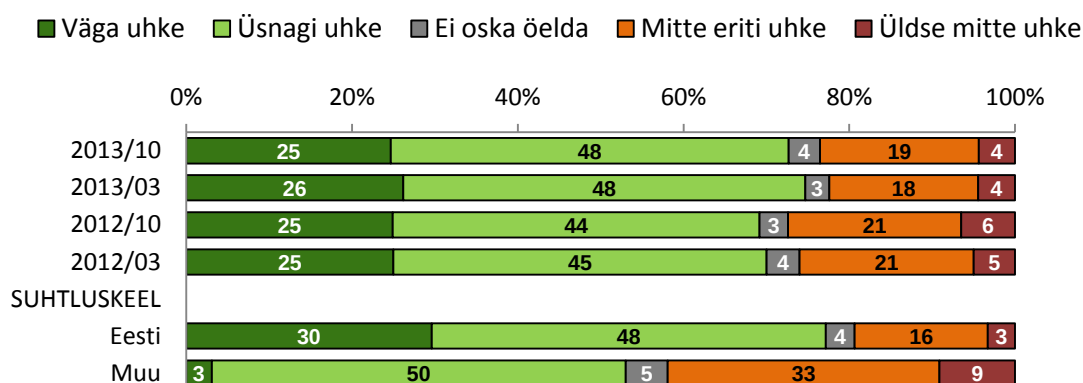
UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Hoiakud Eesti riigi suhtes

Viimases neljas uuringulaines mõõdeti hoiakuid Eesti riigi suhtes varasemast erineval viisil. Eesti kodakondsusega vastajail (N=1033) paluti hinnata, kui uhked nad on selle üle, et on Eesti Vabariigi kodanikud. Neilt vastajailt aga, kes ei ole Eesti kodanikud (N=171), küsiti, kas nad tahaksid saada Eesti Vabariigi kodakondsust.

Tulemustest nähtub, et **73% Eesti kodanikest on kodanikuks olemise üle uhked**, seejuures iga neljas inimene (25%) on oma kodanikustaatus üle väga uhke (Joonis 2). 19% kodanikest ei tunne Eesti kodanikuks olemise üle erilisel määral uhkust ja 4% ei tunne seda üldse. Võrreldes möödunud uuringuga käesoleva aasta märtsis, ei ole proportsioonid suurel määral muutunud. Eesti keelt kõnelevad kodanikud tunnevad oma kodakondsuse üle märksa enam uhkust kui muukeelsed – väga või üsnagi palju uhkust tundvaid kodanikke leidub eestikeelsete kodanike seas 77%, muukeelsete hulgas aga vaid 53%. Enim tunnevad kodanikuks olemise üle uhkust 15-19-aastased vastajad, samuti keskmisel või paremal majanduslikul järjel olevad inimesed ning Kesk- ja Lõuna-Eesti elanikud.

Joonis 2. Uhkus Eesti Vabariigi kodanikuks olemise üle (%; N = Eesti Vabariigi kodanikud)²

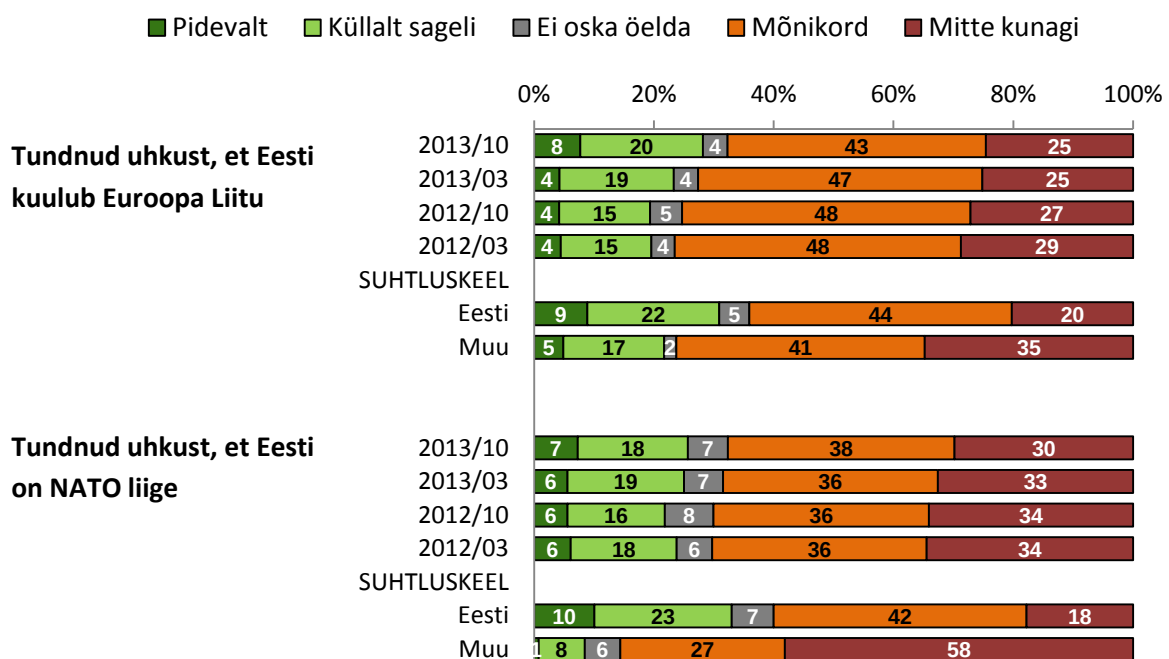

Eesti kodakondsust mitteomavaist inimestest enam kui neljandik (27%) tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust. Seda ei soovi 63% ning seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 10% vastanuist. Eesti kodakondsusest on huvitatud ennekõike kõrgharitud vastajad, ent täpsemate protsentjaotuste väljatoomiseks rühmade lõikes on vaadeldavad grupid liialt väikesed. Võrreldes 2013. aasta märtsis läbi viidud uuringuga ei ole kodakondsuse soovijate osakaal olulisel määral muutunud.

² Siin ja edaspidi on mitme alamgrupi (nt „väga uhke“ ja „üsnagi uhke“) näitajaid kokku liites võetud aluseks ümardamata andmed, sest see tagab andmete täpsema esitamise. Viimane võib aga tingida olukorra, kus kokku liidetud koondarv ja graafikul olevate täisarvuni ümardatud alamgruppide summa erinevad protsendi võrra.

Sarnaselt eelmistele uuringutele paluti ka sel korral kõigil vastajail hinnata, kas ja kui sageli nad on tundnud uhkust Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Võrreldes 2013. aasta märtsiga on eestimaalaste uhkusetunne Euroopa Liitu kuulumise üle mõne protsendipunkti võrra tõusnud, suhtumine NATO-sse kuulumisse ei ole oluliselt muutunud: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 28% ning NATO liikmelisuse üle 26% elanikest** (Joonis 3). Mitte kunagi ei ole oma sõnutsi Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 25% ja NATO puhul 30% inimestest.

Joonis 3. Eesti riigi kuuluvuse üle uhkuse tundmine (%; N = kõik vastajad)

Suhtluskeeles alusel ilmnevad suhtumises Euroopa Liidu ja NATO liikmelisusesse üsna olulised erinevused. Kui Eesti Euroopa Liitu kuulumise osas on erinevused väiksemad (muukeelsete vastajate seas esineb uhkustunnet 9 protsendipunkti võrra vähem), siis **NATO liikmeks oleku üle tunnevad eestikeelsed elanikud traditsiooniliselt märksa enam uhkust kui mitte-eestlased**. Koguni 58% muukeelsetest vastajatest ütleb, et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige (mittekodakondsete seas on sama näitaja lausa 68%). Eestikeelsetest vastajatest jagab sama arvamust aga vaid 18%.

Meeste ja naiste hoiakud seoses Euroopa Liitu kuulumisega on sarnased (28% nii meestest kui naistest on liikmelisuse üle uhkust tundnud pidevalt või küllalt sageli); erinevused ei ole suured ka suhtumises NATO liikmelisusesse (28% meestest ja 24% naistest on selle üle pidevalt või küllalt sageli uhkust tundnud). Eurooliitu kuulumise üle tunnevad pisut enam uhkust kõrgharitud, mõlemasse organisatsiooni kuulumise üle aga ka nooremad inimesed. Uhkusetunne nii Euroopa Liitu kui NATO-sse kuulumise üle on kõrgeim Lääne-, Kesk- ja Lõuna-Eestis ning madalaim Kirde-Eestis.

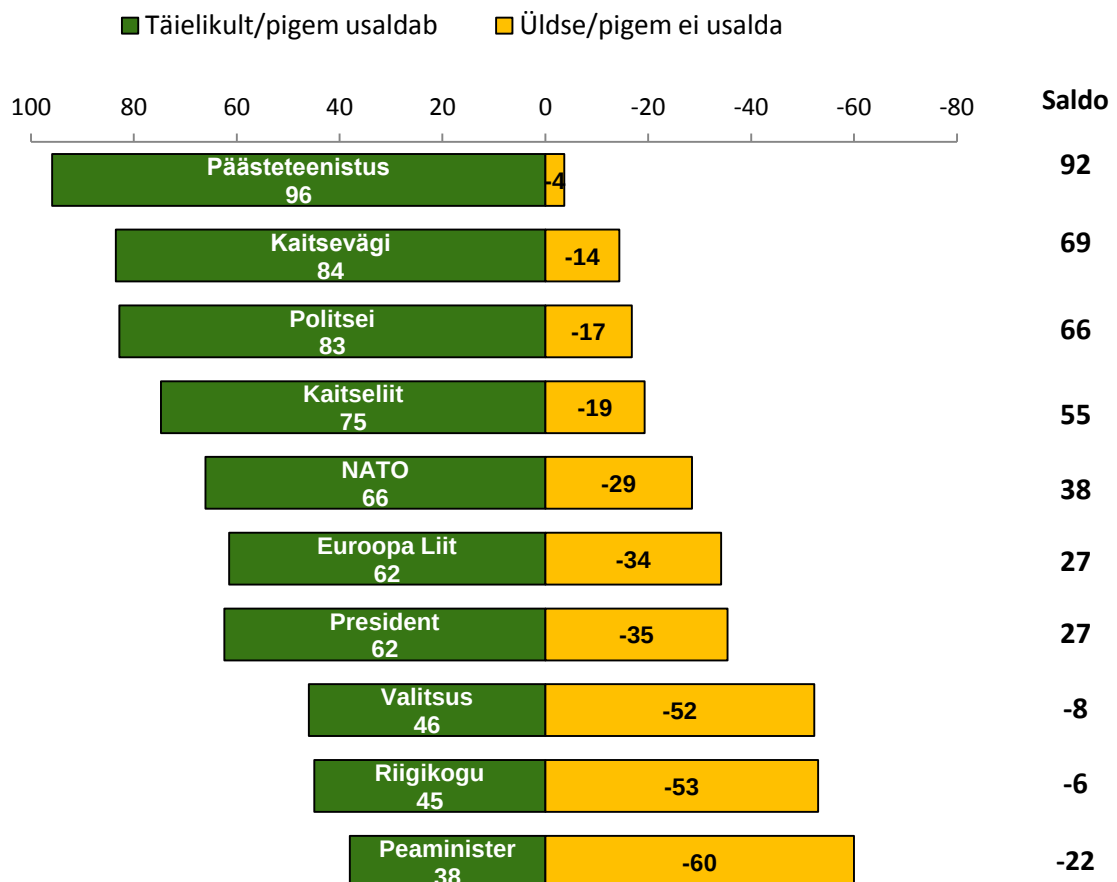
2. Institutsioonide usaldusväärsus

Teine peatükk käsitleb elanike usaldust riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Esmalt antakse üldpilt kõigi uuringusse hõlmatud institutsioonide usaldusväärsest ning seejärel vaadeldakse kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusnäitajate muutumist viimase kümne aasta jooksul.

2.1. Üldine taust

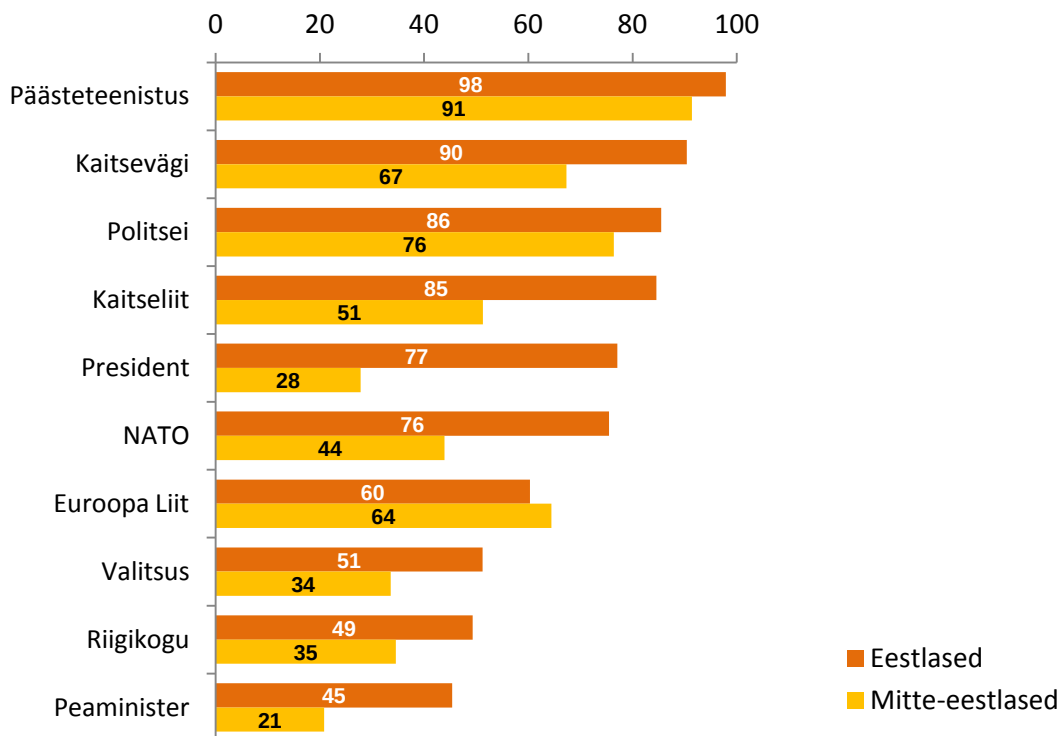
Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärust nelja kategooriaga skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist usaldatakse kõige enam **Päästeteenistust** – seda usaldab 96% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 4). Institutsioonide usaldamise pingereas on kaitseväge Päästeteenistuse järel teisel kohal (84%), järgnevad politsei (83%), Kaitseliit (75%), NATO (66%), Euroopa Liit (62%) ja president (62%). Kõige vähem usaldavad inimesed aga peaministrit, valitsust ja Riigikogu – neid institutsioone usaldab vähem kui pool Eesti elanikkonnast. Pea kõigi kümne riigiinstitutsiooni usaldatavus on kevadega võrreldes veidi tõusnud, NATO usaldatavus on ainsana jäänud samale tasemele.

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)

Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond märksa rohkem kui mitte-eestlased (Joonis 5). Suurimad erinevused ilmnevad presidendi (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 77%, muukeelsetest 28%), Kaitseliidu (85% vs 51%), NATO (76% vs 44%), peaministri (45% vs 21%) ning kaitseväge (90% vs 67%) puhul.

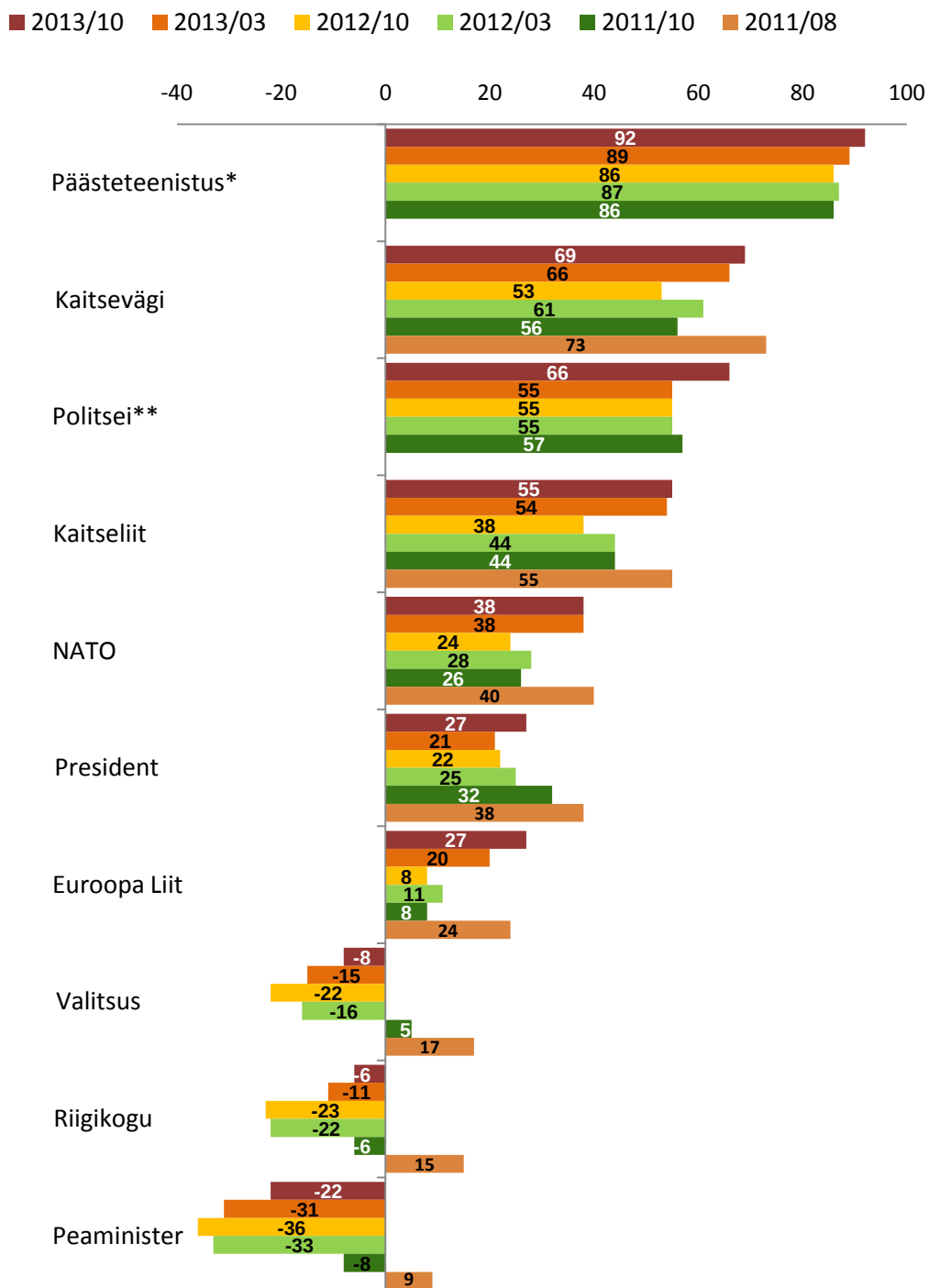
Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 6 kajastab institutsioonide usaldussaldosid ehk seda, milline on olnud usaldajate ja mitteusaldajate osakaalu vahe viimase kolme aasta jooksul. Võrreldes 2013. aasta märtsiga on paranenud enamike siseriiklike poliitiliste institutsioonide usaldussaldod: peaministril 9, valitsusel 7 ja Riigikogul 5 saldpunkti võrra. Samuti on tõusnud usaldus Euroopa Liidu vastu (7 saldpunkti võrra). Ühtlasi on poole aasta taguse olukorraga võrreldes pisut paranenud Eesti kaitsestruktuuride usaldussaldod: kaitseväel 3 ning Kaitseliidul 1 saldpunkti võrra. Kõige enam tõusis poole aastaga politsei usaldussaldo (11 saldpunkti võrra), NATO usaldatavus on aga ainsana jäänud kevadisega võrreldes samale tasemele.

Pikemaajalises võrdluses on viimaste aastate jooksul palju muutunud usaldus Euroopa Liidu vastu: olles vahepeal pikalt languses olnud, näitab see nüüd majanduskriisist väljumise taustal taas järjepidevat tõusutrendi. Ka NATO usaldatavuse määr näib Euroopa Liidu omaga võrdlemisi sarnast rada liikuvat, olles viimasel poolaastal pikema languse järel stabiilsuse saavutanud. Samuti on vahepealse usalduskriisi järel positiivse suuna võtnud peaministri, valitsuse ja parlamendi usaldusväärsus. Kõige stabiilsemana on viimaste aastate jooksul püsinud usaldus Päästeteenistuse ja politsei vastu.

Joonis 6. Institutsioonide usaldussaldod 2011-2013 (usaldajate ja mitteusaldajate saldo; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines küsiti esmakordselt Päästeteenistuse kohta (varasemates uuringutes Päästeamet).

** Uuringulaines 2011/08 küsiti Politsei- ja Piirivalveameti kohta.

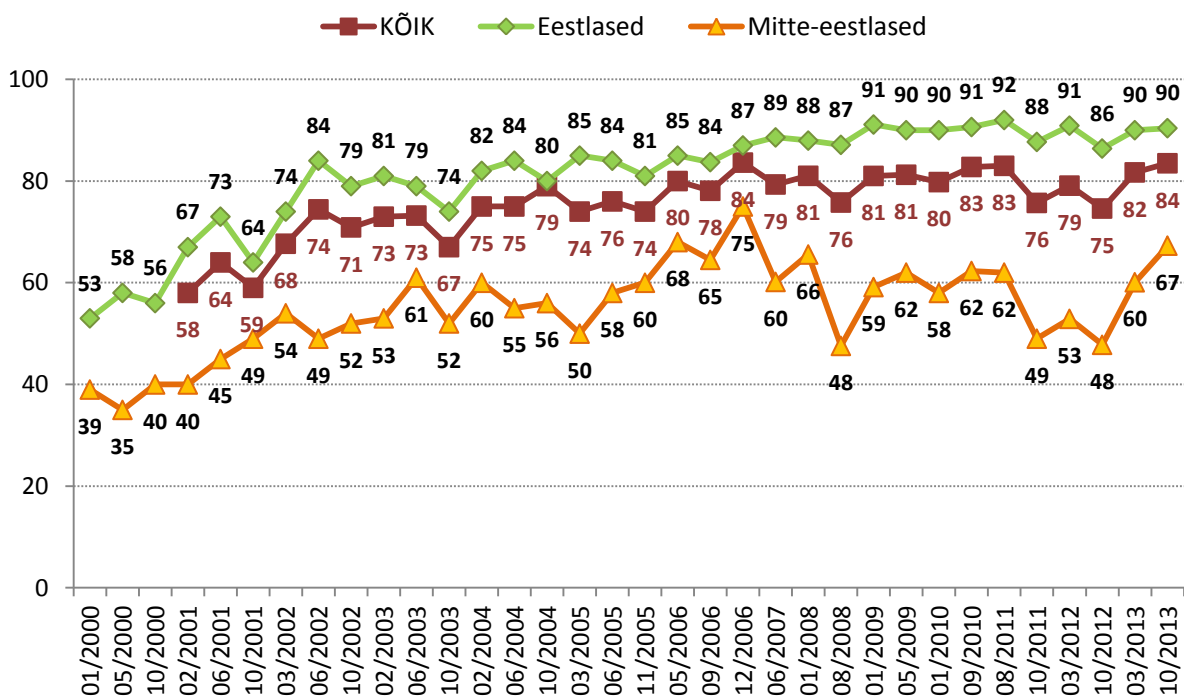
2.2. Kaitsestruktuurid

Kaitseväge, mis on Päästeteenistuse järel usaldusväärsuse pingereas 2. kohal, **usaldas 2013. aasta oktoobris 84% Eesti elanikest** (Joonis 7). Nagu eelnevatelgi aastatel, püsib eestikeelse elanikkonna seas usaldusmäär märksa kõrgemal kui muukeelsete hulgas – kaitseväge usaldab täielikult või pigem usaldab 90% eestlastest ja 67% mitte-eestlastest.

Kui 2011. aasta sügisest kuni möödunud aasta sügiseni võis täheldada kaitseväge usaldusväärsuse langust, siis nüüd on usaldajate osakaal püsinud kõrge paari uuringulaine jooksul, seda nii eestikeelse, aga eeskätt muukeelse elanikkonna seas. Kuivõrd enamike riigiinstitutsioonide usaldatavus kõigub nimetatud ajavahemikul sarnasel moel, siis võib tegemist olla üldise meelestatuse ja optimismitaseme muutumisega Eesti elanikkonnas laiemast poliitilisest ja sotsiaalmajanduslikust kontekstist tulenevalt.

Vaadeldes kogu möödunud kümnendit, on eestlaste usaldus kaitseväge vastu olnud külaltni stabiilsel tõusulainel, tõustes 2000. aasta algusest kokku enam kui 30 protsendipunkti võrra ja püsites alates 2009. aastast 90% ligidal. Muukeelsete elanike seas valitses 2006. aasta lõpuni samuti tõusev trend, aga pärast seda on usaldusmäär olnud hüplik. Viimane suurem usalduse langus ilmnis mitte-eestlaste seas 2011. aasta oktoobris ja usaldusmäär püsis võrdlemisi madalana järgmise kahe uuringulaine vältel. Samasuunaline muutus, kuigi märksa väiksemas mahu, toimus samal ajal ka eestlaste seas.

Joonis 7. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2013; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

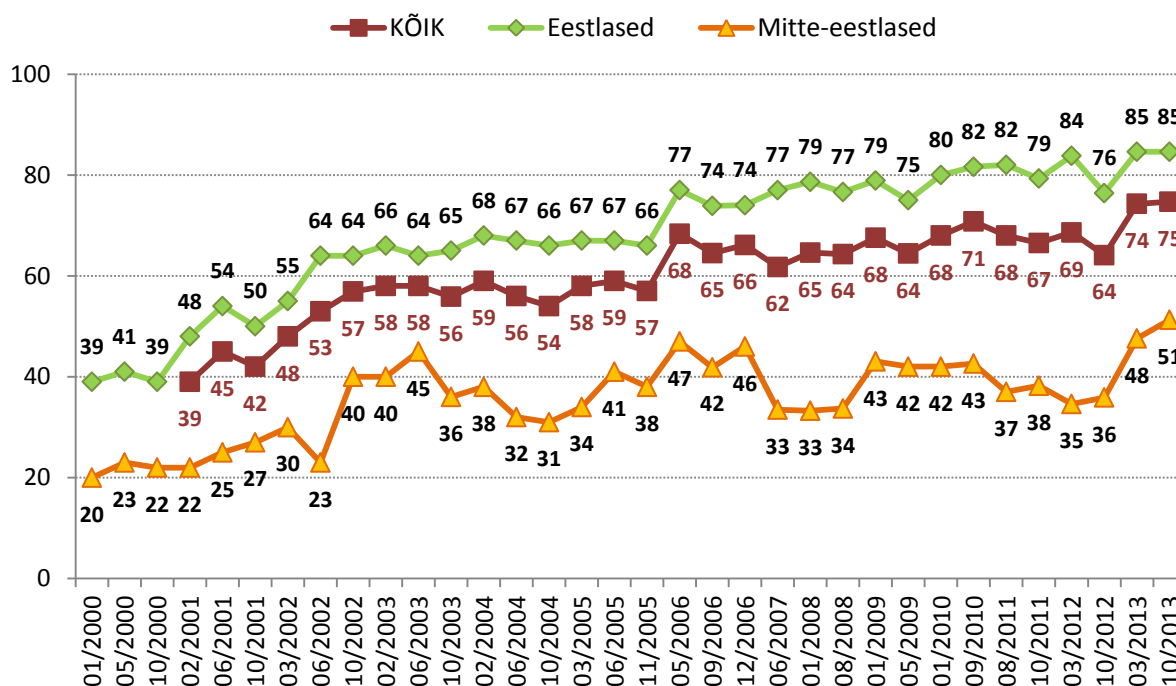

Sarnaselt varasematele aastatele on Kaitseliidu usaldusmäär kaitseväge omast madalam – Kaitseliitu usaldas 2013. aasta oktoobris 75% Eesti elanikest (Joonis 8). Viimase paari aasta jooksul on Kaitseliitu usaldavate elanike osakaal jäänud 64-75% piirsesse, seejuures on sarnaselt kaitsevägele ja ka enamikele teistele riigiinstitutsioonidele Kaitseliidu usaldusväärsus nüüd mõningase tagasilöögi järel taas kõrgena püsinud. Viimati mõõdetud tulemus on kõrgeim usaldusmäär viimase enam kui kümne aasta jooksul.

Siingi on usaldusväärsele antud hinnangud eestlaste seas järjekindlalt kõrgemad kui muukeelsel elanikkonnal: käesolevas uuringus usaldab Kaitseliitu 85% eestlastest, muukeelsest elanikkonna seas on sama näitaja 51%. Võrreldes eelmise uuringulaine tulemustega on Kaitseliidu usaldusmäär eestikeelsete vastajate seas jäänud samaks ning muukeelsete vastajate hulgas tõusnud 3 protsendipunkti võrra.

Pikemas perspektiivis on eestlaste usaldus Kaitseliidu vastu küllaltki stabiilselt tõusnud, kümnekonna aasta jooksul kokku rohkem kui 40 protsendipunkti võrra. Mitte-eestlaste usaldusnäitajad on üldjoontes samuti paranenud (tõustes 20% juurest 40-50% ligi), aga see aegrida sisaldab märksa enam kõikumisi.

Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2013; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus
(täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

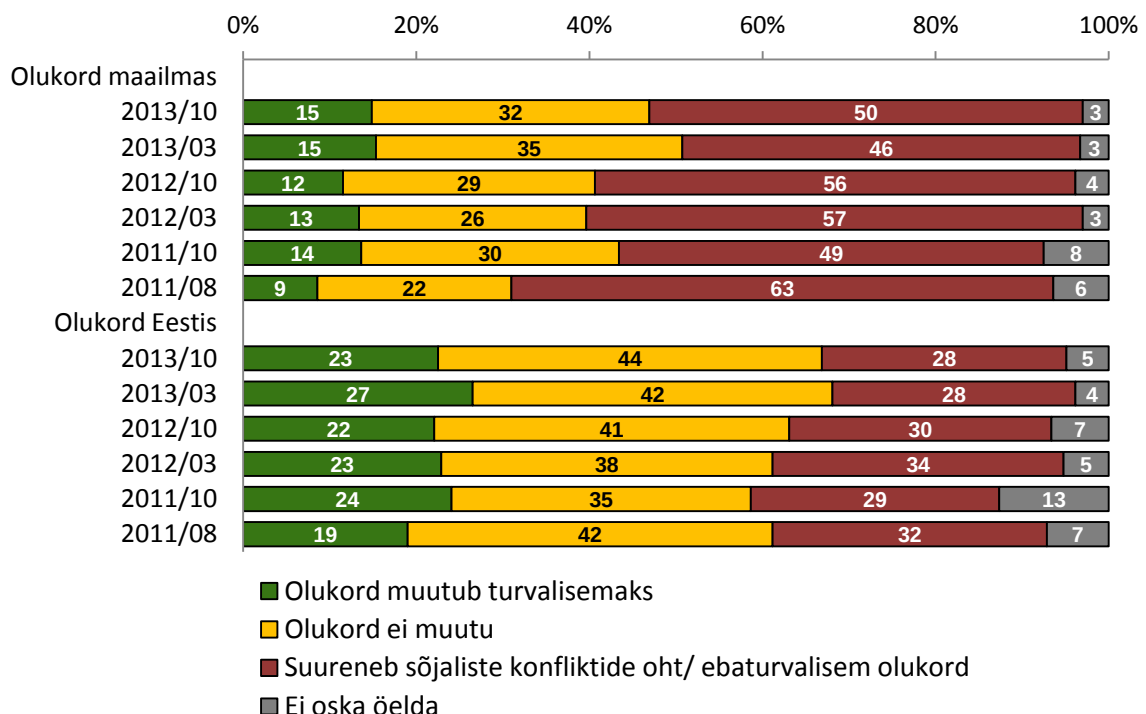
3. Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis

2013. aasta sügisel oli pool (50%) Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 9). 15% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 32% arvab, et olukord püsib muutumatuna. **Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas:** 23% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 44% hinnangul olukord ei muutu ja 28% kardab, et tingimused muutuvad ebaturvalisemaks. Võrreldes käesoleva aasta kevadel toimunud küsitlusega on 4 protsendipunkti võrra enam neid inimesi, kes pelgavad suuremat sõjaliste konfliktide ohtu maailmas, samal ajal on aga ei ole muutunud nende vastajate hulk, kes kardab ebaturvalisemat olukorda Eestis.

Joonis 9. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel*, 2011-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

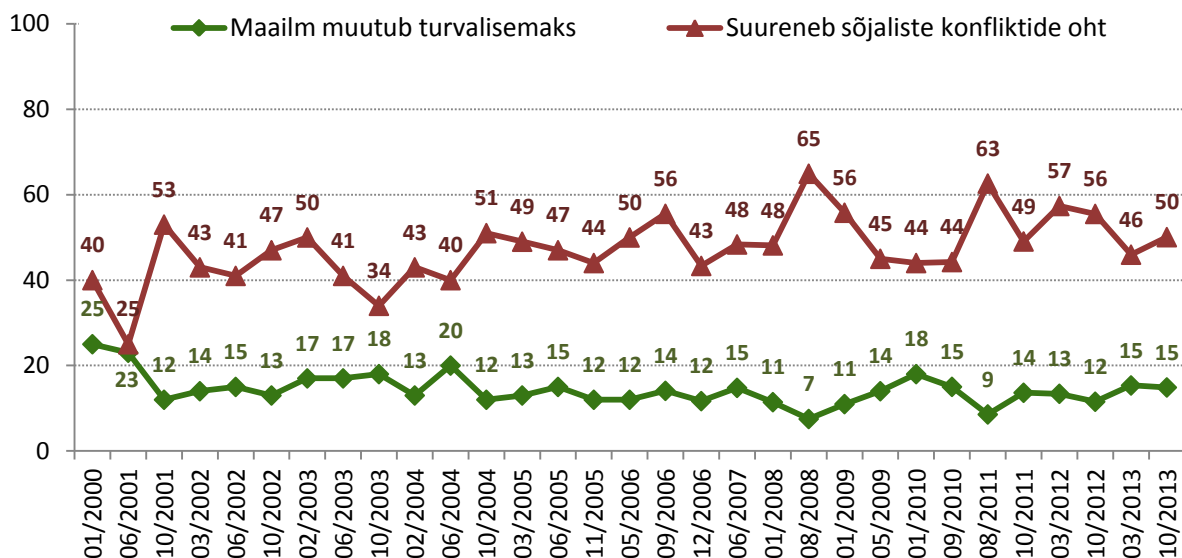
* Maailma ja Eesti olukorra kohta küsiti erinevas sõnastuses:

- Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?
- Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates [enne 2011/10: konfliktiohtlikumates] tingimustes?

Kohaliku olukorda hinnates usuvad eestlased muukeelsest elanikkonnast pisut enam turvalisemasse ühiskonda: praegusest turvalisemaid tingimusi prognoosib Eestile 24% eesti- ja 20% muukeelsetest vastajatest, eaturvalisemaid tingimusi aga vastavalt 29 ja 28 protsenti. Maailma olukorda hinnates on eestikeelsed vastajad muukeelsetest veidi pessimistlikumalt meelestatud: pool (53%) eestikeelsest elanikkonnast usub, et maailmas suureneb sõjaliste konfliktide oht, samas kui muukeelsete elanikke seas on vastav näitaja 43%.

Maailma olukorra turvalisusele antud hinnangute pikemaajalisest võrdlusest ilmneb, et suuremat sõjaliste konfliktide ohtu kajastav näitaja on olnud kogu eelneva kümnendi vältel hüplik, kõikides 25-65 protsendi vahel (Joonis 10). Käesoleva uuringu tulemus, mille põhjal 50% elanikest prognoosib eelolevaks aastakümneks sõjaliste konfliktide ohtu suurenemist maailmas, näitab, et Eesti elanike turvatunne on pisut kõrgem kui möödunud aastatel. Samas on ohutunne pisut suurem kui käesoleva aasta kevadel, mis võib olla tingitud asjaolust, et vahetult enne küsitlusperioodi oli teravalt meediatähelepanu keskmesse tõusnud lääneriikide kavandatav rünnak Süüriale.

Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

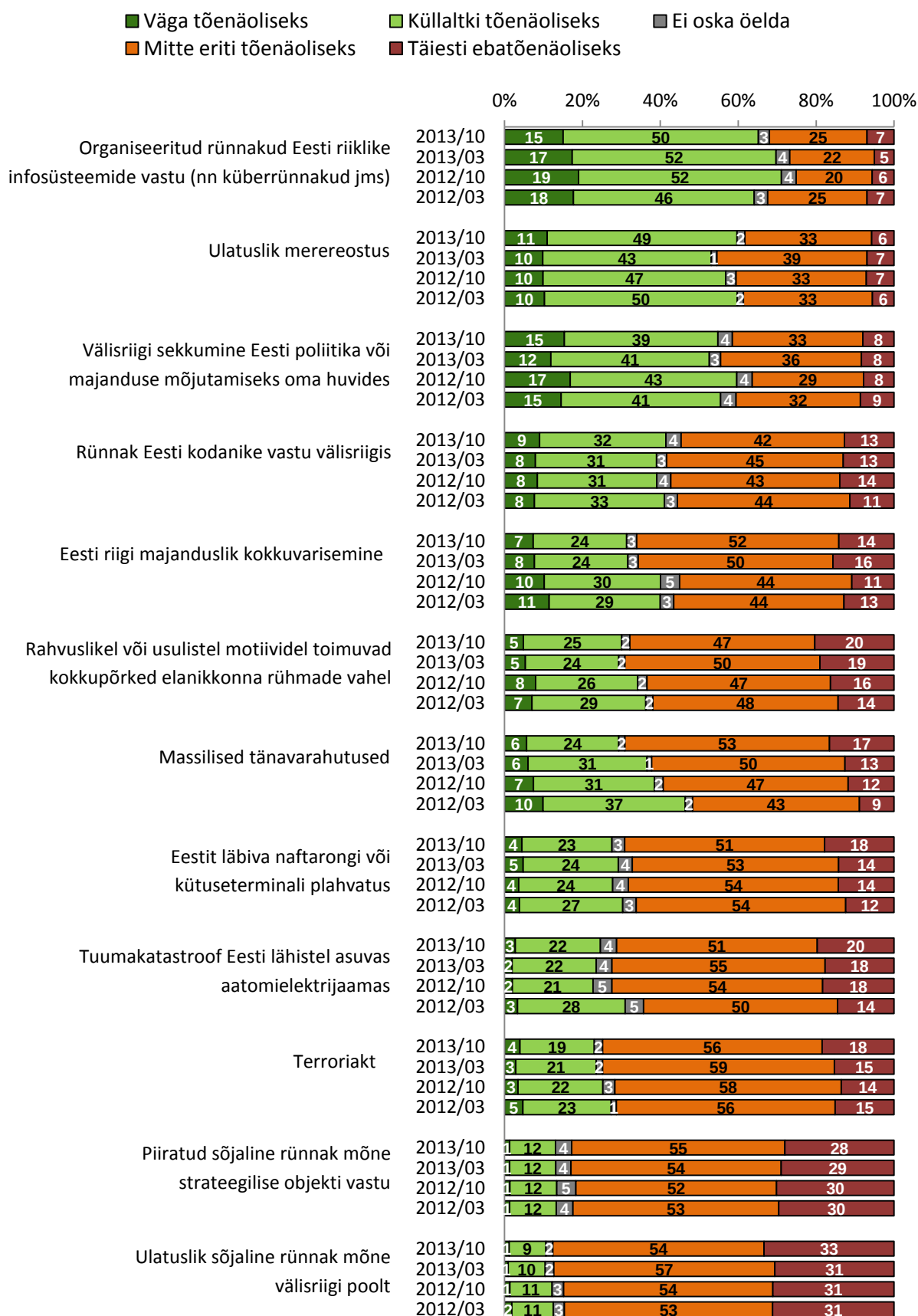
3.2. Ohud Eestile

Saamaks ülevaadet, millised on elanike arvates kõige tõenäolisemad ohud Eesti riigile, paluti vastajail hinnata 12 erineva võimaliku ohtu esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Valdava osa ohtude puhul leidis ohte ebatõenäoliseks pidavaid inimesi rohkem kui neid, kelle arvates võivad need Eestit lähiaastail ähvardada (Joonis 11). Siiski on kolm aspekti, mille puhul enam kui pooled vastanuist pidasid seda Eestis lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks ohuks: 65% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (**nn küberrünnak**), 60% arvates võib riiki tabada **ulatuslik merereostus** ning 55% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides.

Teiste võimalike ohtude esinemistõenäosust peetakse väiksemaks: rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis on väga või küllaltki tõenäoline 41%, Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine 31%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel 30%, massilised tänavarahutused 29%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus 28%, tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektrejaamas 25% ning terroriakt 23% elanike arvates. Kõige ebatõenäolisemad on vastajate hinnangul sõjalised rünnakud: nii piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu kui ka ulatuslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt on tõenäoline 11-13% inimeste sõnul.

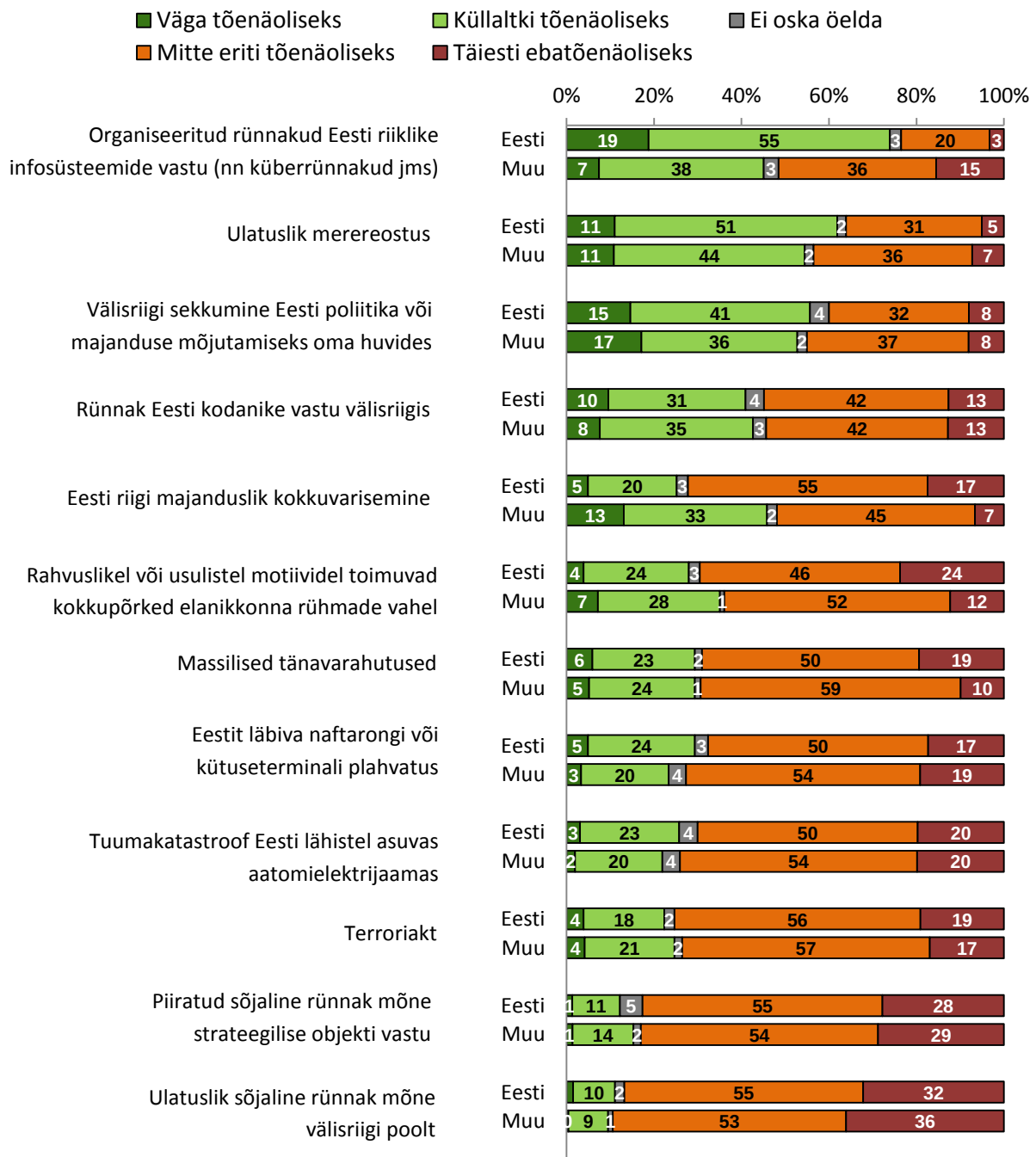
Suurim muutus elanike hinnangutes võrreldes eelmise uuringulainega puudutab massiliste tänavarahutuste puhkemise, küberrünnakute ja merereostuse ohtu. Poole aastaga on nende inimeste hulk, kes peavad tõenäoliseks massilisi tänavarahutusi Eestis, vähenenud 8 protsendipunkti võrra (2013. aasta märtsis 37%, oktoobris 29%). Neid inimesi aga, kelle meelest võib Eestit tabada küberrünnak, on nüüd 5 protsendipunkti võrra vähem (2013. aasta märtsis 70%, oktoobris 65%). Samal ajal on kevadega võrreldes tõusnud elanike hirm ulatusliku merereostuse ees (2013. aasta märtsis 53%, oktoobris 60%). Muudatused suhtumises teiste ohtude esinemise tõenäosusesse jäävad mõne protsendipunkti piiresse.

Joonis 11. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2012-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Tulemusi vastajate **peamise suhtluskeelega alusel vaadeldes ilmnevad suurimad erinevused selles, kuidas tajutakse nn küberrünnakute ja riigi majandusliku kokkuvarisemise ohtu** (Joonis 12). Küberrünnakute ohtu peavad eestikeelsed vastajad märksa tõenäolisemaks kui muukeelsed (vastavalt 74% ja 45%). Samal ajal peab eestlastega võrreldes oluliselt suurem osa muukeelsetest vastajatest tõenäoliseks Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist (46%; eestikeelsetest 25%).

Joonis 12. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

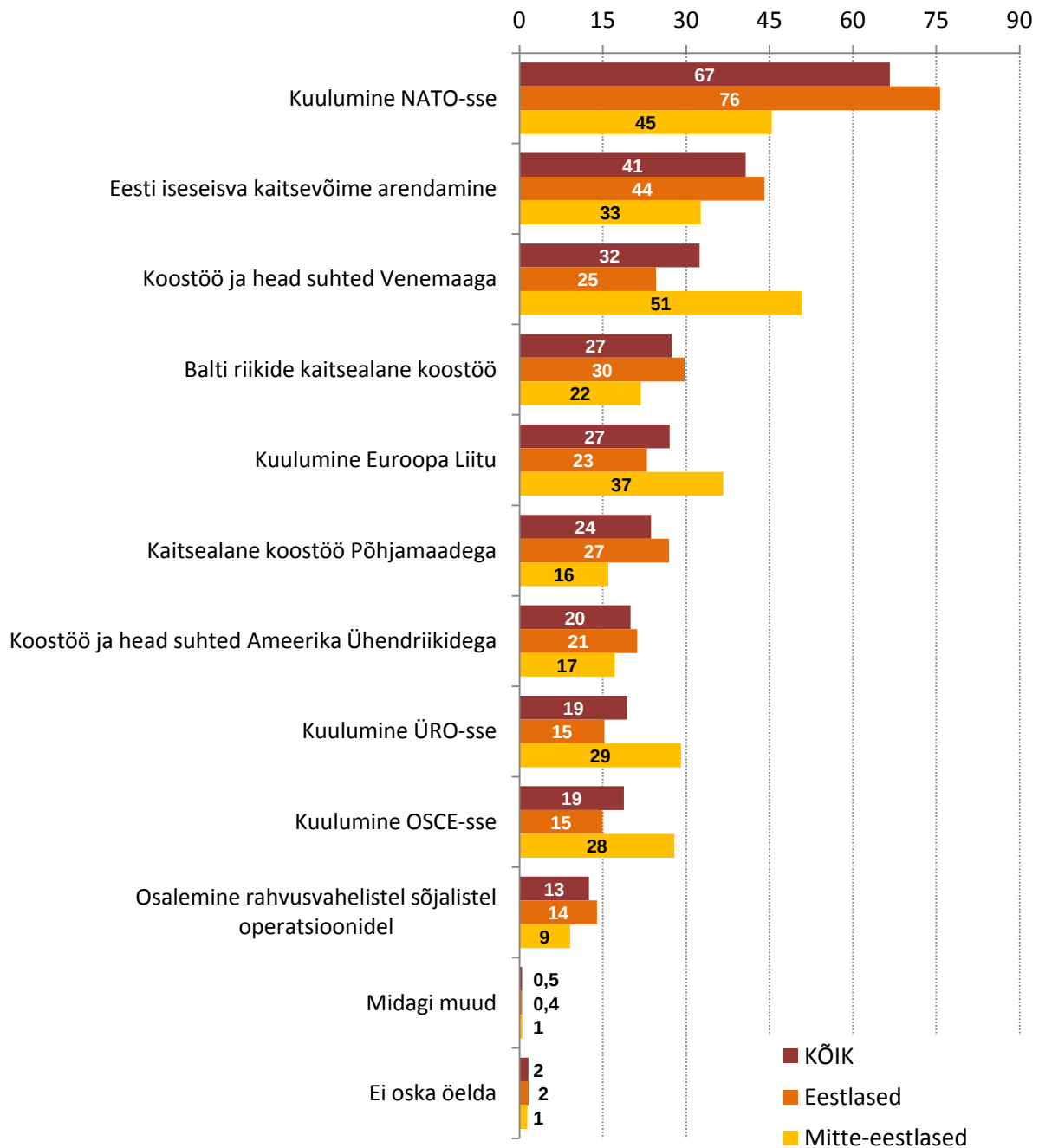
Lisaks peavad mitte-eestlased eestlastest tõenäolisemaks rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (35% vs 28%). Eestikeelsed elanikud seevastu peavad mitte-eestlastest veidi sagedamini tõenäoliseks ulatuslikku merereostust (62% vs 54%), Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust (29% vs 23%) või tuumakatastroofi Eesti lähistel asuvas aatomielektrejaamas (26% vs 22%). Ülejäänud ohtude tõenäosuse hindamisel jäävad erinevused mõne protsendi piiresse.

3.3. Julgeoleku tagatised

Järgmiseks paluti vastajail nimetada kuni kolm olulisemat tegurit, mis tagavad nende arvates Eesti riigile suurima julgeoleku. Nagu ka varasemates uuringulainetes, peavad **Eesti elanikud riigi peamiseks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist** – seda nimetab ühe olulise tegurina enam kui 2/3 vastajaist (67%) (Joonis 13). Olulisuselt teisel kohal on vastajate hinnangul Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 41% eestimaalastest. Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (32%), Balti riikide kaitsealane koostöö (27%), Euroopa Liitu kuulumine (27%), kaitsealane koostöö Põhjamaadega (24%), koostöö ja head suhted Ameerika Ühendriikidega (20%), kuulumine ÜRO-sse (19%) ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (19%) ning viimaks osalemine rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel (13%).

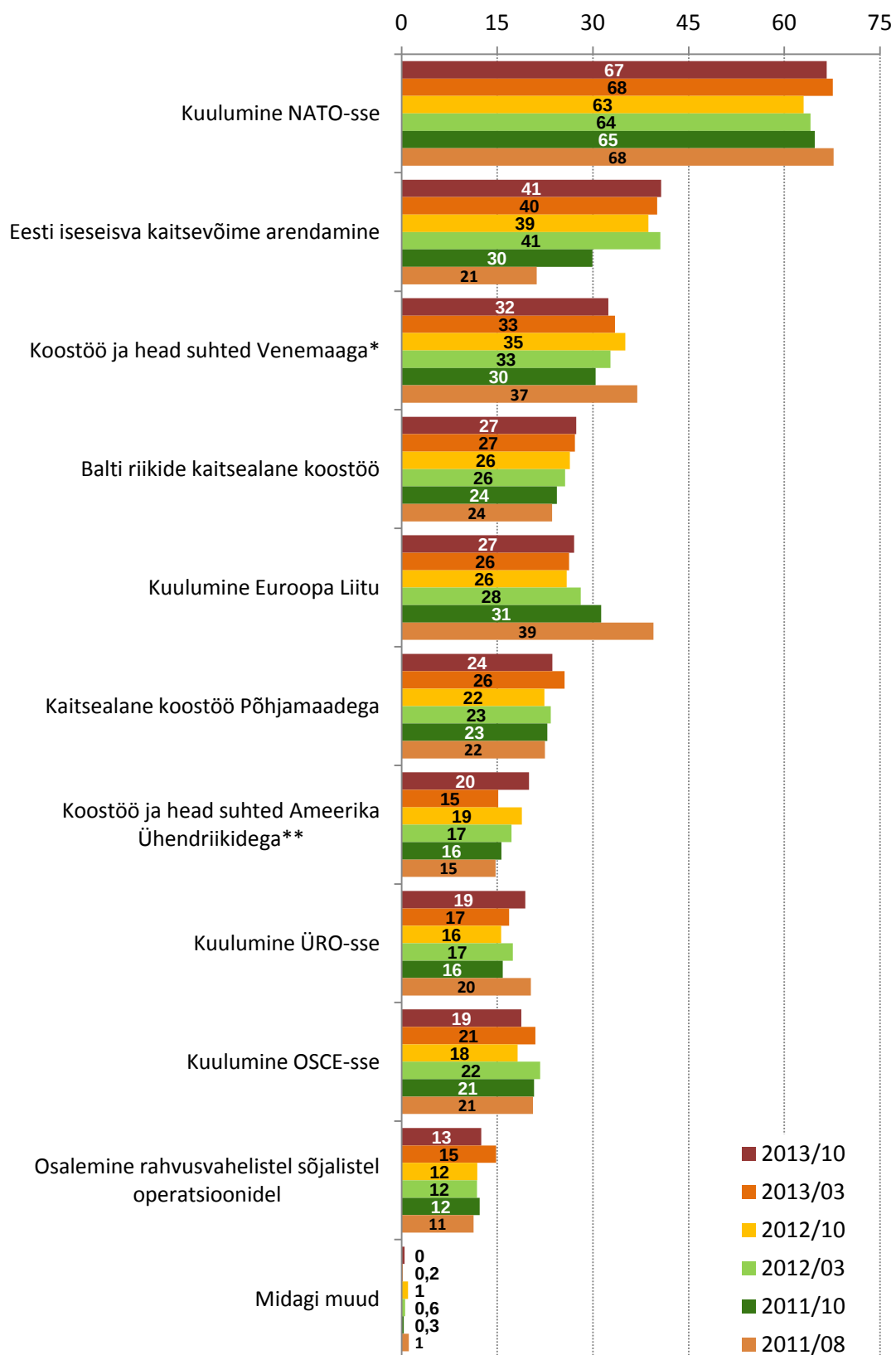
Siingi lähevad eesti- ja muukeelsete elanike arvamused selgelt lahku. **Eestikeelsete vastajate jaoks on NATO-sse kuulumine selgelt olulisim** tegur (76% mainib seda ühena kolmest olulisest julgeoleku tagatistest; muukeelsetest elanikest vaid 45%), **muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga** (51%; eestikeelsetest 25%). Olulisuselt teiseks julgeolekut tagavaks teguriks peavad eestikeelsed elanikud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (44%; muukeelsetest 33%); mitte-eestlaste jaoks asetub teisele kohale kuulumine NATO-sse. Eestlastega võrreldes märksa sagedamini peavad muukeelsed elanikud julgeoleku tagamisel oluliseks Eesti kuulumist Euroopa Liitu (37% vs 23%), aga ka Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (28% vs 15%) ja ÜRO-sse (29% vs 15%). Eestlased seevastu tähtsustavad muukeelsetest enam kaitsealast koostööd Balti riikidega (30% vs 22%) ja Põhjamaadega (27% vs 16%). Muukeelsete elanikega võrreldes pisut enam peavad eestlased oluliseks ka koostööd Ameerika Ühendriikidega (21% vs 17%) ja rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist (14% vs 9%).

Joonis 13. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Jooniselt 14 ilmneb, et viies viimases uuringus on peetud **varasemast enam oluliseks Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist** ning stabiilselt on tõusnud ka Balti riikide kaitsealase koostöö mainimine. Võrreldes eelmise uuringulainega on sel korral enim tõusnud nende inimeste osakaal, kes peavad üheks suuremaks julgeolekugarantiiks Eesti koostööd ja häid suhteid Ameerika Ühendriikidega (5 protsendipunkti võrra), seda eeskätt eestlaste suhtumise muutumise tõttu (2013. aasta märtsis nimetas ühena olulistest julgeolekutagatistest 15%, nüüd 21% eestlastest).

Joonis 14. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); 2011-2013 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

* Enne 2012/03 oli sõnastus: „Koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga“.

** Enne 2012/03 oli sõnastus: „Head suhted Ameerika Ühendriikidega“.

4. Eesti elanikkonna kaitsetahe

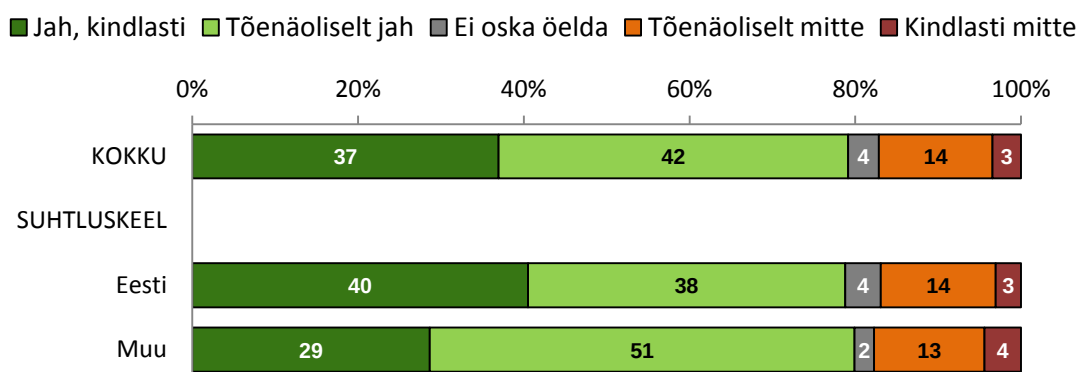
Neljas peatükk käsitleb Eesti elanikkonna kaitsetaht: esmalt kajastatakse suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse nii riigi kui indiviidi tasandil, seejärel soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda ning viimaks elanike informeeritust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse

Elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse kaardistati sarnaselt varasemale läbi kahe erineva küsimuse: „Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?” ja „Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?”. Neist esimene mõõdab hoiakuid Eesti relvastatud kaitsevajaduse suhtes ja teine elanike endi valmisolekut kaitsetegevusse panustada.

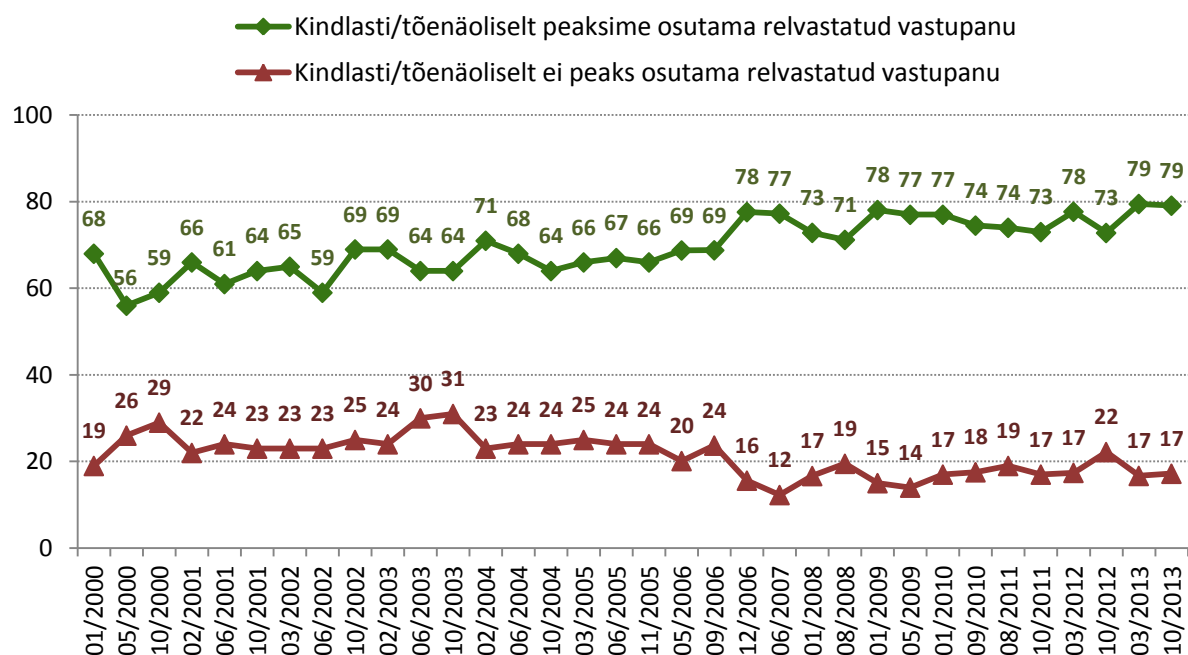
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 37% ja tõenäoliselt vajalikuks 42% elanikest (Joonis 15). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 79%, mittevajalikuks peab seda aga 17% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu endiselt enam vajalikuks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalik 41% eesti- ja 29% muukeelsete elanike arvates). Lisaks peavad relvastatud vastupanu osutamist keskmisest sagedamini kindlasti vajalikuks meessoost (43%, naistest 31%), suurema sissetulekuga (45% kõrgeimast sissetulekugrupist), linnades elavad (40%) ja kõrgharitud (41%) vastajad, ootuspäraselt ka need inimesed, kellel ei ole alla 18-aastaseid lapsi (39%).

Joonis 15. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%) (N = kõik vastajad)

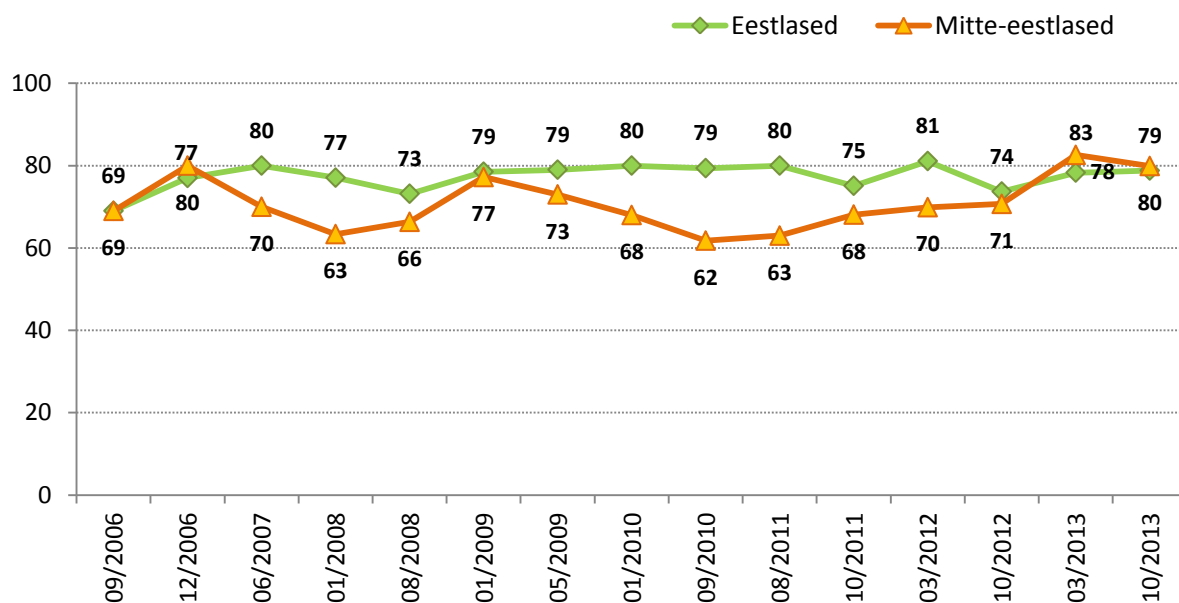
Võrreldes käesoleva aasta kevadel toimunud uuringuga ei ole relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate inimeste osakaal tõusnud (Joonis 16). Kogu kümneaastast uuringuperioodi vaadeldes võib täheldada, et relvastatud vastupanu soosivate elanike osakaal on pikkamööda, ent järjekindlalt tõusnud.

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2013
võrdlus* (%); N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2013* (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

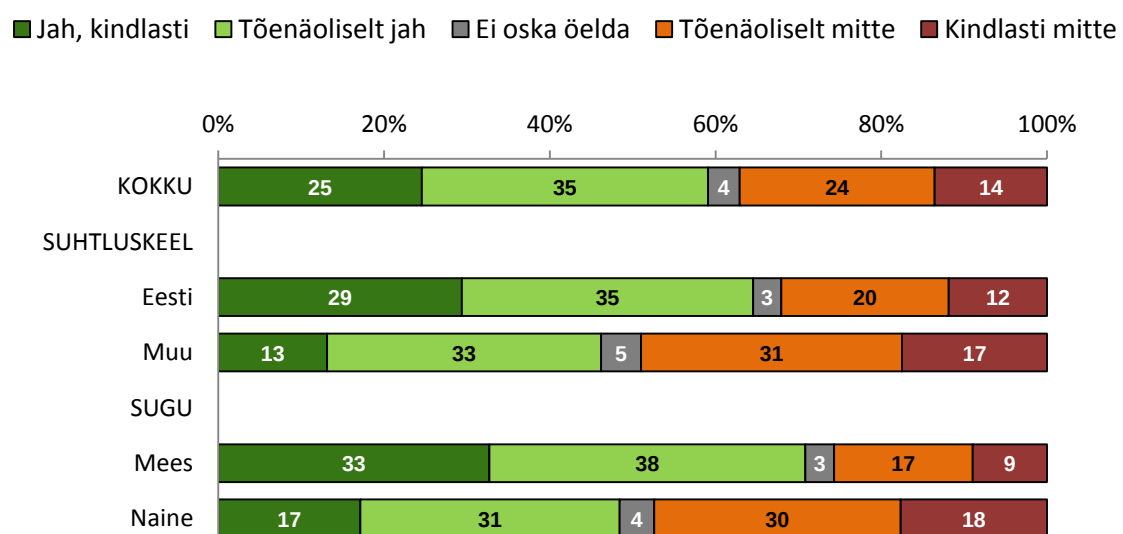
* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast“: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17 kajastab relvastatud vastupanu osutamist pooldavate hoiakute osakaalu eesti- ja muukeelsete elanike seas perioodil 2006-2013. Viimase paari aasta jooksul on eesti- ja muukeelsete elanike hinnangud antud küsimuses üksteisele üha enam lähemale nihkunud ning viimase paari uuringulaine jooksul lausa ühele pulgale asetunud (sel korral 79% eestlastest ja 80% mitte-eestlastest; erinevus jääb valimivea piirimaile). Samas on mitte-eestlaste seas eestlastest vähem neid, kelle meelest Eesti kindlasti peaks relvastatud vastupanu osutama (29% vs 41%) ja enam neid, kes leiavad, et seda peaks tõenäoliselt tegema (51% vs 38%). Siiski kinnitab nüüdne uuring kevadisi tulemusi, mille kohaselt on eesti- ja muukeelsete elanike hoiakud antud küsimuses hetkel väga sarnased, nagu need on olnud ka näiteks 2006. aastal ja 2009. aasta alguses. See dünaamika näib käsikäes käivat muukeelsete usaldusmääraga kaitseväge suhtes, mis on nimetatud ajahetkedel samuti ülespoole hüpanud.

Jätkuvalt on **elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevust soosivate inimeste osakaal**. Kui riigi tasandil peab relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks 79%, siis ise oleks valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 59% elanikest (Joonis 18). Täpsemalt oleks 25% Eesti elanikkonnast kindlasti ja 35% tõenäoliselt valmis kaitsetegevuses osalema. Vastupidisel seisukohal on veidi üle kolmandiku vastanuist – 14% ei oleks kindlasti ja 24% tõenäoliselt ei oleks valmis kaitsetegevusse panustama. Oma valmisolekut ei oska hinnata 4% elanikest.

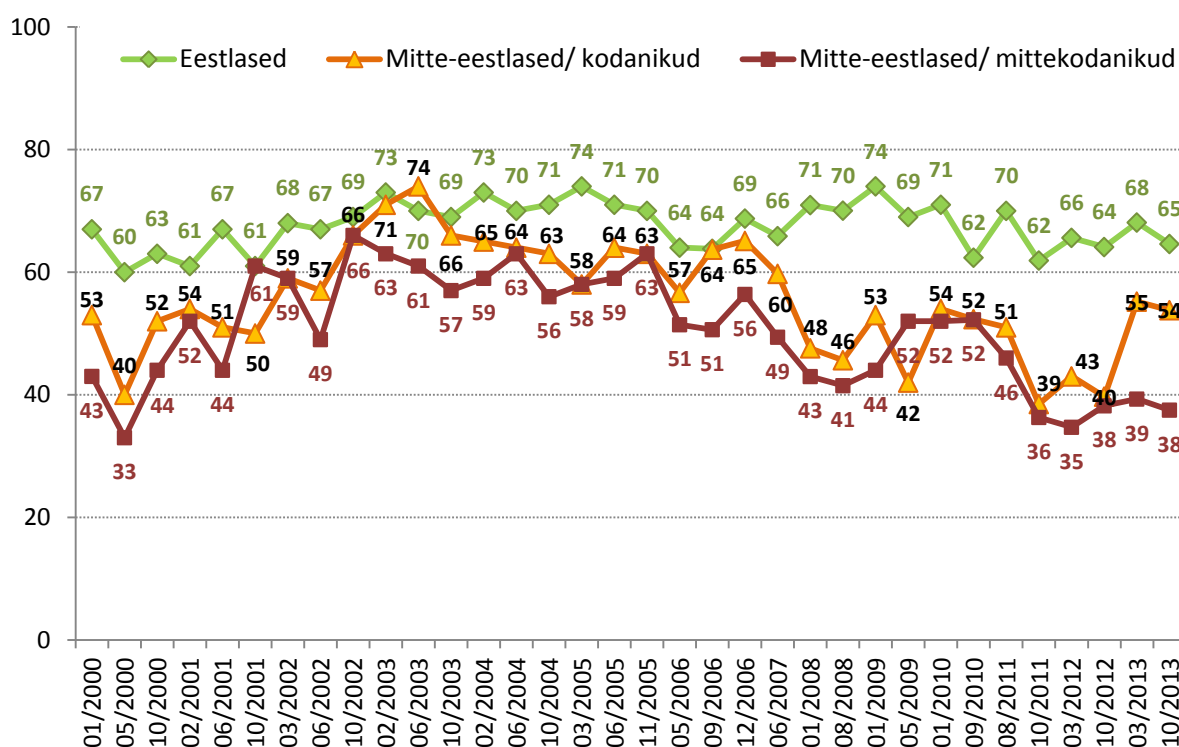
Siin näeme märkimisväärset erinevust eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes. Kui riiklikul tasandil peavad muukeelsed elanikud relvastatud kaitsetegevust vägagi vajalikuks (80%), siis **valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt ise kaitsetegevuses osaleda on muukeelsel elanikkonnal tunduvalt madalam** – eestlastest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 65%, mitte-eestlastest aga ainult 46%. Ühtlasi on muukeelsete seas enam neid, kes kindlasti ei oleks nõus ise kaitsetegevuses osalema (18% vs 12%). Kaitsevalmidus on kõrgem ka meeste (71%; naistest 48%), suurema sissetulekuga inimeste (75% kõrgeimast sissetulekugrupist) ning kõrgharitute (62%) seas.

Joonis 18. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%) (N = kõik vastajad)

Kui vaadelda kaitsevalmiduse ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, aga pärast Pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 19). Hiljutisi muutusi ilmestab kõige enam see, et käesoleva aasta algul leidis aset mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmiduse märkimisväärne paranemine, mis vahepealse languse järel on taas tõusnud 2010. aasta tasemele. Sama kõrge on see näitaja ka viimases uuringulaines. Jätkuvalt madal on samas mitte-eestlastest mittekodanike valmidus kaitsetegevuses osalemiseks.

Joonis 19. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

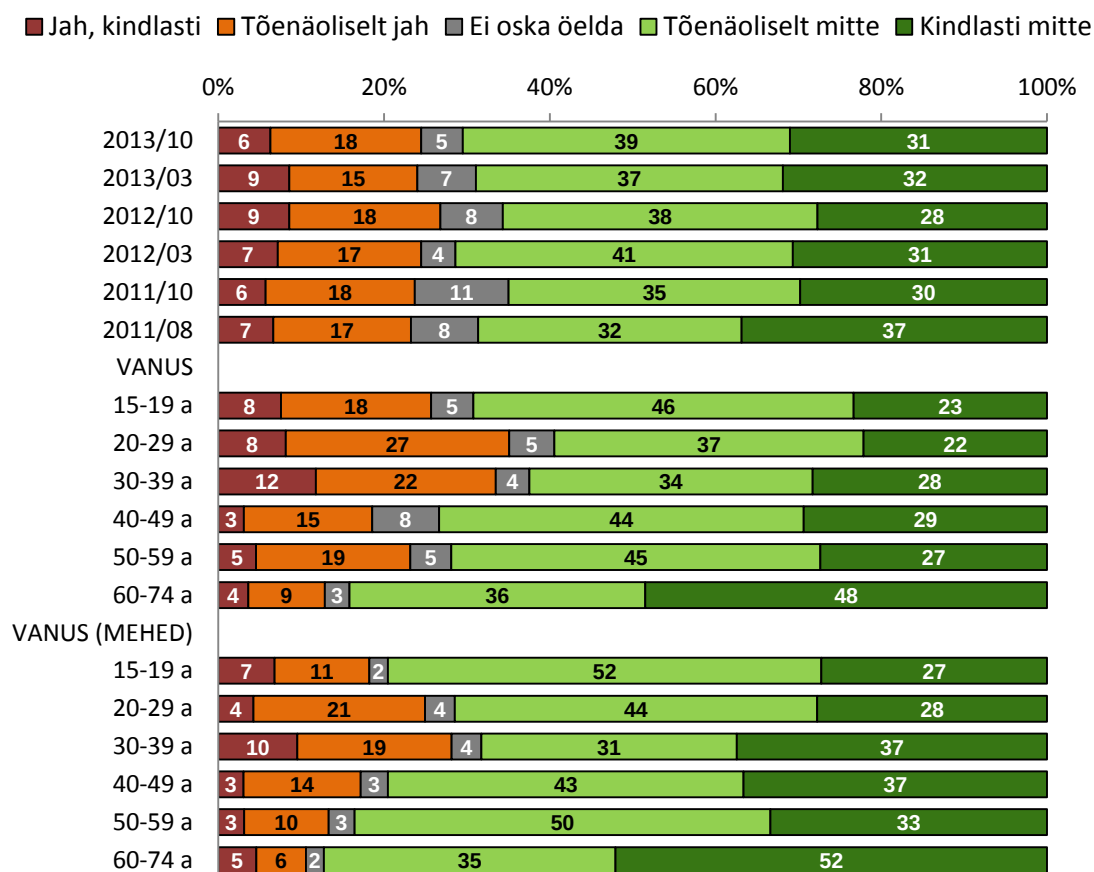
4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Uuringu tulemustest selgub, et juhul, kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist neljandik eestimaalastest: 6% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 20). Vastupidisel arvamusel on enam kui 2/3 elanikest: 40% kindlasti ei püüaks ja 31% tõenäoliselt ei püüaks ohuolukorras Eestist lahkuda. Seisukohta ei oska selles küsimuses võtta 5% vastajaist. Kahe viimase uuringulaine võrdlusest selgub, et poole aasta jooksul antud küsimuses olulisi muutusi toimunud ei ole.

Vaadeldes tulemusi vanusegruppide lõikes ilmneb, et 20-39-aastased elanikud lahkusid Eestist kallaletungi korral märksa tõenäolisemalt kui nooremad või vanemad inimesed (35% 20-29-aastastest ja 34% 30-39-aastastest). Ohuolukorras lahkusid riigist suurema tõenäosusega need

inimesed, kellel on lapsed (22% neist, kel ei ole lapsi ja 29% neist, kel on lapsed), kõrgharitud (28% kõrgharitutest ja 23% keskharidusega inimestest), samuti naised (30% naistest ja 19% meestest) ja linnades elavad inimesed (27% linnaelanikest ja 20% maaelanikest).

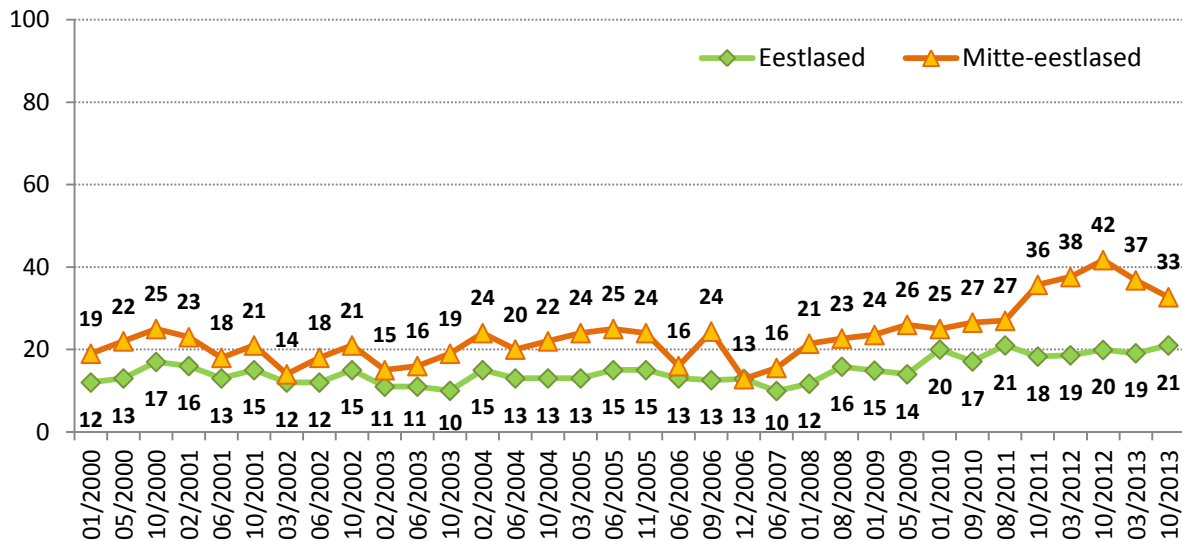
Joonis 20. Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitaks kallale (%) (N = kõik vastajad)

Muukeelsete elanike soov sõjaohu korral Eestist lahkuda on valdavalt olnud suurem kui eestlastel (Joonis 21) ja seda ka sel korral. **Kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 21% eestlastest ja 37% mitte-eestlastest.** Muukeelsete vastajate suuremat lahkumissoovi võivad mõjutada nõrgemad sidemed Eesti riigiga ja ka praktilised põhjused – näiteks on välisriigis sugulasi, kelle juurde on vajadusel võimalik minna.

Võrreldes eelmise uuringulainega on nende mitte-eestlaste hulk, kes oma sõnutsi ohu korral riigist lahkuks, siiski mõnevõrra väiksem (märtsis 37%, nüüd 33%) ja viimaste uuringulainete jooksul on kahanev trend olnud valdav. Eestlaste suhtumises suuri muutusi pole toimunud.

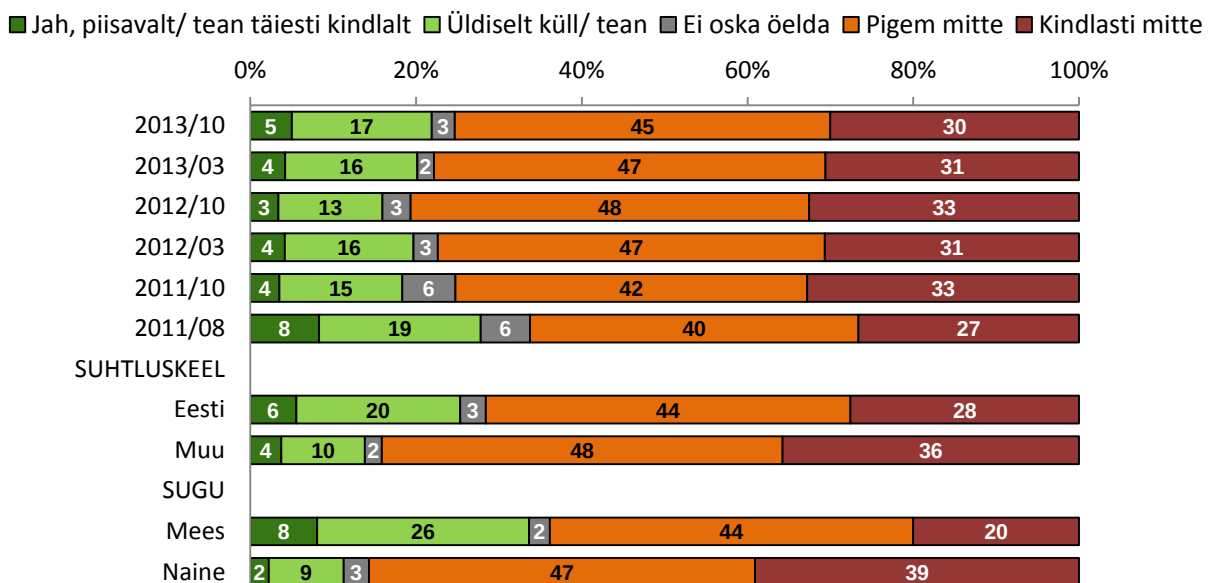
Joonis 21. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida teha juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid 22% teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 75% aga ei ole sellest informeeritud (30% kindlasti ei teaks ja 45% pigem ei teaks, mida teha) (Joonis 22).

Joonis 22. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%; N = kõik vastajad)

Sarnaselt varasemale hindavad mehed oma informeeritust paremaks kui naised (34% vs 11%) ja eestlased paremaks kui muukeelsed vastajad (25% vs 14%). Hinnang oma teadlikkusele ohuolukorras käitumisest kahaneb vastaja vanuse tõustes (26% 15-19-aastastest ja 16% 60-74-aastastest); hariduse lõikes olulisi erinevusi ei ilmne.

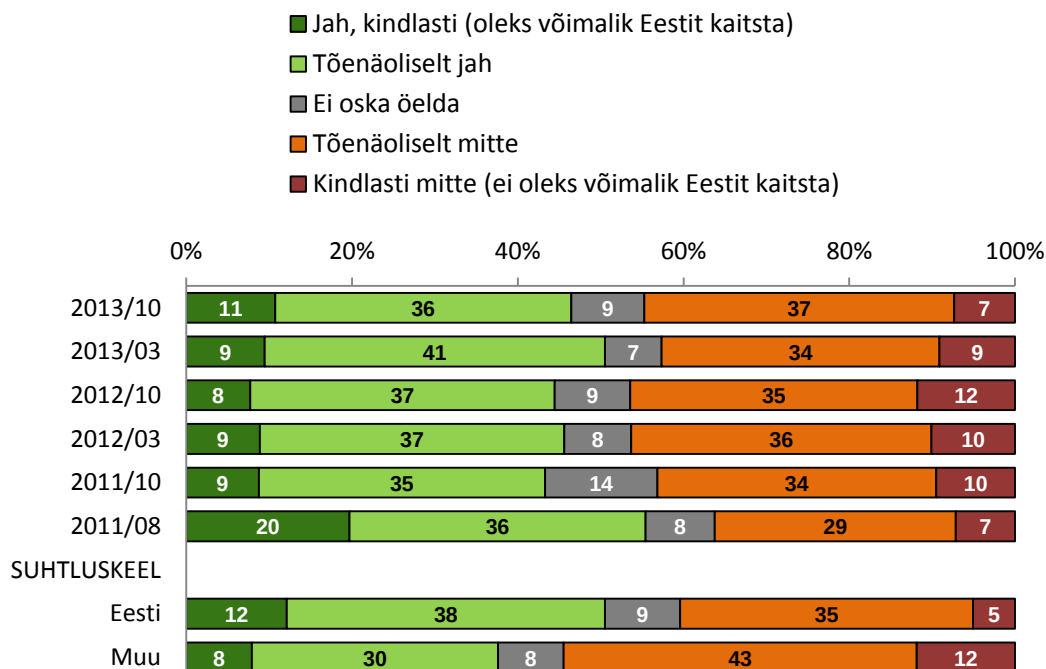
5. Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel, samuti suhtumist riigikaitse uude arengukavasse.

5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Hindamaks elanike usku Eesti riigi kaitsevõimesse, paluti vastajail öelda, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Vastused jagunevad laias laastus pooleks: **46% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, 45% ei pea seda võimalikuks.** 9% ei oska küsimuses seisukohta võtta (Joonis 23).

Joonis 23. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „kuni liitlaste abi saabumiseni“: Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

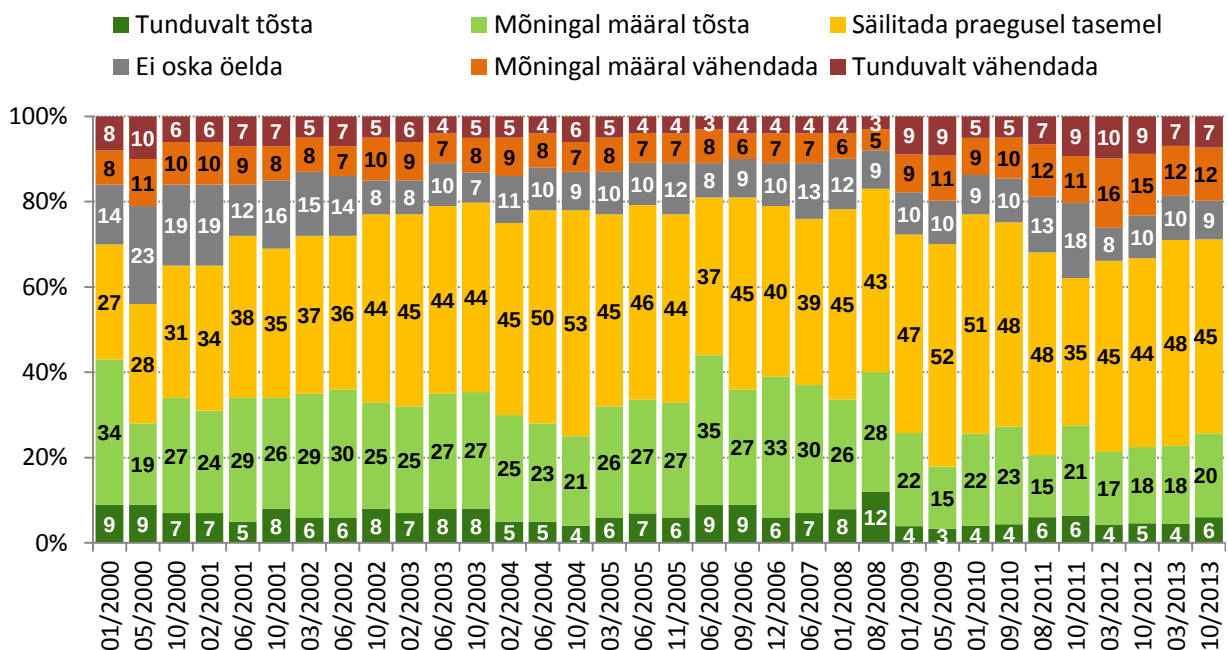
Kuna alates 2011/10 uuringulainest on hakatud kasutama täiendatud sõnastuses küsimust (st lisatud juurde fraas „kuni liitlaste abi saabumiseni“), siis peab ajalisi muutuseid jälgides silmas pidama, et viie viimase uuringulaine tulemused ei ole enam varasemaga päris otseselt võrreldavad ja hinnangutes toimunud muutused võivad olla seotud küsimuse sõnastuse muutmisega. Viimastes uuringulainetes on riigi kaitsevõimesse uskujate osakaal küllalt stabiilselt 45-50% juures püsinud.

Eestikeelsed vastajad on riigi kaitsmise võimaluste suhtes optimistlikumalt meelestatud kui mitte-eestlased – vastavalt 50% ja 38% vastanuist leiab, et Eestit oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik kuni liitlaste saabumiseni kaitsta. Lisaks ilmneb, et noored inimesed kalduvad olema Eesti vastupanuvõime suhtes keskmisest optimistlikumad (58% 15-19-aastastest usub Eesti võimesse ennast kaitsta), pisut enam ka mehed (50%) ja maaelanikud (49%).

5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab pea pool elanikkonnast (46%), et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel (Joonis 24). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 26% ja vähendamist 20% elanikest.** Võrreldes kevadel läbi viidud uuringuga ei ole hinnangutes suuri muutusi toimunud, kuigi need liiguvad vahepealse majanduskriisi-aegse languse järel tasapisi optimistlikumas suunas.

Joonis 24. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; 2000-2013 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

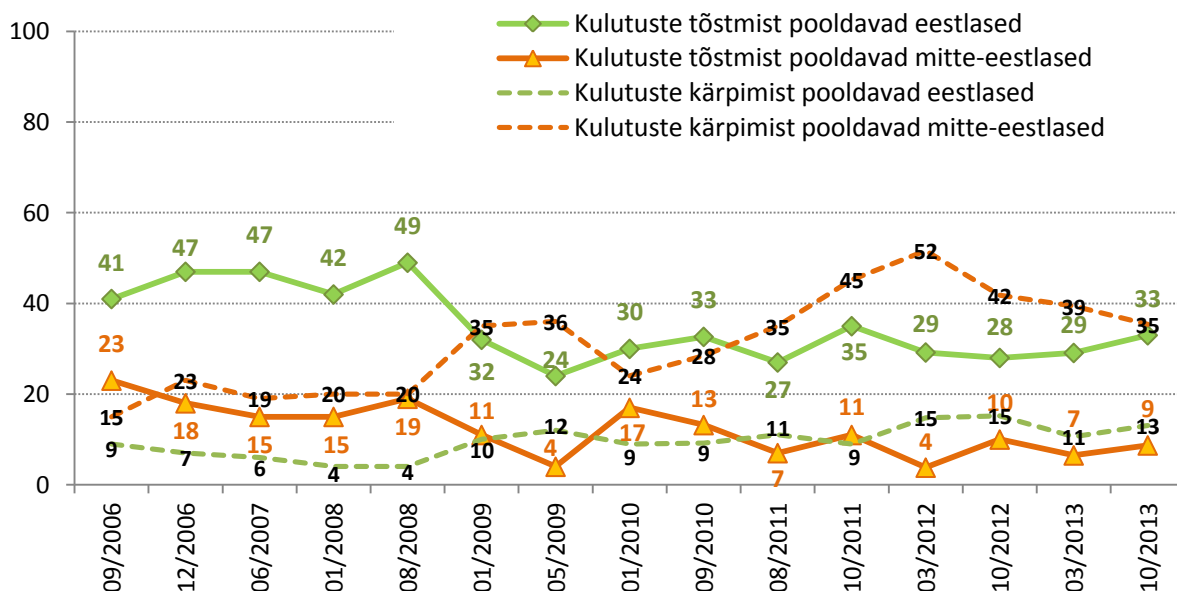

* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Pikemas perspektiivis tulemusi vaadeldes ilmneb, et poolehoid kaitsekulutuste suurendamisele või vähendamisele näib käivat käsikäes riigi majandusolukorra ja elanike toimetulekutasemega. Kui veel 2008. aastal pooldas enam kui kolmandik elanikest kaitsekulutuste tõstmist, siis majanduslangus häälestas inimesed säästlikumaks: 2009. aasta alguses vähenes kaitsekulutuste suurendamist pooldavate elanike osakaal seniselt 34-40 protsendilt 26%-ni ja on sest peale püsinud umbes sarnasel tasemel. Võrreldes sellele eelnenud perioodiga suurenes 2009. aastast alates ka poolehoid kaitsekulutuste kärpimisele. Nüüd, kui nii makromajandusolukord kui individide heaolutase on stabiliseerumas, on elanike hinnangud samuti paranenud, ent siiski veel ettevaatlikud: selge enamik toetab kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel.

Sarnaselt varasemale on **eestlaste seas enam kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas rohkem kulutuste kärpimist pooldavad vastajad (Joonis 25)**. 2013. aasta oktoobris oli 33% eesti- ja 9% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldas 13% eesti- ja 35% muukeelsetest vastajatest. Kulutuste kärpimist soosivate inimeste osakaal püsis eestlaste seas perioodil 2009-2011 stabiilselt 9-12% tasemel, tõusis möödunud aastal 15%-ni ja on nüüd taas langenud, asendudes seisukohaga, et kulutused peaks praegu säilitama olemasoleval tasemel (45%). Muukeelsete elanike seas on viimaste uuringulainete vältel eeskätt vähenenud kaitsekulutuste kärpimist pooldavate inimeste osakaal ja suurenenud nende hulk, kelle meelest kaitsekulutuste suurust hetkel muutma ei peaks (46%).

Joonis 25. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2013* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

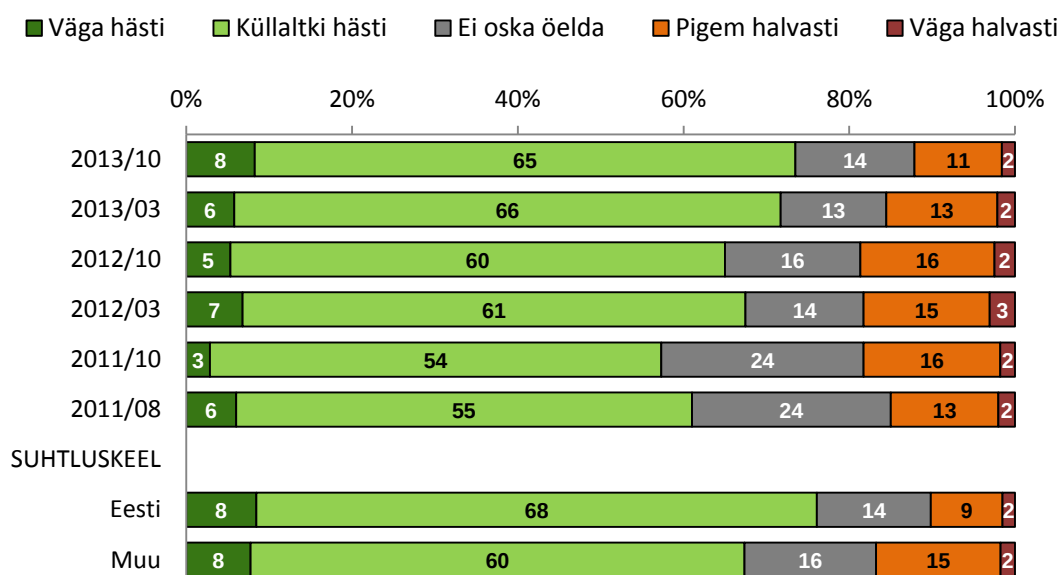
Muude sotsiaaldemograafiliste tunnuste võrdluses ilmneb, et enim soosivad kaitsekulutuste tõstmist noored (41% 15-19-aastastest), samuti madalamalt haritud (32% põhiharitute), maapiirkondade elanikud (34%) ja mehed (31%). Üle 50-aastaste, tallinlaste ja keskmise või kõrgema haridusega inimeste hulgas on seevastu kõige rohkem neid inimesi, kelle hinnangul kulutuste taset hetkel muutma ei peaks (vastavalt 51%, 48% ja 46%).

5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

74% elanikest annab positiivse hinnangu riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (Joonis 26). Valdav osa (65%) leiab seejuures, et riigikaitset on arendatud küllaltki hästi ja 8%, et väga hästi. 12% vastanute meelest on viimastel aastatel riigikaitset arendatud pigem või väga halvasti. Võrreldes eelmise uuringulainega on hinnangud püsunud stabiilselt kõrgel. Samal ajal ei oska 14% respondentidest küsimusele vastata, mis on kõrgem näitaja, kui enamike teiste ankeedis sisaldunud riigikaitset puudutavate küsimuste puhul.

Nagu varasemalt, hindavad ka sel korral eestikeelsed elanikud riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgemalt kui mitte-eestlased (vastavalt 76% ja 67% peab riigikaitse arendustegevust heaks). Võrreldes kevadega on muukeelse elanikkonna seas siiski 7 protsendipunkti võrra rohkem neid, kes riigikaitse arendustöö heaks kiidavad; eestlaste hinnangud muutunud ei ole.

Joonis 26. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%) (N = kõik vastajad)

6. Eesti kaitsestruktuurid

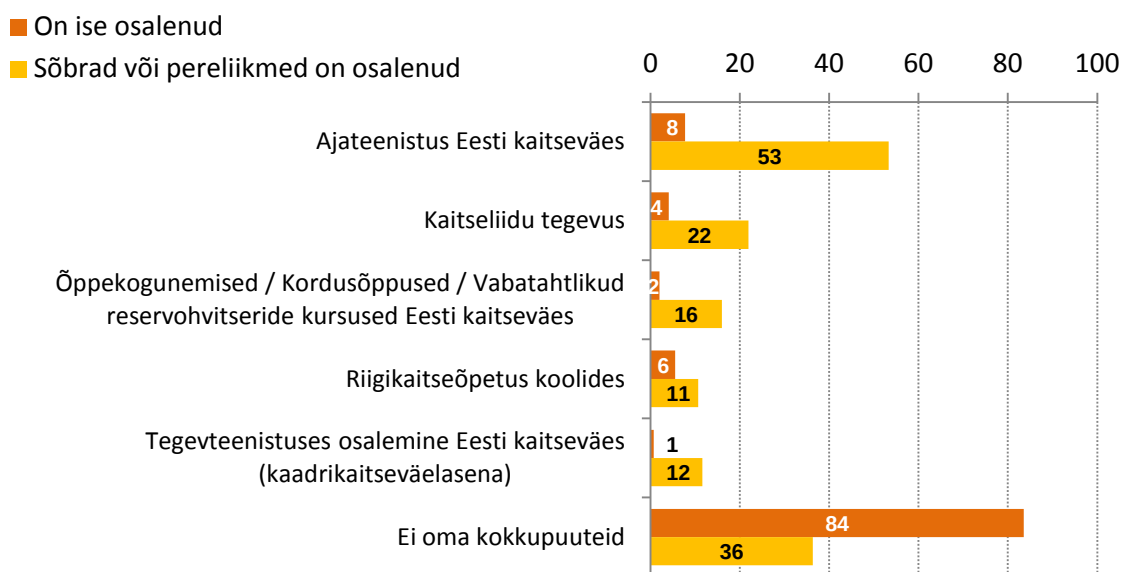
Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti kaitsestruktuuridega seotud aspekte: milliseid kokkupuuteid on inimestel olnud kaitsestruktuuridega, kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh selle vajalikkus, ajateenistusest kõrvalehoidmine, asendusteenistus, naiste osalemine ajateenistuses), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitseväele üleminekut, milline on elukutseliste sõjaväelaste maine ning mida peetakse Kaitseliidu peamisteks ülesanneteks.

6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega

Saamaks ülevaadet inimeste otsestest ja kaudsetest kokkupuudetest Eesti riigi kaitsestruktuuridega (s.h ajateenistus, Kaitseliidu tegevus jms) paluti vastajail etteantud loetelu põhjal öelda, millistes tegevustes on nad ise ja millistes on nende sõbrad või pereliikmed osalenud. Täpsustuseks oli öeldud, et silmas peetakse ainult neid kokkupuuteid, mis on toimunud taasiseseisvunud Eesti riigis ehk alates 1991. aastast.

Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega omab 16% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast, lähedaste kaudu on kaitsestruktuuridega kokku puutunud 64% (Joonis 27). Kõige enam kokkupuuteid omatakse ajateenistusega – enam kui pooltel vastajaist (53%) on sõpru või pereliikmeid, kes on käinud ajateenistuses, ja 8% on seda ise teinud (sh 16% kõigist meestest ja 41% 20-39-aastastest meestest). Ajateenistusele järgnevad kokkupuutesageduse poolest Kaitseliidu tegevus (lähedaste kaudu kokku puutunud 22% ja isiklikult 4%), Eesti kaitseväge õppekogunemised, kordusõppused ja vabatahtlikud reservohvitseride kursused (lähedaste kaudu 16% ja ise 2%), riigikaitseõpetus koolides (lähedaste kaudu 11% ja ise 6%) ning kaadrikaitsevaelasena tegevteenistuses osalemine (lähedaste kaudu 12% ja ise 1%).

Joonis 27. Otsestest ja kaudset kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega (%) (N = kõik vastajad)

Kaitsestruktuuridega kokku puutumise määr on ennekõike seotud vastajate soo ning vanusega. **Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.** Isiklike kokkupuuteid omab 29% meestest ja vaid 5% naistest. Kaudsete kokkupuudete puhul on pilt ühtlasem, aga neidki on meestel olnud rohkem (69%; naistest 59%). Kaitsestruktuuridega on taasiseseisvumise järel peamiselt puutunud kokku alla 40-aastased elanikud: isiklike kokkupuuteid omab 24% 15-19-aastastest, 35% 20-29-aastastest ja 30% 30-39-aastastest. Koguni 73 protsendil 15-39-aastastest elanikest on sugulasi või sõpru, kes on osalenud mõne kaitsestruktuuri tegevuses. Eestlastel on samuti olnud mõnevõrra rohkem kokkupuuteid riigi kaitsestruktuuridega kui muukeelsetel elanikel: isiklike kokkupuuteid omab 20% eesti- ja 8% muukeelsetest inimestest ning kaudseid kokkupuuteid vastavalt 71% ja 48%.

6.2. Suhtumine ajateenistusse

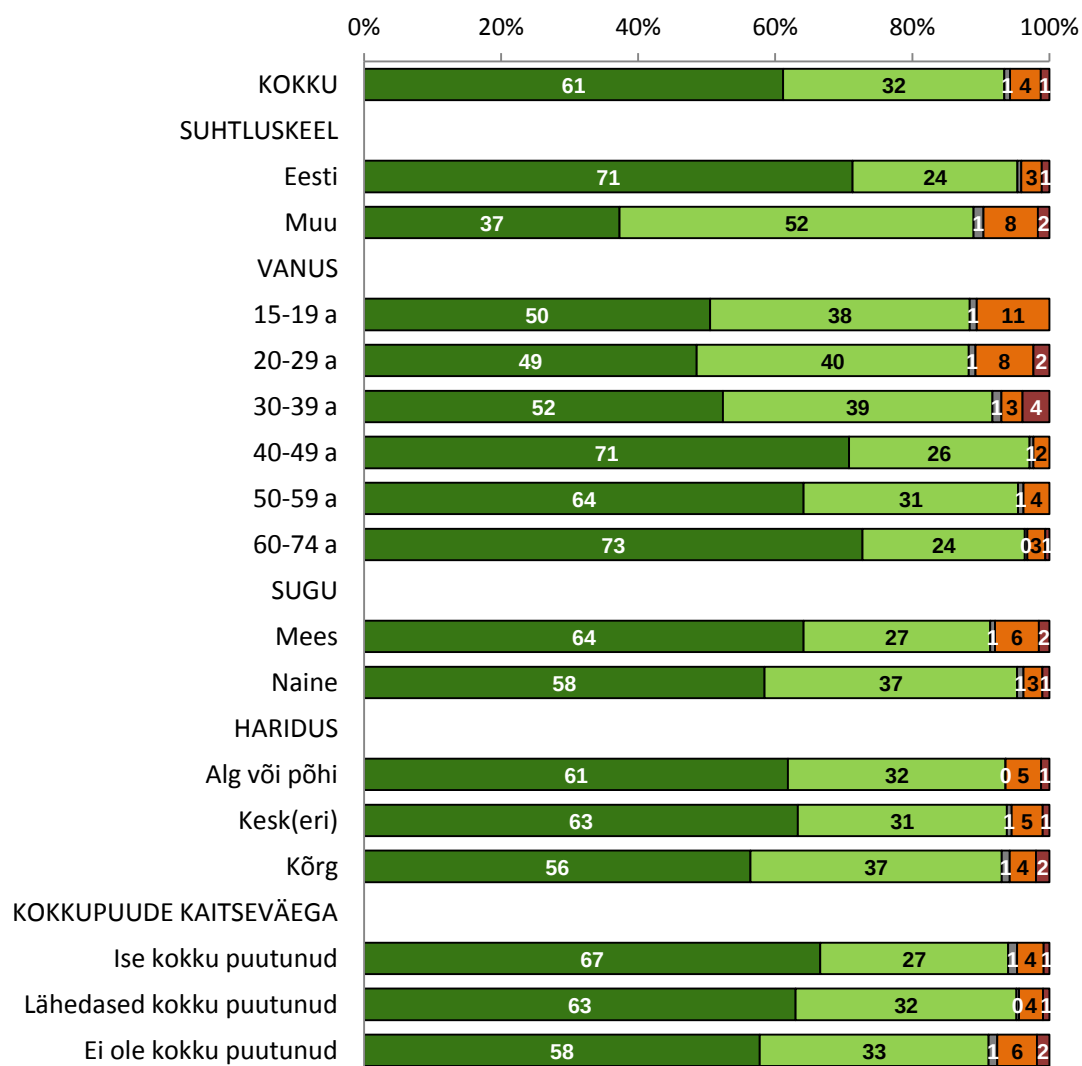
6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Koguni **93% 15-74-aastasest elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks**, sh 61% kindlasti ja 32% pigem vajalikuks (Joonis 28). 6% elanikkonnast leiab, et ajateenistus ei ole vajalik. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks märksa suurem osa kui mitte-eestlastest (71% vs 37%); ka üldine pooldav suhtumine on eestlaste seas kõrgem (95% vs 89%). Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on 40-aastased ja vanemad inimesed (kindlasti peab vajalikuks 69%). Mehed kalduvad ajateenistuse kohustust pisut tugevamalt toetama kui naised (kindlasti peab vajalikuks 64% meestest ja 59% naistest); toetus ajateenistusele on suurem ka maapiirkondades (71% peab kindlasti vajalikuks). Vähem on ajateenistuse kindlas vajalikkuses veendunud kõrgharitud vastajad (56% peab kindlasti vajalikuks). Ajateenistust täiesti/pigem mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal on suurim 15-29-aastaste vanusegrupis (11%).

Nii siin kui mõnedes järgnevates alapeatükkides on eraldi vaadeldud, kuidas otsene või kaudne kokkupuude Eesti kaitseväega (st osalemine ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses) on seotud inimeste hoiakutega ajateenistuse suhtes. Joonis 29 näitab üheselt, et kaitseväega kokku puutunud vastajad kalduvad sagedamini arvama, et ajateenistuse läbimine on noormeeste jaoks kindlasti vajalik (67% neist, kes on ise kaitseväega kokku puutunud ja 63% neist, kes on sellega lähedaste kaudu kokku puutunud).

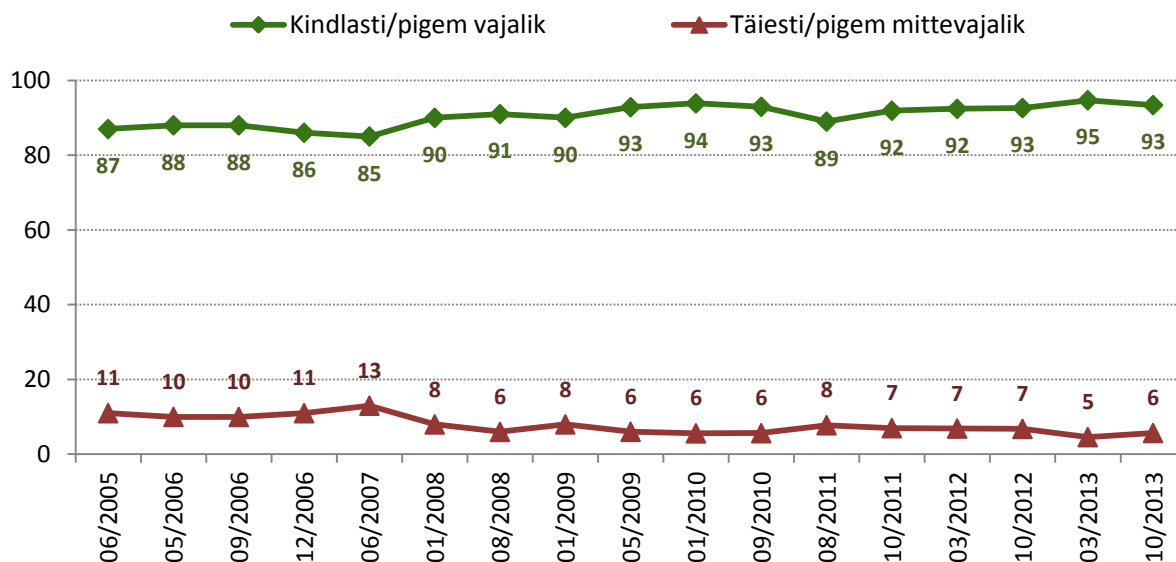
Joonis 28. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%) (N = kõik vastajad)

■ Kindlasti vajalik ■ Pigem vajalik ■ Ei oska öelda ■ Pigem mittevajalik ■ Täiesti mittevajalik

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-95%) (Joonis 29). Kuigi muutused ei ole olnud suured, siis võib täheldada, et alates 2008. aastast on toetus ajateenistusele tasapisi kasvanud ja olnud valdavalt üle 90 protsendi.

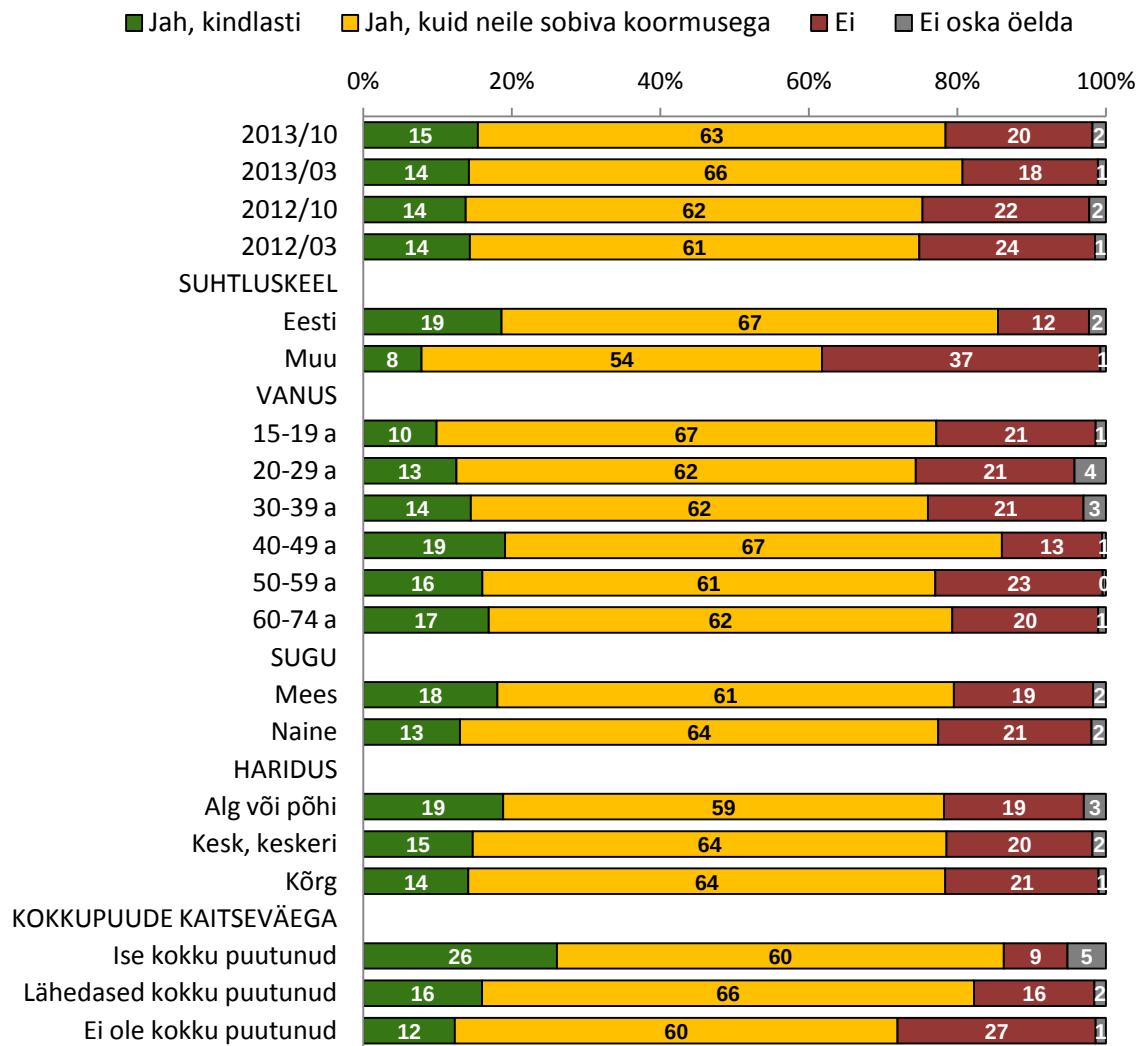
Joonis 29. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Alates 2012. aastast on avaliku arvamuse ja riigikaitse uuringus vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid nende hinnangul läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. Sarnaselt kolmele eelmisele uuringulainele leidis ka käesoleva aasta oktoobris 15% vastajaist, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima (Joonis 30). Valdav osa inimestest (63%) arvab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega. 20% vastajate arvates ei peaks tervisehäiretega noormehed ajateenistust üldse läbima ja 2% ei oska antud küsimuses seisukohta võtta.

Kõige suuremad erisused antud küsimuses ilmnevad suhtluskeele lõikes. Muukeelsetest vastajatest on koguni 38% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta 12%. Neid, kes peavad väikese tervisehäirega noormeeste ajateenistust kindlasti vajalikuks, on enim eesti keelt kõnelevate (19%), 40-49-aastaste (19%), meesterahvaste (18%) ja madalama haridustasemega inimeste seas (19%). Ka kaitsevägega isiklikult kokku puutunud inimesed on teistest märksa sagedamini seda meelt, et tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima (26%). Kaitsevägega üldse mitte kokku puutunud vastajad see-eest leiavad ülejäänutest enam, et tervisehäirega noormehed ei peaks ajateenistust läbima (27%).

Joonis 30. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) ; N = kõik vastajad)

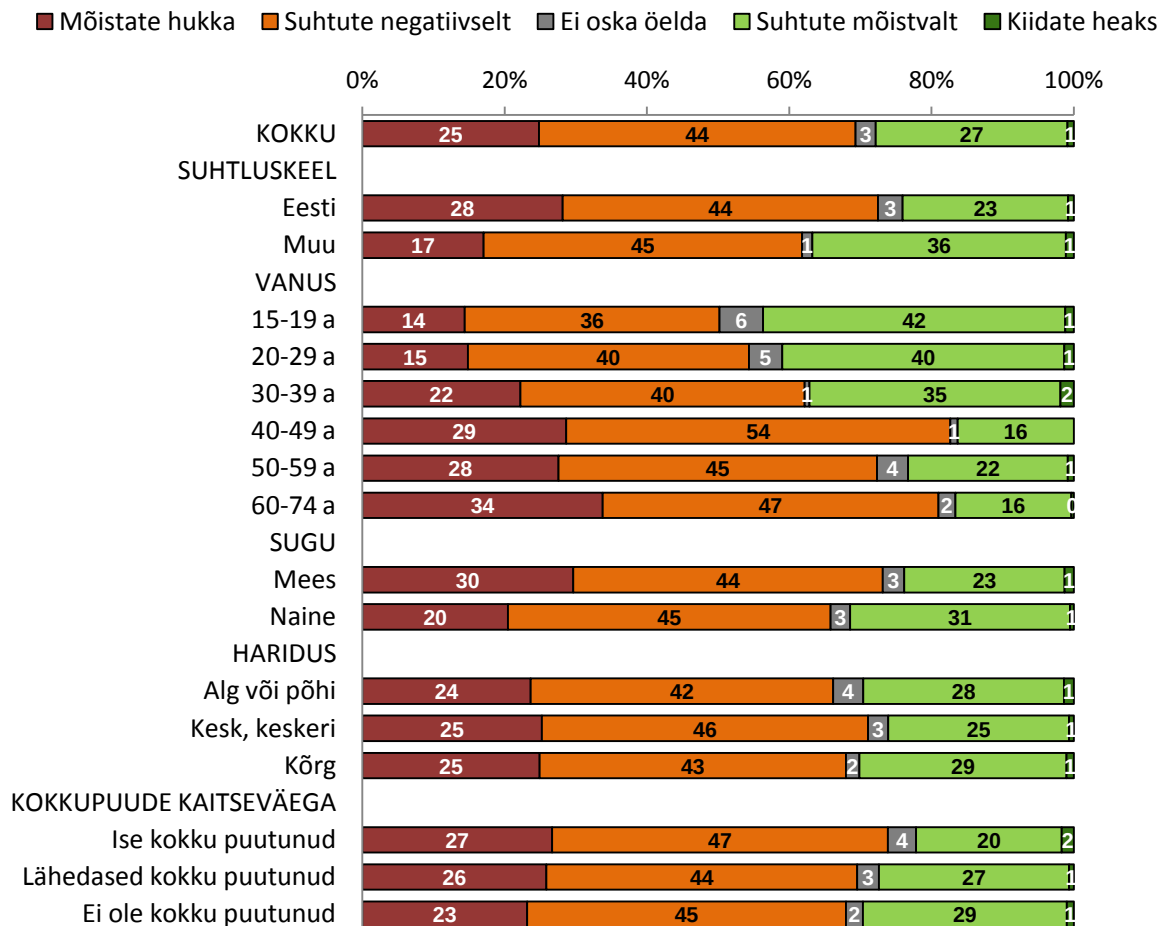
6.2.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Äsjakirjeldatud soosiva suhtumise taustal ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest (69%) suhtub taunivalt inimestesse, kes hoiavad ajateenistusest kõrvale** – 25% mõistab taolise käitumise hukka ja 45% peab seda negatiivseks (Joonis 31). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse iga neljas eestimaalane (27%), heakskiitvalt aga alla 1% vastanuist.

Sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes ilmnevad sarnased tendentsid nagu suhtumises ajateenistuse vajalikkusesse – **need elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikuks, taunivad enam ka ajateenistusest kõrvale hoidmist ning vastupidi**. Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 73%, muukeelsetest aga 62%. Vanemad vastajad suhtuvad ajateenistusest kõrvale hoidmisse nooremate inimestega võrreldes negatiivsemalt (taunib 81% vanimast vanusegrupist), samas kui umbkaudu iga kolmas 15-39-aastane väljendab selles küsimuses mõistvat suhtumist (39%). Teistest

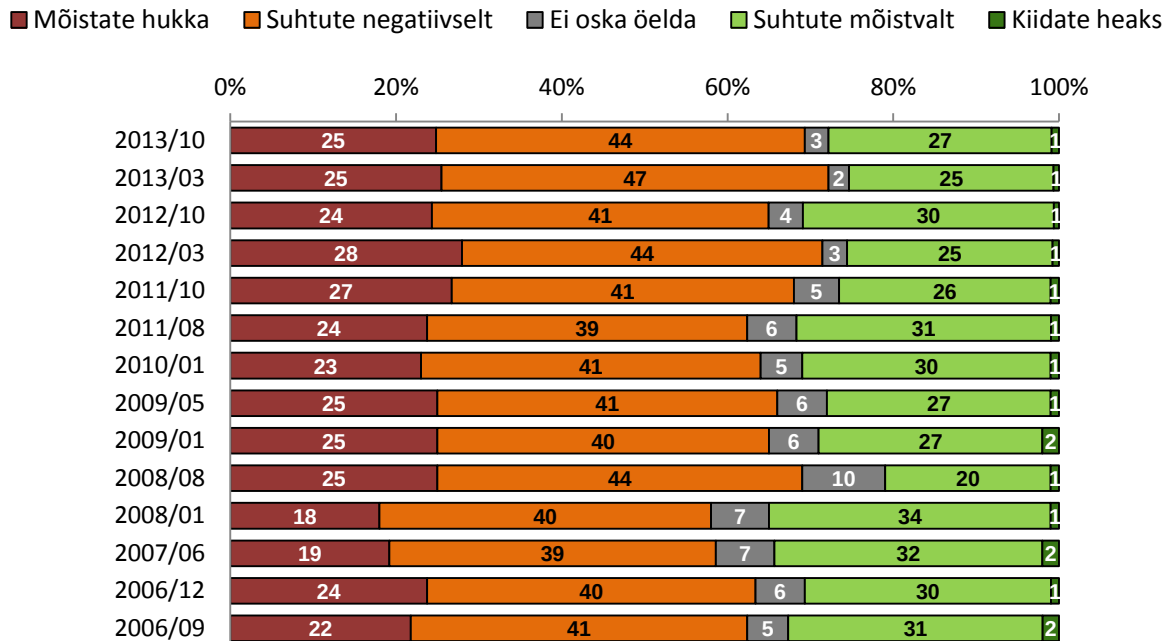
enam mõistavad teenistusest eemale hoidmise hukka ka mehed (73%) ja kaitseväge isiklikult kokku puutunud vastajad (74%).

Joonis 31. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse (%) (N = kõik vastajad)

Võrreldes eelmise uuringulainega on nüüd mõne protsendipunkti võrra enam neid inimesi, kes teenistusest viilimisse negatiivselt suhtuvad, ent see vahe jääb statistilise vea piirimaile (Joonis 32).

Joonis 32. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise; 2006-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

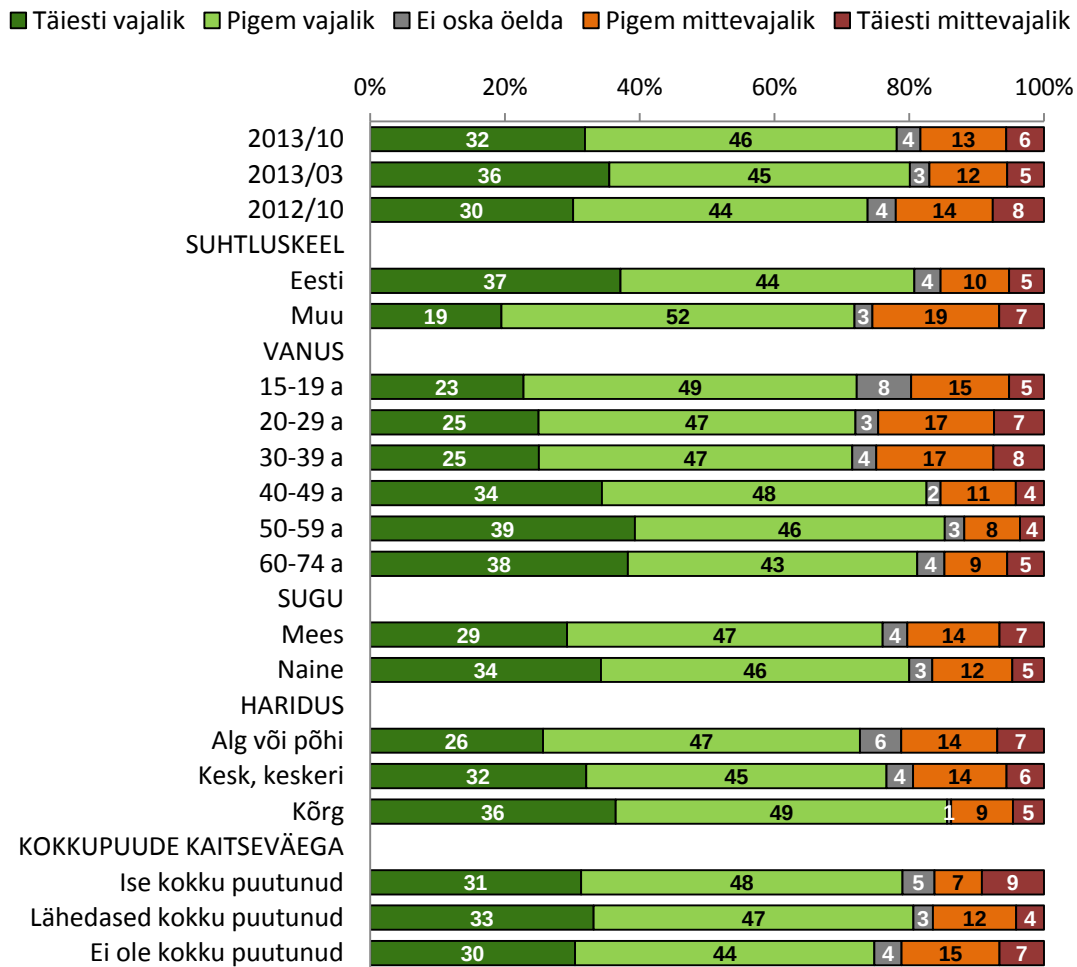

6.2.3. Asendusteenistus

Alates 2012. aasta märtsist on asendusteenistuse teematikat käsitletud varasemast erinevalt. Kui varem uuriti, kuidas suhtutakse ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms, siis nüüd esitatav küsimus on järgmine: „Seadus võimaldab usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel minna asendusteenistusse, töötades hoolekandeesutustes, erivajadusega laste koolides jm. Kas Teie arvates on see õigus täiesti vajalik, pigem vajalik, pigem mittevajalik või täiesti mittevajalik?“

Usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigust minna asendusteenistusse peab vajalikuks 78% elanikest, sh täiesti vajalikuks 32% (Joonis 33). Võrreldes eelmise uuringulainega on antud näitaja laias laastus samale tasemele jäänud (kevad 80%). Mittevajalikuks peab asendusteenistuse valimise õigust 18% vastajaist. Teistest enam on asendusteenistuse õiguse vajalikkuses veendunud eestikeelsed elanikud (81%, muukeelsetest 72%) ja kõrgharitud vastajad (86%). Vanusegruppide lõikes eristuvad teistest 40-aastased ja vanemad, kelle seast keskmiselt 83% leiab, et asendusteenistus on taolises olukorras vajalik. Pisut enam toetavad asendusteenistust ka naised (80%, meestest 76%) ja need, kes on ise või lähedaste kaudu kaitsevägega kokku puutunud (80%, ülejäänutest 75%).

Joonis 33. Hinnangud asendusteenistusse minemise õiguse vajalikkusele, kui noormees on usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud (%) ; N = kõik vastajad

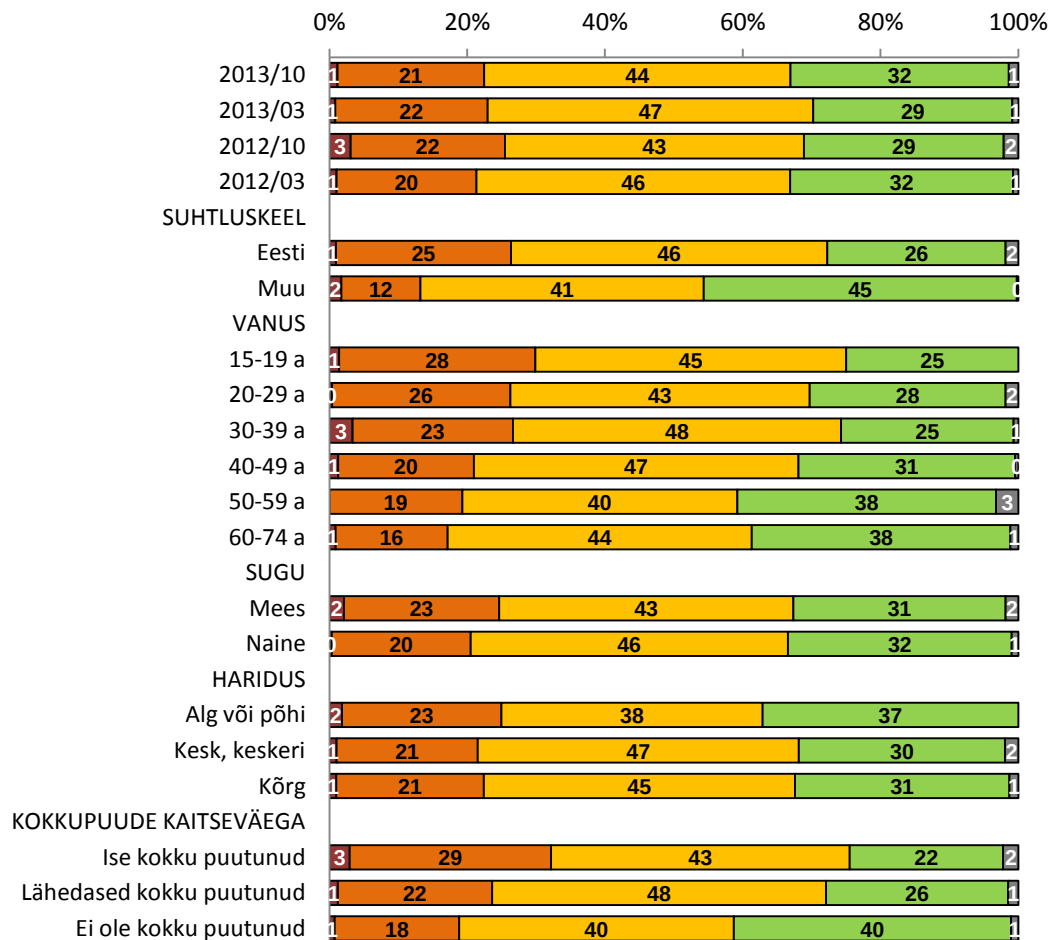
6.2.4. Naiste ajateenistus

Viimased kolm uuringulainet on paariaastase vahe järel taas sisaldanud küsimust selle kohta, kas ja millistel tingimustel naised peaksid elanike arvates ajateenistuses osalema. Tulemused on võrreldavad ainult omavahel ning 2010. aasta sügisel läbi viidud uuringuga, sest varasemates uuringulainetes oli küsimuse rõhuasetus teistsugune.

67% elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 45% arvates peaksid nad sel juhul ajateenistuse läbima eraldi programmi järgi ja 21% arvates noormeestega samadel tingimustel (Joonis 34). Ligikaudu kolmandik elanikkonnast (32%) leiab, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema. Naiste kohustusliku ajateenistuse pooldajaid leidub Eestis vaid 1%. Viimastel aastatel ei ole suhtumises naiste ajateenistusse drastilisi muutusi toimunud.

Joonis 34. Suhtumine naiste ajateenistusse (%) (N = kõik vastajad)

- Ajateenistus võiks olla naistele kohustuslik
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima noormeestega samadel tingimustel
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima eraldi programmi järgi
- Naised ei peaks osalema ajateenistuses
- Ei oska öelda

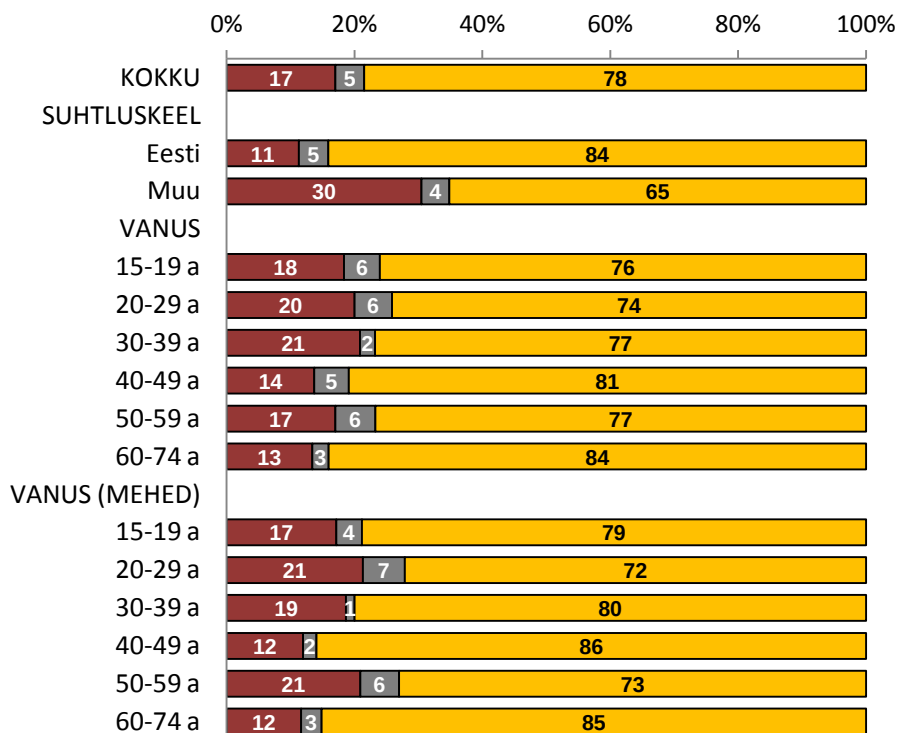
Eesti- ja muukeelsete inimeste suhtumine naiste ajateenistuse küsimusse on väga erinev. Valdav osa eestlastest leiab, et naised võiksid soovi korral osaleda ajateenistuses: 46% arvates peaksid soovijad läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel ja 25% arvates noormeestega samadel tingimustel. Muukeelsete vastajate seas, kes pooldavad rohkem traditsioonilisemaid soorolle, on valdav seisukoht, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema (45%, eestikeelsetest vaid 26%). Vanusegruppide lõikes näeme, et mida vanemate inimestega on tegemist, seda vähem naiste ajateenistust soositakse (keskmiselt 48% 50-aastastest ja vanematest usub, et naised ei peaks ajateenistuses osalema). Naised ise kalduvad meestega võrreldes veidi enam toetama ajateenistust eraldi programmi alusel (46%, meestest 43%). Kaitsevägega kokku puutunud inimesed on teistest enam arvamusel, et ajateenistusest huvitatud naised peaksid selle läbima tavatingimustel (29%, ülejäänutest 20%).

6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevähke

Saamaks ülevaadet Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistustest, paluti vastajail öelda, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Selgus, et 79% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist (Joonis 35). **Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut pooldab 17% Eesti elanikkonnast.**

Joonis 35. Eelistatud variandidid Eesti riigi kaitsekontseptsiooni arendamisel (%) N = kõik vastajad

- Loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge
- Ei oska öelda
- Säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga

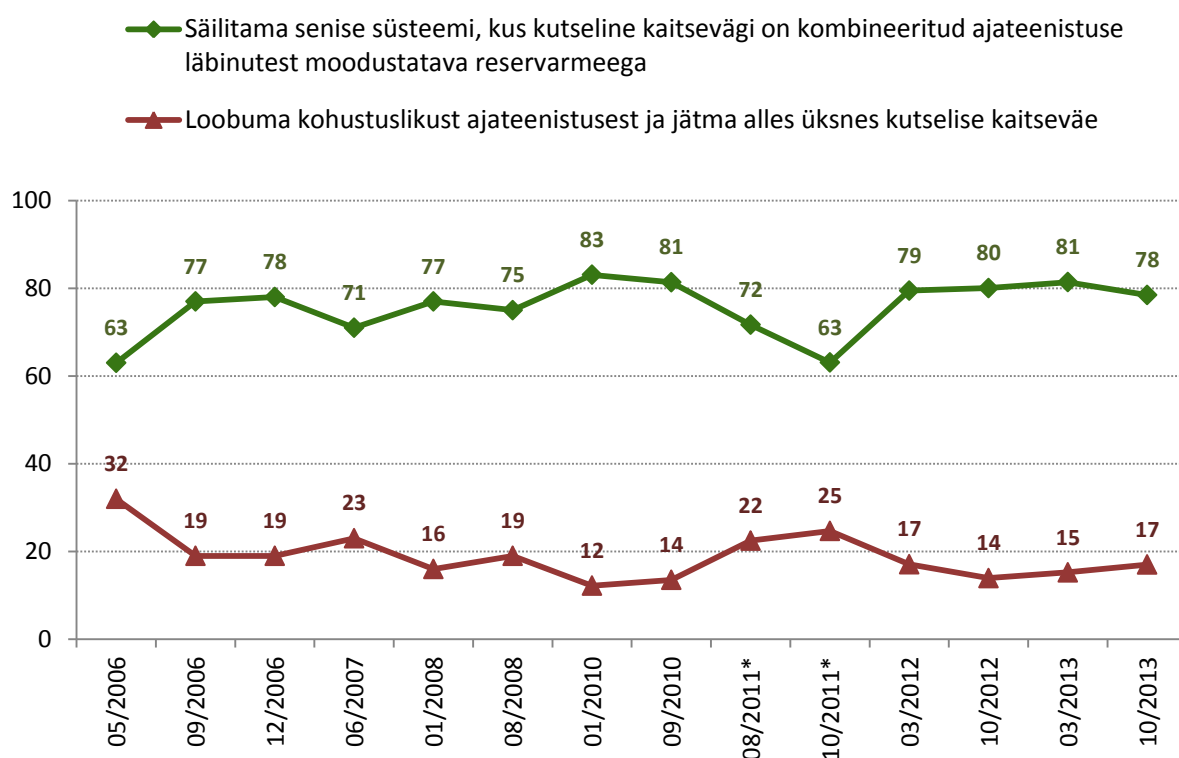

Muukeelsete elanike seas on ajateenistusest loobumise ja üksnes kutselisele kaitsevägele ülemineku pooldajaid oluliselt rohkem kui eestlaste hulgas (vastavalt 31% ja 11%), seejuures poole aastaga on mitte-eestlaste toetus kutselisele kaitsevägele üleminekul tõusnud 4 protsendipunkti võrra. Vanuse lõikes ilmneb tendents, et nooremad vastajad pooldavad enam kutselisele kaitsevägele üleminekut, 15-39-aastastest toetab seda ligikaudu iga viies (keskmiselt 20%). Meeste ja naiste hoiakutes märkimisväärsed erinevusi ei esine. Need vastajad, kes on kaitsevägega kokku puutunud lähedaste kaudu, pooldavad keskmisest veidi enam senise süsteemi alles jätmist (82%, ülejäänutest 75%).

Joonis 36 kajastab Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistuste muutumist perioodil 2006-2013. Siinkohal tuleb mees pidada, et aastal 2011 oli kasutusel tavapärasest erinev küsimuse sõnastus, kus vastusevariantideks olid „Jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevähkohustuse juurde“ ning „Minema üle palgaarmeele“. Sellest muudatusest võis tuleneda asjaolu, et neis kahes uuringulaines suurenes palgaarmee pooldajate osakaal (aastal 2011 oli palgaarmeele ülemineku poolt 22-25% vastanuist). Võrreldes varasemate uuringutega ei ole eestimaalaste suhtumises aga suuri muutuseid toimunud: senise süsteemi säilitamist pooldab viimaste uuringulainete andmetel stabiilselt 78-81% ning kutselisele kaitsevähle üleminekut 14-17% Eesti elanikkonnast.

Joonis 36. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2013 võrdlus (%;

N = kõik vastajad)

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevähkohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

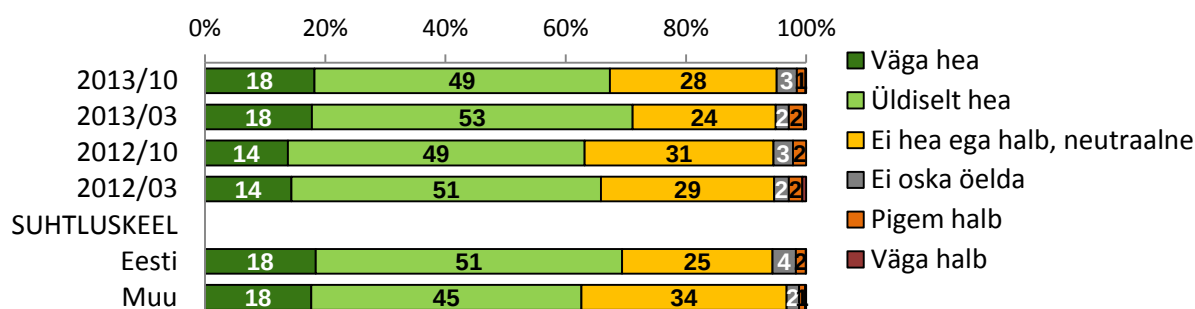
6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul

Neljas viimases uuringulaines on eraldi teemana käsitletud elukutselisi sõjaväelasi – kuidas Eesti inimesed neisse suhtuvad ja millised tegurid elanike arvates mõjutavad mehi valima elukutselise kaitsevähelase elukutset.

95% vastajatest usub, et eestimaalaste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse on üldjuhul kas hea või neutraalne: 67% vastajaist hindab suhtumist heaks (sh 18% väga heaks ja 49% üldiselt heaks)

ning 28% neutraalseks (Joonis 37). Seda, et elukutselistesse sõjaväelastesse suhtutakse Eestis halvasti, usub vaid 2% vastanutest. Võrreldes eelmise uuringuga on pisut langenud positiivsete hinnangute osakaal (4 protsendipunkti võrra) ning tõusnud neutraalsete oma (4 protsendipunkti võrra). Jooniselt nähtub, et hinnangud kalduvad olema veidi optimistlikumad kevadistes uuringulainetes, võimalik, et vahetult enne küsitlusi toimunud vabariigi aastapäeva pidustuste tõttu. Eestikeelsed elanikud peavad suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse jätkuvalt paremaks kui mitte-eestlased (vastavalt 69% ja 63% arvates on üldsuse suhtumine väga hea või üldiselt hea).

Joonis 37. Eesti inimeste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse (%) N = kõik vastajad

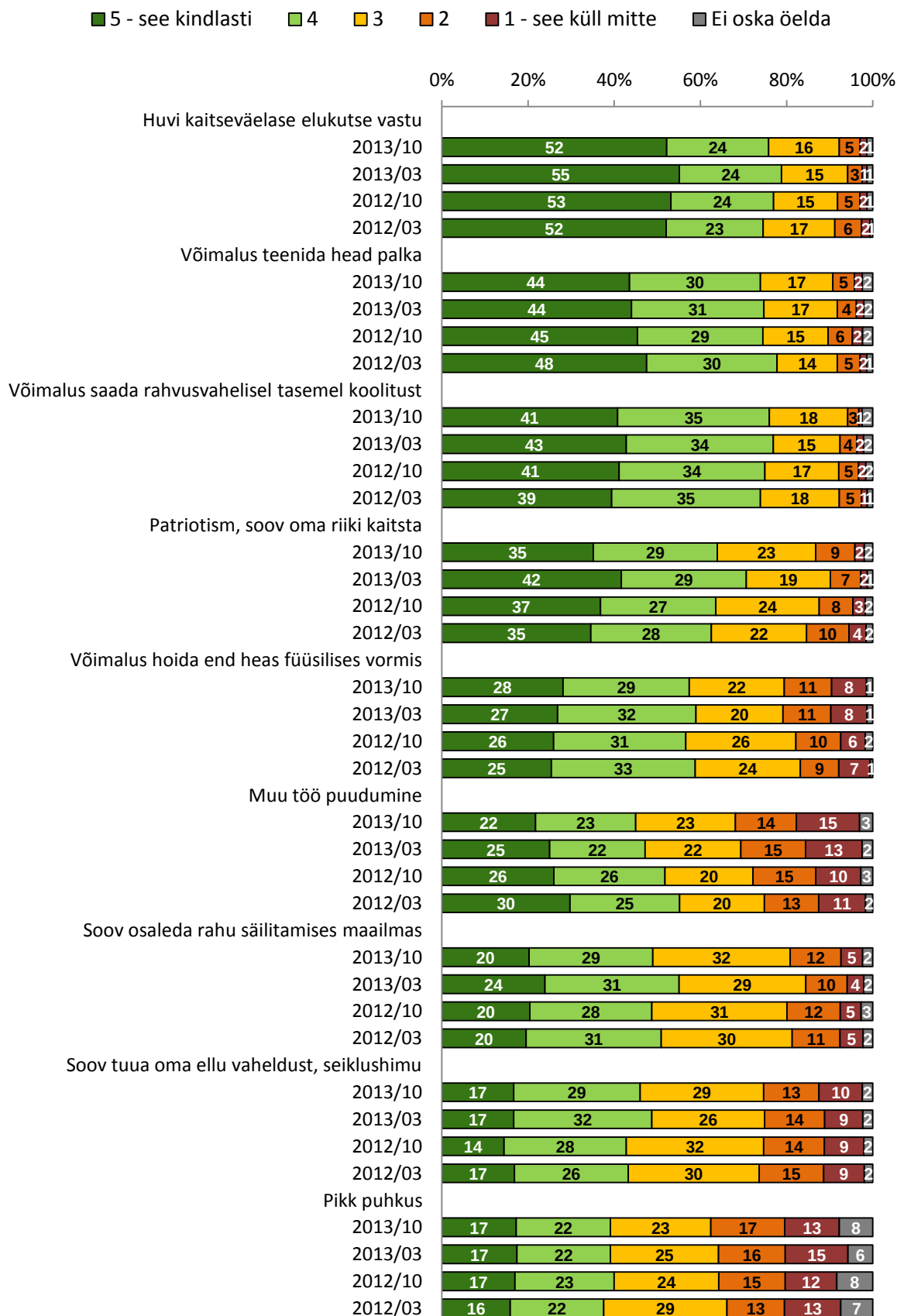

Järgmisena nimetati vastajaile üheksa erinevat asjaolu ja paluti hinnata, mil määral need tegurid võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset. Hindamiseks kasutati 5-pallilist skaalat, kus „1“ tähendas „see küll mitte“ ja „5“ tähendas „see kindlasti“.

Peamiseks kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavaks teguriks peetakse huvi selle elukutse vastu (52% arvates mõjutab see kindlasti) (Joonis 38). Olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus teenida head palka (44%) ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (41%), samuti patriotism ja soov oma riiki kaitsta (35%). Vähem leidsid mainimist võimalus end heas füüsilises vormis hoida (28%), muu töö puudumine (22%) ning soov osaleda maailmas rahu säilitamises (20%). Seiklushimu ja pikka puhkust nähakse elukutsevalikut mõjutava tegurina mõnevõrra harvemini (mõlemad 17%).

Võrreldes varasemate uuringulainetega on tasapisi vähenenud majanduslike põhjuste osakaal – võimalus saada head palka ja muu töö puudumine. Samas leiab järjest enam inimesi, et sõjaväelase elukutse valiku põhjusteks on huvi vastava elukutse vastu, võimalus saada hea koolitus, osaleda rahu tagamisel jne. Siiski on kevadisega võrreldes nüüd 7 protsendipunkti võrra vähem inimesi, kelle meelest võivad kaitseväelase elukutsevalikut motiveerida patriotism ja soov oma riiki kaitsta (kevad 42%, nüüd 35%). Muukeelne elanikkond seostab kaitseväelase elukutsevalikut eestlastest märksa enam hea palga teenimise võimalusega (56%, eestikeelsetest 38%) või muu töö puudumisega (27%, eestikeelsetest 20%), aga ka näiteks võimalusega võtta pikk puhkus (31%, eestikeelsetest 12%). Eestlased leiavad seevastu sagedamini, et kaitseväelase elukutsevalikut võib põhjendada huviga selle ameti vastu (55%; muukeelsetest 47%) või sooviga kaitsta oma riiki (37%, muukeelsetest 32%).

Joonis 38. Asjaolud, mis võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset, 2012-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

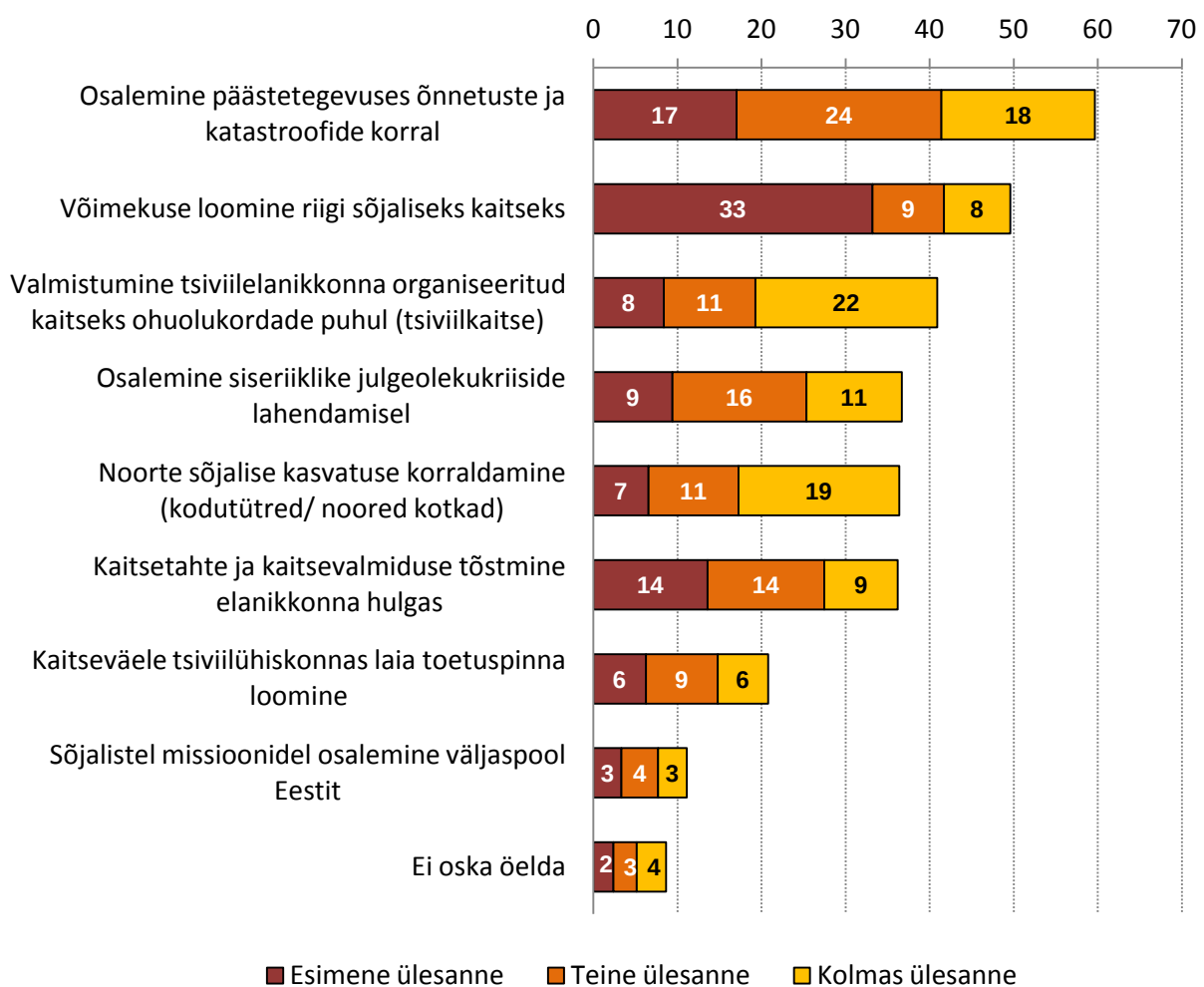

6.5. Kaitseliidu ülesanded

Järgmiseks paluti vastajail etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat Kaitseliidu ülesannet. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

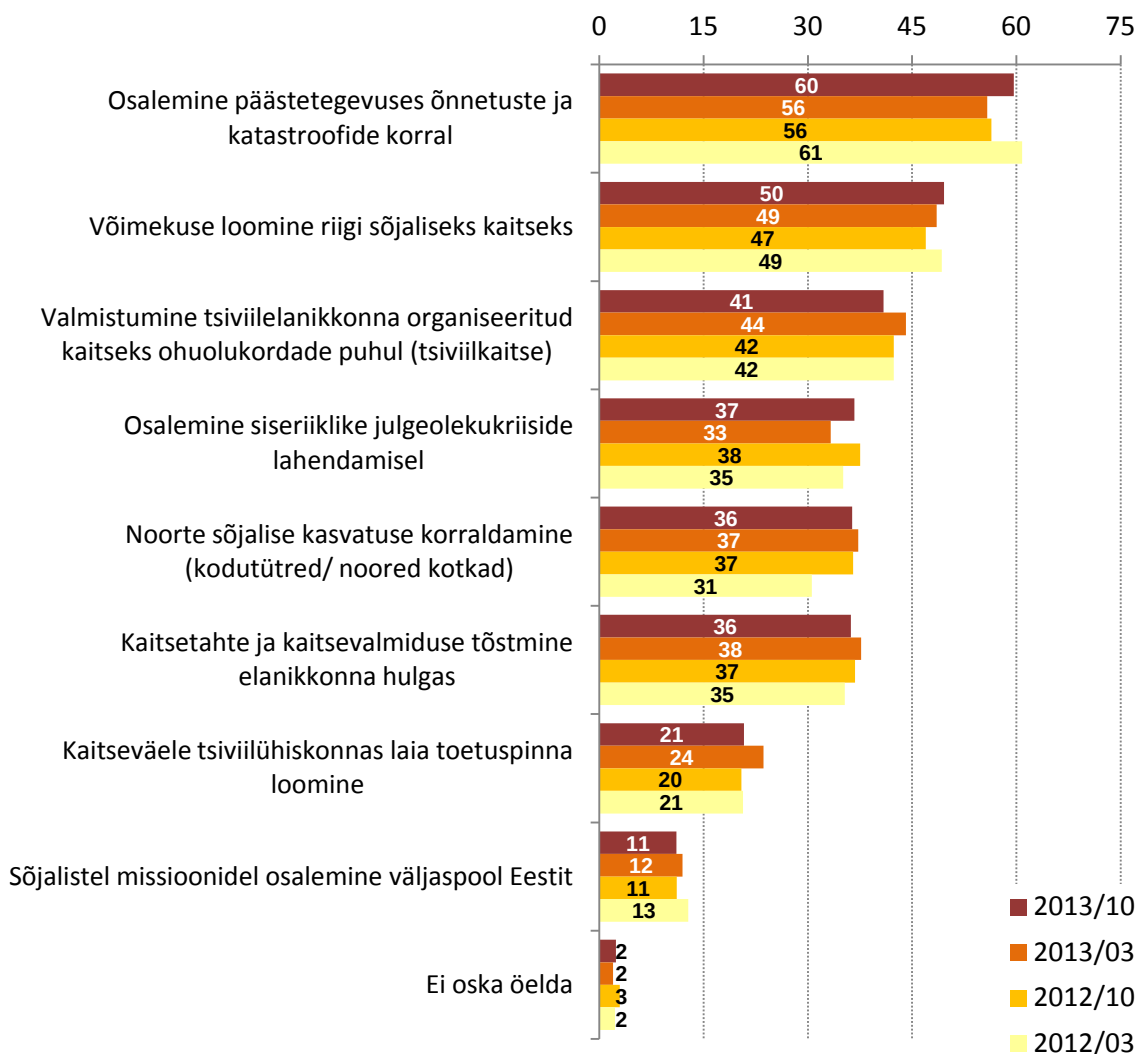
Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks päästetegevuses osalemist õnnetuste ja kataastroofide korral – 60% vastanuist mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest (Joonis 39). Teiseks Kaitseliidu peamiseks ülesandeks on vastajate hinnangul võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (50%). Seda ülesannet nimetati kõige sagedamini esimesena kolmest ülesandest (33%), mis on küll ilmselt tingitud asjaolust, et see asus vastajaile antud nimekirjas esimesel kohal. Oluliste ülesannetena järgnevad kahele mainitule valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (41%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (37%), noorte sõjalise kasvatuse korraldamine (36%) ning kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (36%). Harvemini leitakse, et Kaitseliidu ülesandeks on kaitsevägele tsiviilühiskonnas laia toetuspinna loomine (21%) ja väljaspool Eestit toimuvatel sõjalistel missioonidel osalemine (11%).

Joonis 39. Kaitseliidu peamised ülesanded (%) N = kõik vastajad)

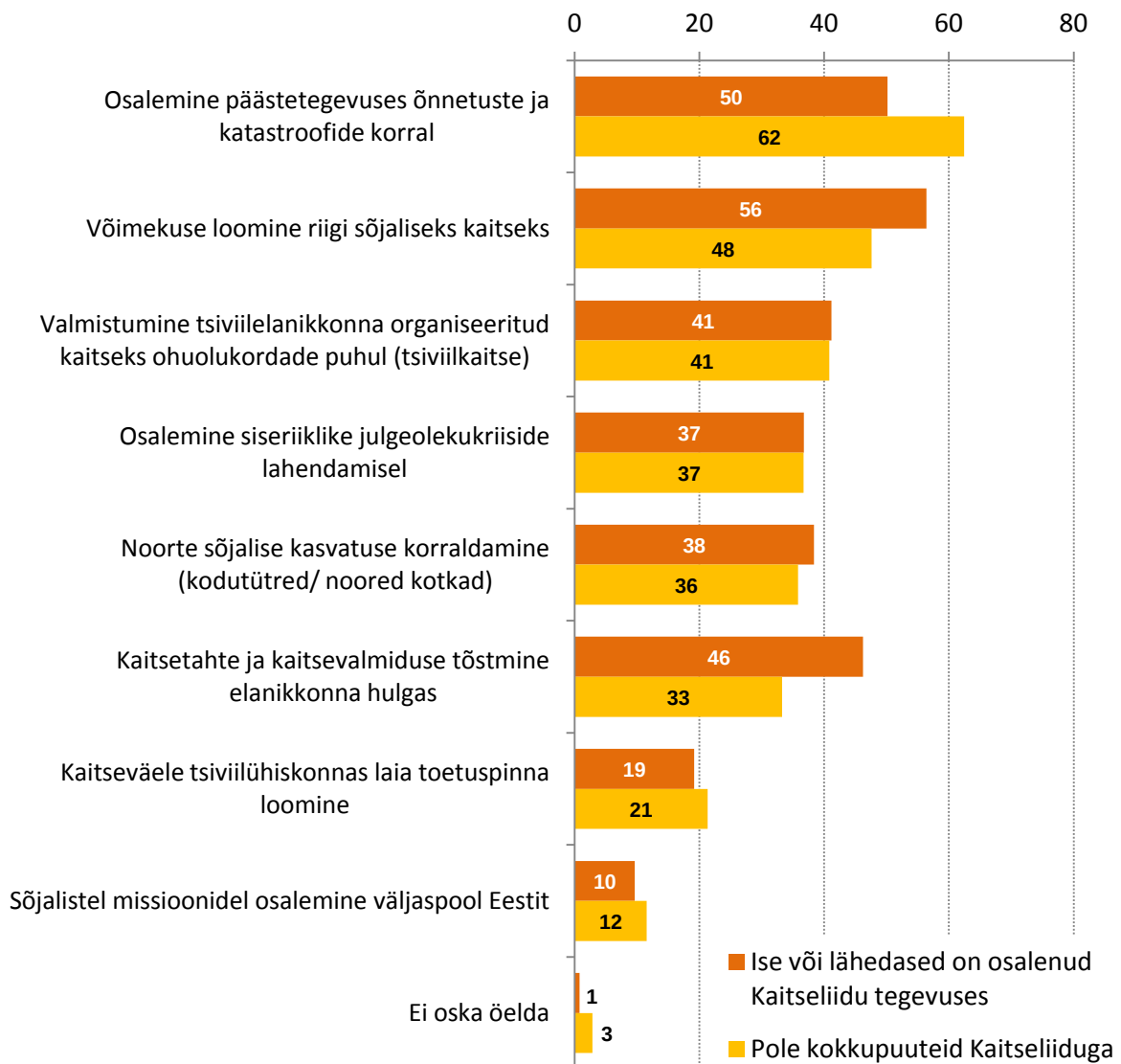
Võrreldes kahe eelmise uuringulainega ei ole arvamused oluliselt muutunud – vastuste esinemissageduses esineb mõneprotsendiseid kõikumisi, aga nägemus Kaitseliidu peamistest ülesannetest on jäänud samaks (Joonis 40). Arvamusi Kaitseliidu ülesannete kohta on sarnasel viisil kaardistatud ka varasemates uuringulainetes, kuid kuna 2012. aastal muudeti uuest Kaitseliidu seadusest lähtuvalt vastajaile esitatud ülesannete loetelu, siis ei ole tulemused varasemaga võrreldavad.

Joonis 40. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus 2012-2013 (%) (N = kõik vastajad)

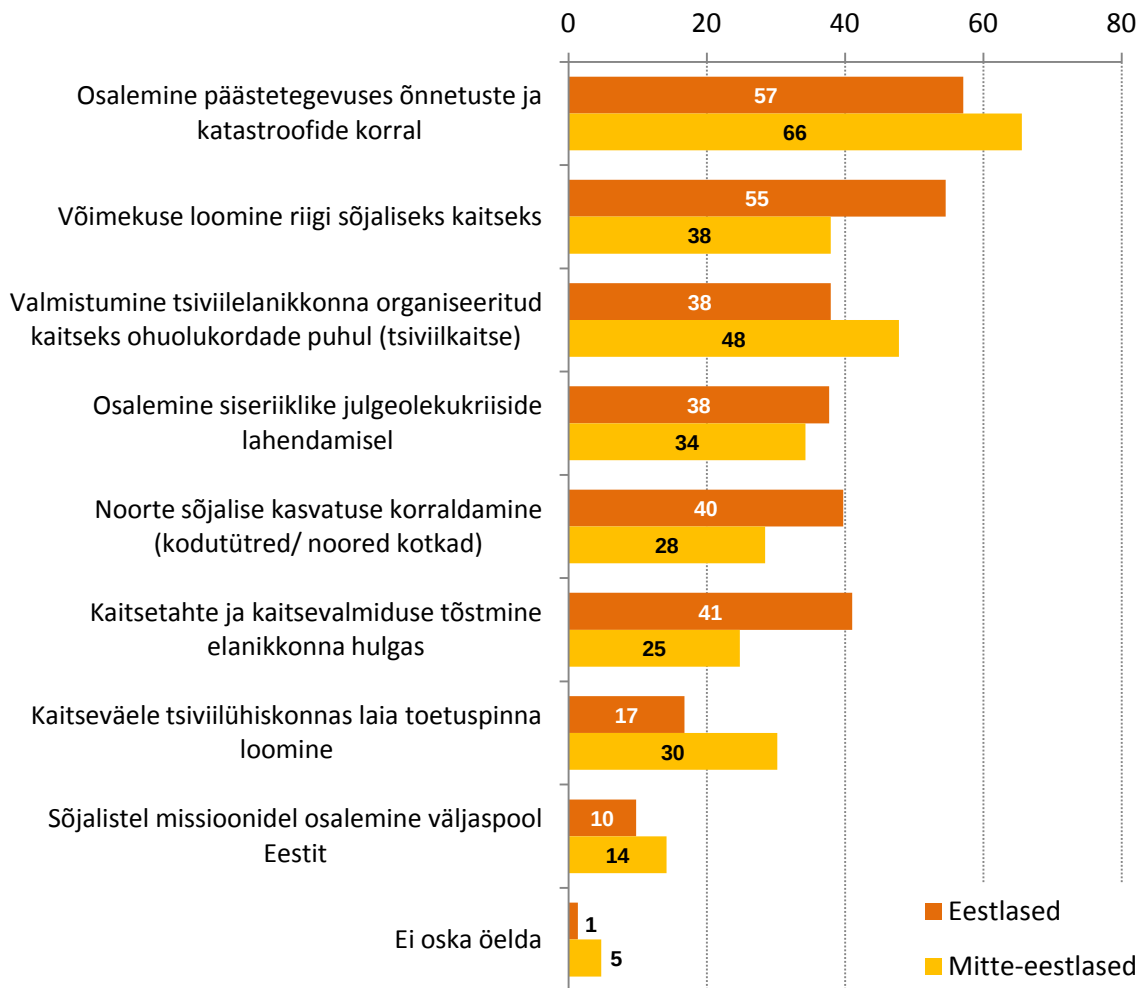
Järgnevalt on vaadeldud hinnanguid lähtuvalt sellest, kas vastajal on kokkupuuteid Kaitseliiduga, st kas tema ise või ta sõbrad-pereliikmed on osalenud Kaitseliidu tegevuses (Joonis 41). Peamise erinevusena ilmneb, et Kaitseliiduga kokku puutunud inimesed nimetavad liidu ülesandena teisest sagedamini elanike kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist (46%, ülejäänutest 33%). Need, kes ei oma Kaitseliiduga kokkupuuteid, peavad seevastu sagedamini Kaitseliidu oluliseks ülesandeks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist (62%, ülejäänutest 50%).

Joonis 41. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus lähtuvalt Kaitseliiduga kokkupuudete olemisest (%) (N = kõik vastajad)

Eesti- ja muukeelsete elanike arvamustes esineb samuti mitmeid erinevusi (Joonis 42). Muukeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arvamus, et Kaitseliidu oluliseks ülesandeks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (66% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest). Eestlased nimetavad päästetegevuses osalemisega pea võrdsel määral (55-57% vastanuist) ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (mitte-eestlaste seas viimane vaid 38%). Eestikeelsed vastajad peavad keskmisest sagedamini samuti Kaitseliidu rolliks veel elanike kaitsetahte ja -valmiduse tõstmist (41% eestlastest, 25% mitte-eestlastest). Samuti on eestlaste seas enam neid inimesi, kelle meelest peaks Kaitseliit tegelema noorte sõjalise kasvatusega (40%, mitte-eestlastest 28%) ja siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisega (38%, mitte-eestlastest 34%). Mitte-eestlased peavad eestlastega võrreldes aga olulisemaks Kaitseliidu ülesandeks tsiviilkaitset (48%, eestlastest 38%) ja kaitsevägele tsiviilühiskonnas toetuspinna loomist (30%, eestlastest 17%).

Joonis 42. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

7. NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATO liikmesriikide hulka, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ja kuidas elanikkonna arvates peaks toimuma koostöö NATO ja Venemaa vahel.

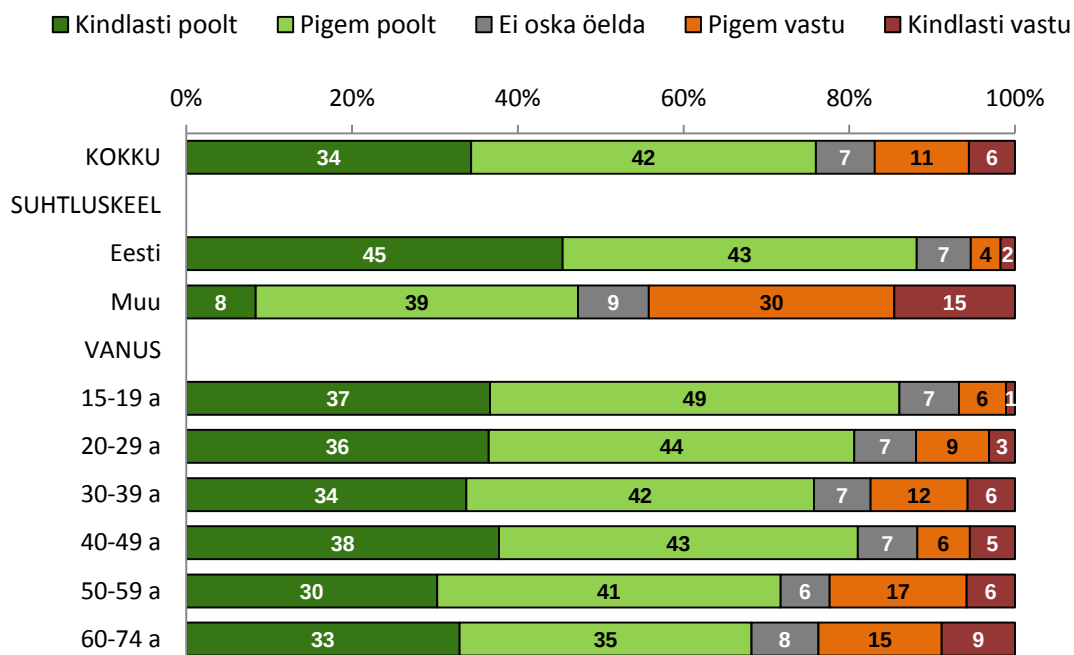
7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2013. aasta sügisel 76% elanikest, sh 34% on kindlasti ja 42% pigem NATO-sse kuulumise poolt (Joonis 43). NATO liikmelisuse vastu on 17% eestimaalastest; seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 7% elanikkonnast.

Eestikeelsed elanikud suhtuvad NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased. Kui eestikeelsetest vastajatest pooldab NATO-sse kuulumist 88% ja vastu on vaid 5%, siis mitte-eestlastest on Eesti NATO-sse kuulumise poolt 47% ja vastu 44%. Lisaks ei oma 9% muukeelsest elanikkonnast antud

küsimuses kindlat seisukohta (eestlastest 7%). Võrdlus vanuse lõikes näitab, et NATO pooldajate osakaal on kõrgem alla 50-aastaste elanike seas (76-86%). Keskmisest rohkem toetavad Eesti NATO-sse kuulumist ka kõrgema sissetulekuga vastajad (86% üle 650-eurose netosissetulekuga inimestest) ja maapiirkondade elanikud (84%).

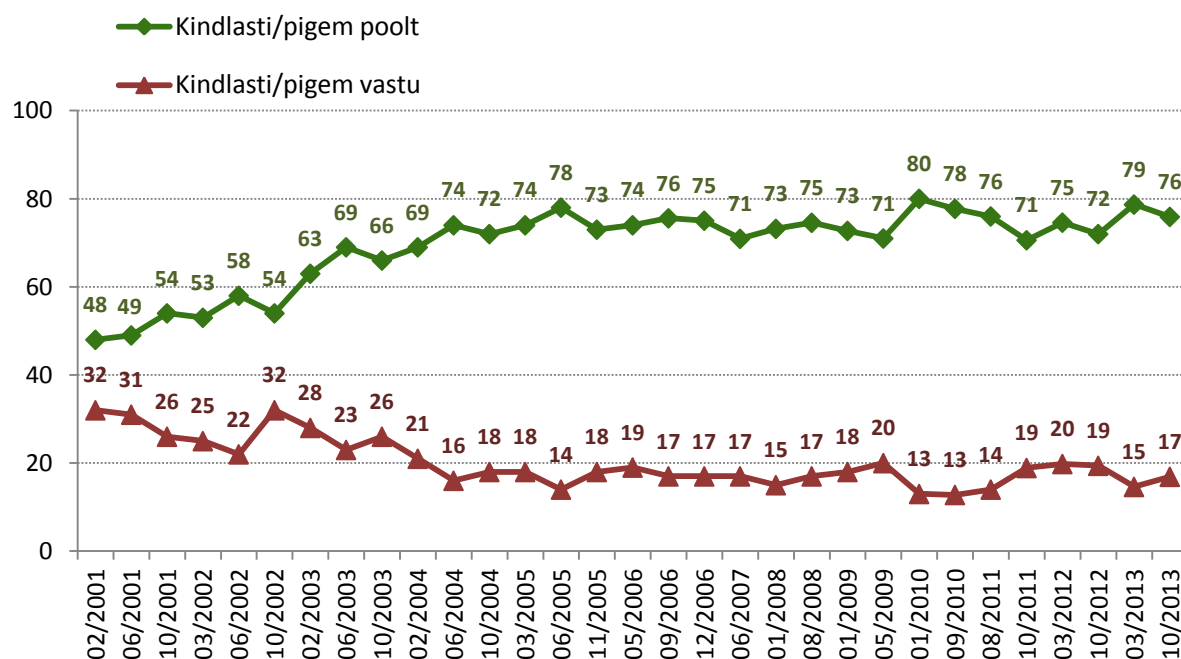
Joonis 43. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes (%) (N = kõik vastajad)

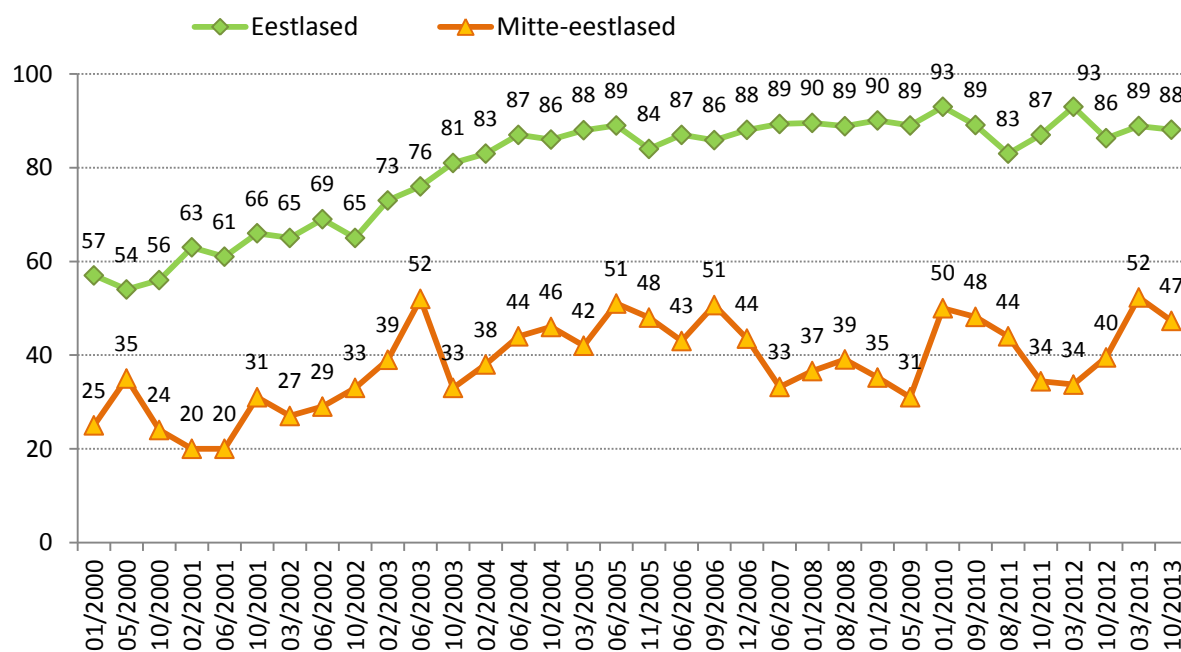
Eesti elanike toetus NATO-sse kuulumisele on pärast 2004. aastal aset leidnud liitumist **püsinud küllaltki stabiilsena – pooldajate osakaal on kõigis uuringulainetes jäänud vahemikku 71-80%** (Joonis 44). Suurem muutus ilmnis 2010. aasta alguses, mil toetus NATO-le tõusis kümnekonna protsendipunkti võrra (71%-lt 80%-le). Sellele tõusule järgnes tasapisi toimunud langus (2011. aasta sügiseks toetusmäär taas 71%), ent nüüd on toetus taas 76-79%-ni tõusnud.

Viimase paari uuringulaine jooksul on ennekõike just **muukeelsete elanike toetus NATO-sse üles-alla kõikunud** (Joonis 45). Viimaste aastate madalpunktid on leidnud aset erineval ajahetkel – muukeelsete toetus NATO-sse kuulumisele langes märgatavalt 2011. aasta teises pooles, eestlaste suhtumises leidis sarnane tendents aset juba aasta varem. Ka toetusemäära tõus algas eestikeelses elanikkonnagrupis veidi varem, ent nüüdseks on sama suunamuutus toimunud ka muukeelsete seas. Praegu on vahe kahe keelegrupi toetuses NATO liikmelisusele 41 protsendipunkti, mis on sarnane 2010. aasta tasemele.

Joonis 44. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

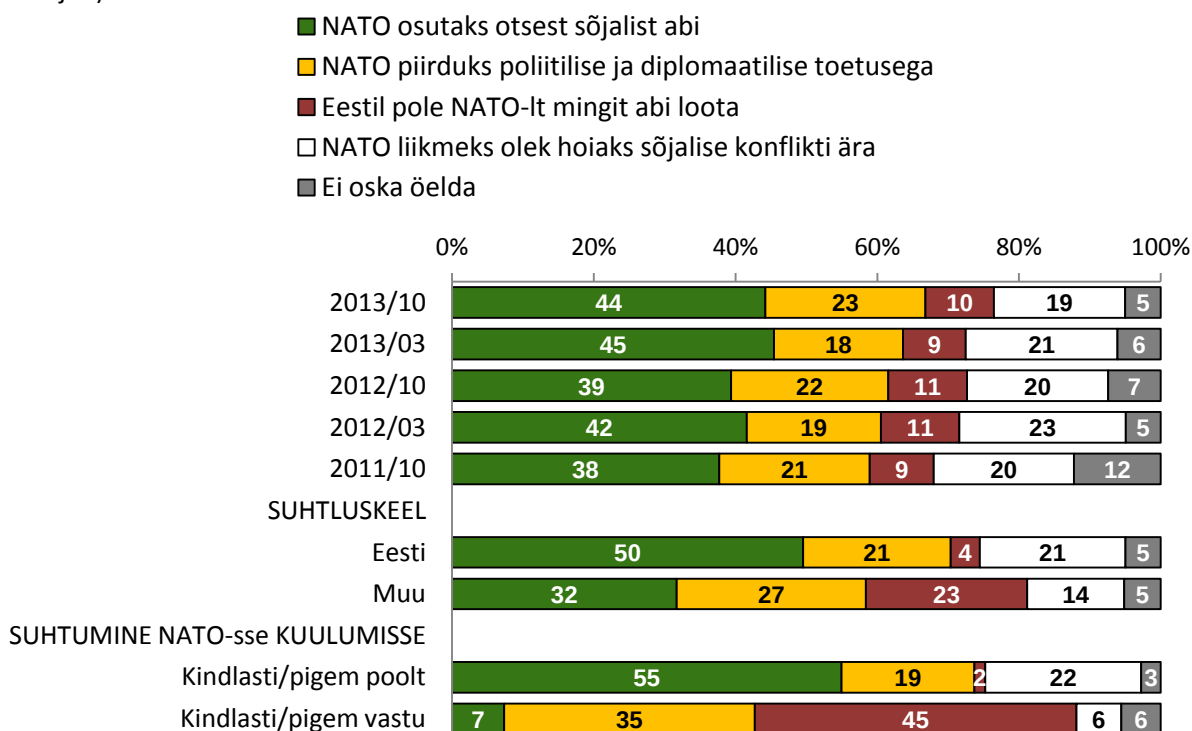
Joonis 45. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

7.2. NATO abi võimaliku ohu korral

Järgnevalt paluti vastajail hinnata, milline oleks NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht. **Kõige sagedamini (44% juhtudest) arvavad eestimaalased, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi** (Joonis 46) ning 23% elanikest leiab, et NATO piirduks ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 19% usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja 10% arvates ei oleks NATO-lt mitte mingit abi loota. Võrreldes möödunud korraga on nüüd veidi enam inimesi, kes usuvad, et NATO piirduks Eestit ähvardava ohu korral poliitilise ja diplomaatilise toetusega (5 protsendipunkti võrra).

Joonis 46. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%) (N = kõik vastajad)

Elanikud, kes pooldavad Eesti kuulumist NATO-sse, panevad organisatsioonile ka märksa suuremaid lootuseid. NATO kuuluvust toetavatest inimestest arvab 55%, et Eesti saaks sealt ohu korral otsest sõjalist abi (NATO liikmelisust mittepooldajatest ainult 7%), ja samuti usutakse rohkem, et NATO sekkumine hoiaks sõjalise konflikti ära (22% vs 6%). NATO-liikmelisuse vastased see-eest leiavad valdavalt, et NATO ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile üldse mitte mingit abi (45%; pooldajatest ainult 2%) või piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega (35%; pooldajatest 19%).

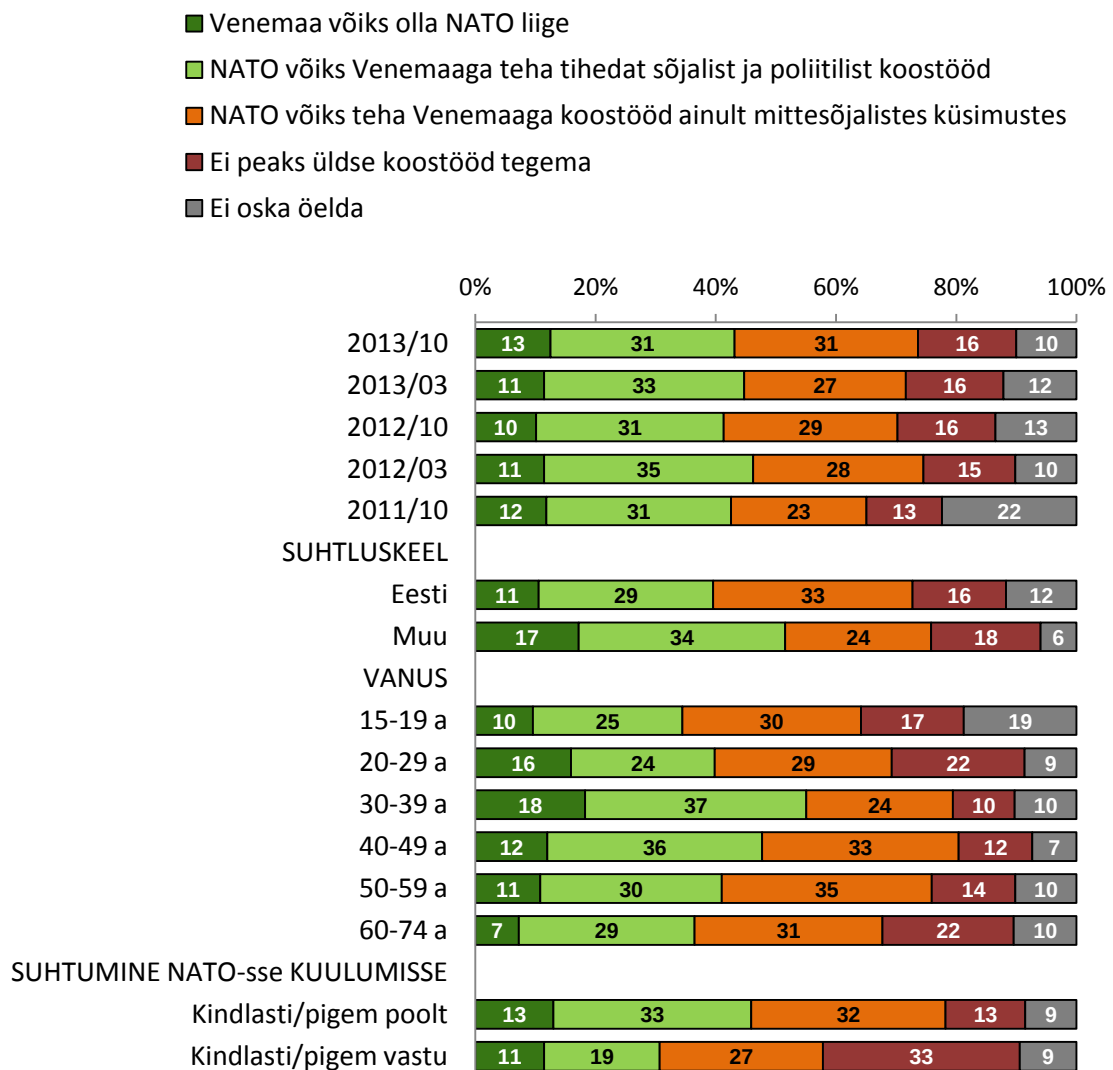
Kuna eestikeelses elanikkonnas on toetus NATO liikmelisusele märksa kõrgem kui muukeelses, siis usuvad eestlased ka enam, et NATO osutaks sõjalise ohu korral Eestile otsest sõjalist abi (50%; mitte-eestlastest 32%) või suudaks sõjalise konflikti ära hoida (21%; mitte-eestlastest 14%). Mitte-eestlased arvavad aga sagedamini, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (27%; eestlastest 21%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile mingit abi (23%; eestlastest 4%). Võrreldes eelmise uuringulainega on muukeelsete vastajate seas sel korral 3 protsendipunkti võrra enam inimesi, kes

usuvad, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega ning 5 protsendipunkti võrra enam neid, kelle hinnangul ei ole Eestil NATO-lt mingit abi loota.

7.3. NATO ja Venemaa koostöö

74% Eesti elanikest leiab, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingis vormis koostöö: 13% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 31% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes (Joonis 47). 16% elanike hinnangul ei peaks NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Võrreldes eelmise uuringuga ei ole hoiakutes märkimisväärsed muutusi toimunud.

Joonis 47. Hoiakud NATO ja Venemaa koostöö suhtes (%) ; N = kõik vastajad

Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma soosivamalt kui eestlased: tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd pooldab 29% eesti- ja 34% muukeelsetest vastajatest. Ligikaudu kolmandik eestlasi ning neljandik muukeelseid vastajaid eelistaksid mittesõjalist koostööd (vastavalt 33% ja 24%). Enam pooldavad NATO ja Venemaa koostööd ka 30-59-aastased inimesed (keskmiselt 79%), vähem aga noorimad vastajad (64% 15-19-aastastest), kellest koguni 17% neist ei oma antud küsimuses seisukohta. Inimesed, kes pooldavad Eesti NATO-sse kuulumist, leiavad samuti keskmisest sagedamini, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingit laadi koostöö (78%; mittetoetajatest 58%).

8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksas peatükk kaardistab hoiakuid seoses rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisega: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, kuidas suhtutakse jätkamisse Afganistani missioonil ja Somaalia vetes toimivas piraatlusevastases operatsioonis ning osalemisse Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Malis, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja milline mulje on elanikkonnal jäänud Eesti kaitseväge senisest suurimast välismissioonist, mis toimub Afganistanis NATO vägede koosseisus.

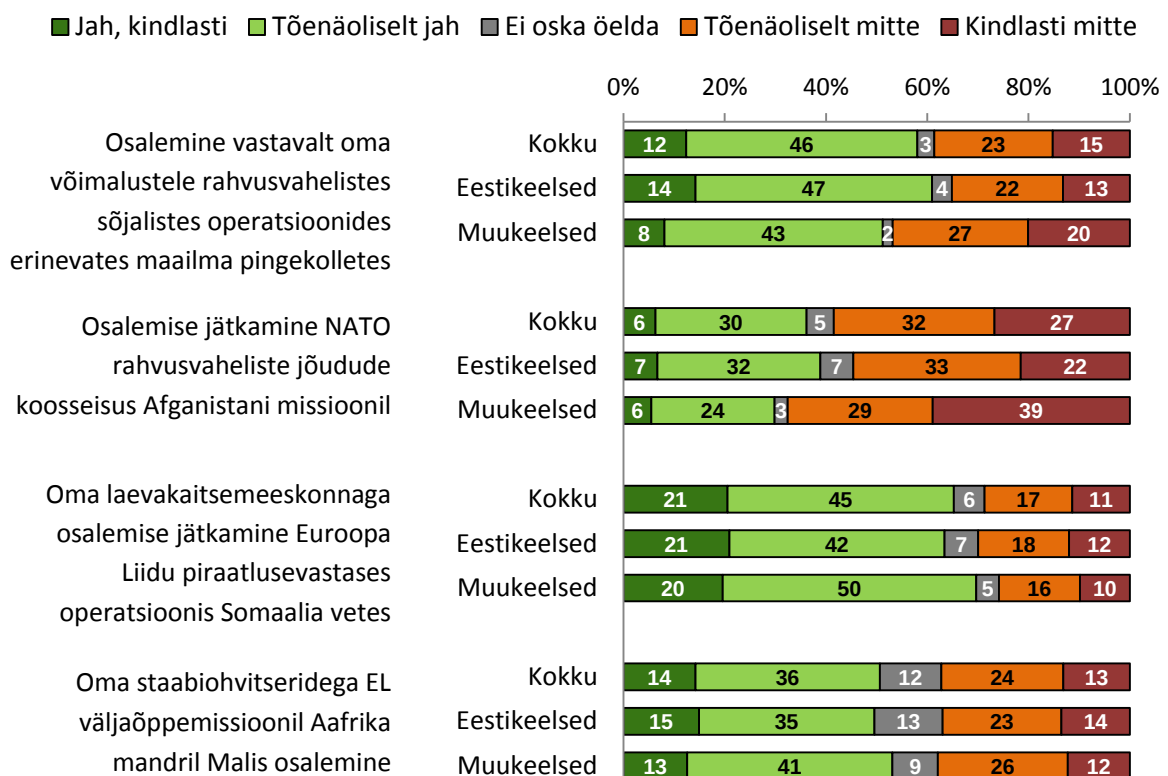
8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

Saamaks ülevaadet suhtumisest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse, esitati vastajaile üks üldine küsimus („Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?“) ning kolm konkreetsete missioonide kohta käivat küsimust („Kas Eesti peaks jätkama NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil osalemist?“; „Kas Eesti peaks oma laevakaitsemeeskonnaga jätkama osalemist Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes?“ ja „Kas Eesti peaks oma staabiohvitseridega osalema Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Aafrika mandril Malis?“).

58% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 12% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 48). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 39% elanikest. Kui aga vaadata hoiakuid konkreetsete missioonide suhtes, siis ilmneb, et **Afganistani missioonil jätkamist pooldab ainult 36% elanikest** ning selleks ei näe vajadust 59%. Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni samas suhtutakse märksa soosivamalt: **65% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama piraatlusevastases operatsioonis osalemist** (vastu 29%). Eesti **staabiohvitseride osalust Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Aafrika mandril Malis toetab 51% elanikkonnast** (vastu 37%). Nelja küsimuse tulemusi kõrvutades ilmneb niisiis, et üleüldise rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise, Somaalia vetes jätkamise ja Malis toimuval väljaõppemissioonil osalemise puhul on pigem ülekaalus soosivad hoiakud, Afganistani missioonil jätkamist aga valdav osa eestimaalastest ei toeta. Mali missiooni puhul on kõige enam neid inimesi, kes ei oska küsimusele vastata (12%).

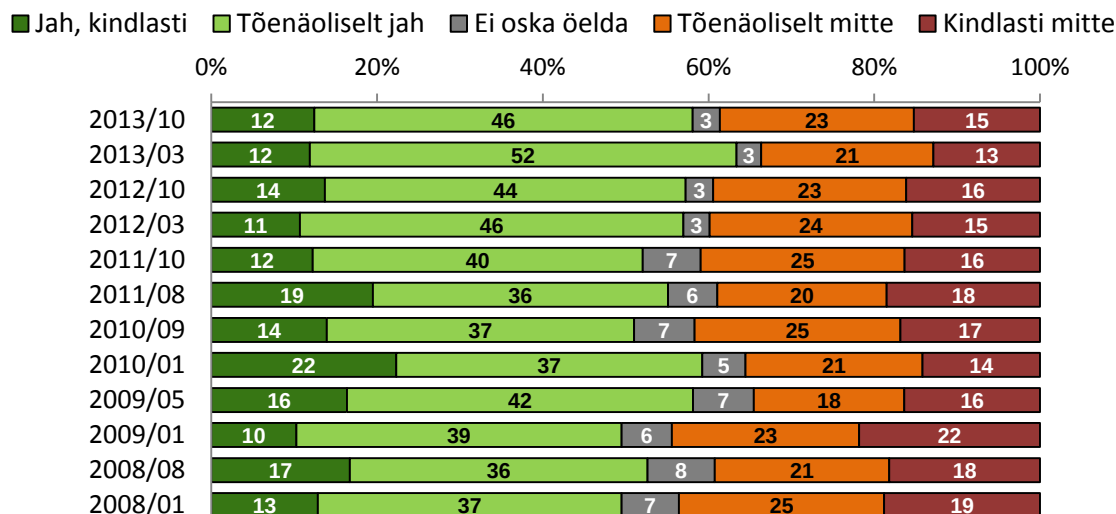
Eesti kaitsejõudude üldist osalemist missioonidel kipuvad eestlased suuremal määral toetama (61%; mitte-eestlastest 51%). Toetus Afganistani missioonil jätkamisele on samuti kõrgem eestlaste hulgas (39%; mitte-eestlastest 30%). Somaalia ja Mali missiooni seevastu toetavad mitte-eestlased pisut rohkem (Somaalia missiooni 63% eestlastest ja 70% mitte-eestlastest; Mali missiooni 50% eestlastest ja 53% mitte-eestlastest). Keskmisest enam pooldavad sõjalistel operatsioonidel tervikuna ja ka konkreetsetel missioonidel osalemist mehed, üldjuhul ka nooremad või keskealsed vastajad. Hariduse lõikes ei ole erisused nii ilmsed, kuigi kõrgemalt haritute suhtumine Mali ja Somaalia missioonidesse kipub olema pisut soosivam.

Joonis 48. Suhtumine Eesti üksuste osalemisse erinevates rahvusvahelistes operatsioonides (%)
N = kõik vastajad)

Võrreldes kevadega on veidi langenud nende eestimaalaste hulk, kes pooldavad Eesti kaitsejõudude erinevates operatsioonides osalemist tervikuna – 63%-lt 58%-le (Joonis 49). See võib olla seotud asjaoluga, et küsitlusperioodil ajal suundus Afganistani viimane Eesti kaitseväelaste missioon. Viimase viie aasta jooksul on toetus sõjalistes operatsioonides osalemisele olnud kokku 49-63%.

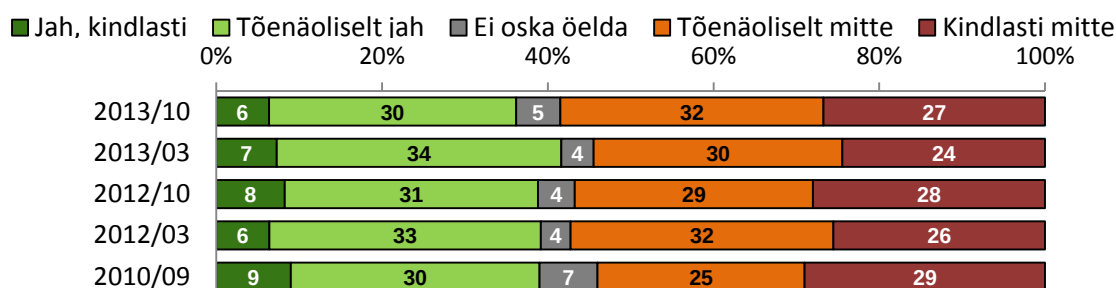
Joonis 49. Suhtumine Eesti kaitsejõudude üksuste osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes; 2008-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

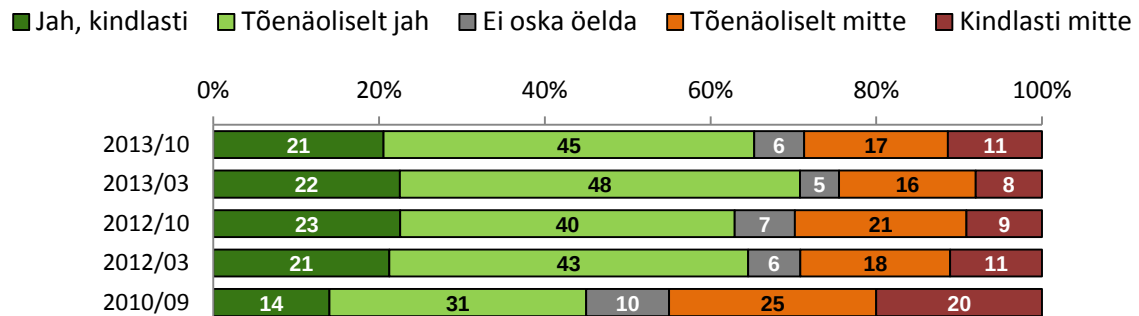
Pisut on möödunud uuringulainega võrreldes kahanenud ka toetus Afganistani missioonil jätkamisele (Joonis 50) ja piraatlusevastases operatsioonis osalemisele (Joonis 51), kuid pikemas perspektiivis on hoiakud olnud võrdlemisi stabiilsed. Afganistani missioonil jätkamist toetab viimase kolme aasta jooksul ligikaudu 40% elanikkonnast; toetus operatsioonis osalemisele Somaalia vetes on alates Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooniga liitumisest 2010. aasta septembris püsinud 60-70% kandis.

Kevadises uuringus lülitati esmakordselt ankeeti küsimus osalemisest väljaõppemissioonil Malis (Joonis 52). Ka siin on hoiakud kahe uuringulaine lõikes stabiilsed – Mali operatsioonis osalemist toetab hinnanguliselt pool elanikkonnast (51%).

Joonis 50. Suhtumine Eesti jätkamisse NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil; 2010-2013 võrdlus* (%) (N = kõik vastajad)

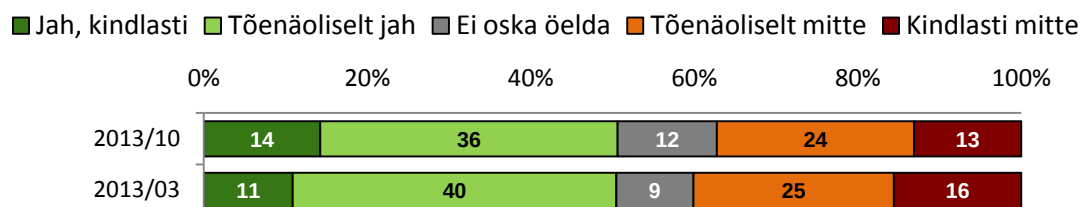

Joonis 51. Suhtumine Eesti laevakaitsemeeskonna osalemisse Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes; 2010-2013 võrdlus * (%; N = kõik vastajad)

* 2010/09 uuringulaines, mis jäi piraatlusevastase operatsiooni eelsesse aega, küsiti osalemise kohta („Kas Eesti peaks osalema...?“). Alates 2012/03 uuringulainest aga on küsitud osalemise jätkamise kohta („Kas Eesti peaks jätkama osalemist...?“).

Joonis 52. Suhtumine Eesti staabiohvitseride osalemisse Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Aafrika mandril Malis; 2013 kevad ja sügis võrdlus (%; N = kõik vastajad)

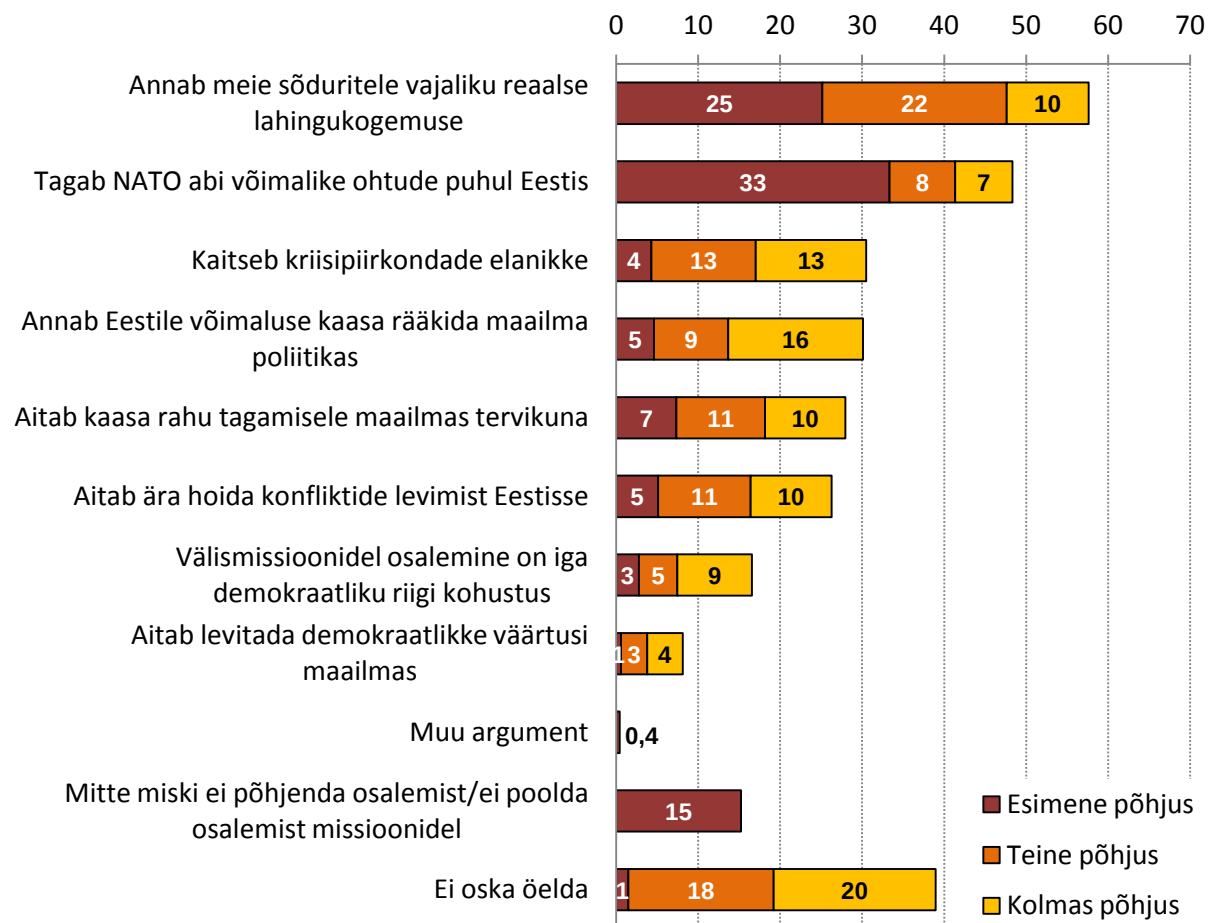

8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

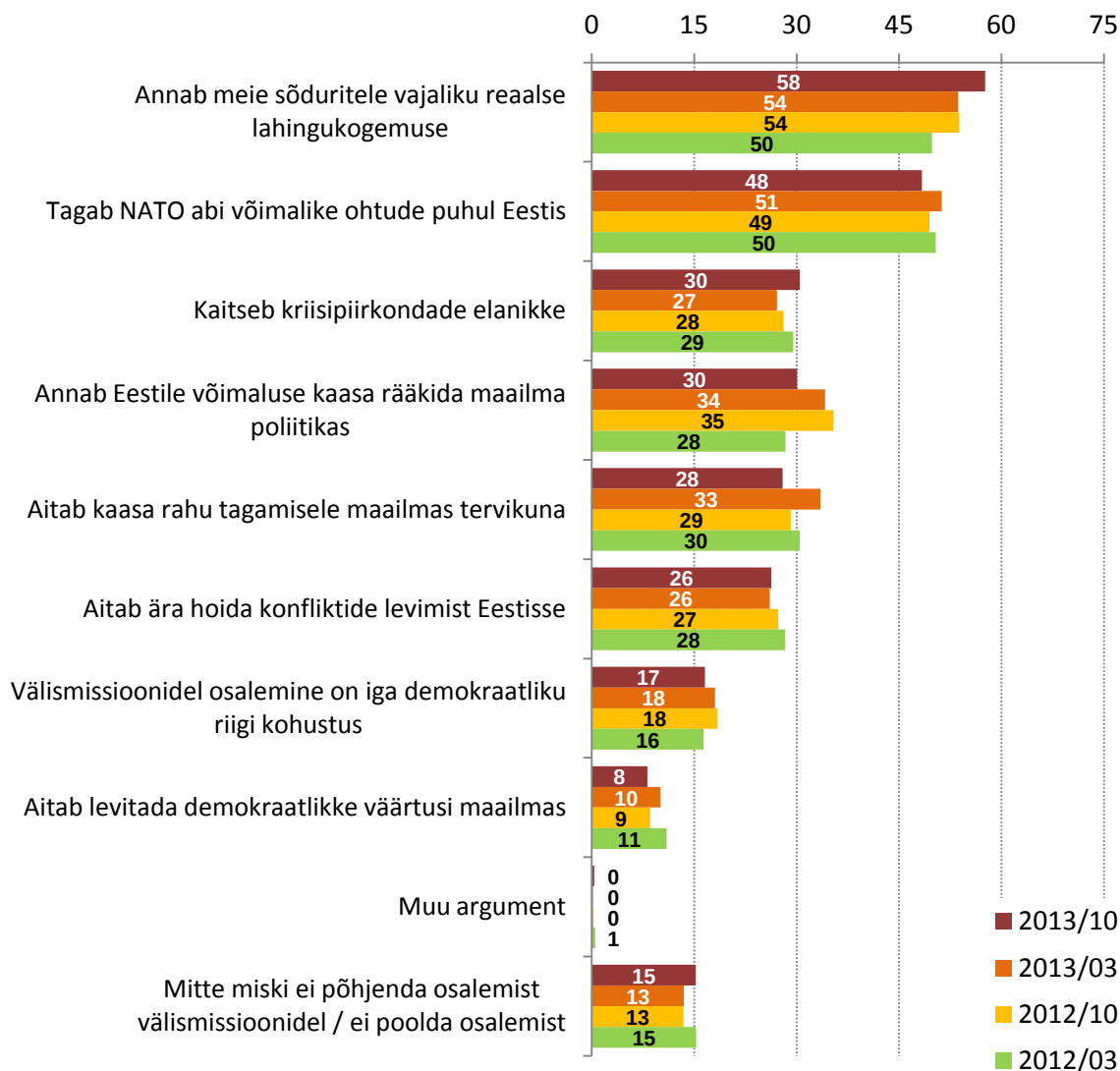
Eesti elanikud peavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: **osalemine annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse** (58% nimetab ühena kolmest põhjusest) ja Eesti osalemine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides **tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi** (48%) (Joonis 53). Olulisteks argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, on vastajate hinnangul veel kriisipiirkondade elanike kaitsmine (31%), maailma poliitikas kaasa rääkimise võimaluse saamine (30%), kaasaaitamine rahu tagamisele maailmas (28%) ning konfliktide Eestisse levimise ennetamine (26%). Harvemini leitakse, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus (17%) ning see aitab maailmas demokraatlikke väärtuseid levitada (8%). Seda meelt, et rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist ei põhjenda miski, on 15% eestimaalastest.

Joonis 53. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%) (N = kõik vastajad)

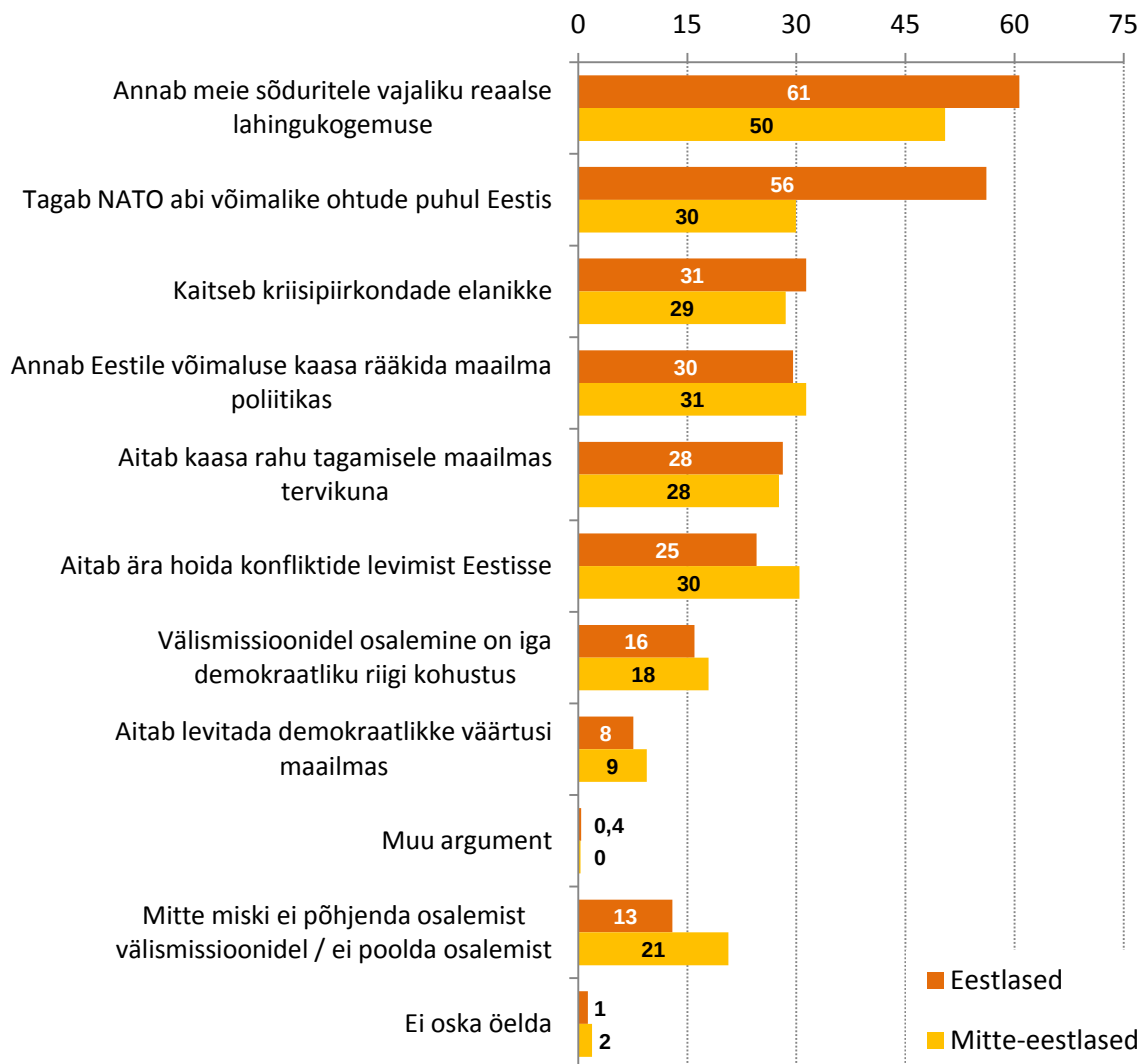
Joonis 54 kajastab rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise põhjuseid viimase nelja uuringulaine jooksul. Elanike argumendid ei ole selle aja vältel oluliselt muutunud. Pisut vähemaks on jäänud inimesi, kelle meelest annab sõjalistes operatsioonides osalemine Eestile võimaluse kaasa rääkida maailma poliitikas, varasemast enam inimesi aga leiab, et see Eesti sõduritele vajalik lahingukogemus.

Joonis 54. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; 2012-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Mitte-eestlased leiavad oluliselt sagedamini, et mitte miski ei põhjenda Eesti välismissioonidel osalemist (21% muu- ja 13% eestikeelsetest vastajatest) (Joonis 55). Eestikeelsete vastajate jaoks domineerivad välismissioonidel osalemise argumentide seas selgelt kaks tegurit: sõdurite reaalne lahingukogemus ja NATO abi võimalike ohtude korral (vastavalt 61% ja 56%; mitte-eestlastest vastavalt 50% ja 30%). Need kaks on ka peamised, mida eestlased nimetavad mitte-eestlastest märksa sagedamini. Mitte-eestlased omakorda toovad eestlastega võrreldes mõne protsendipunkti võrra sagedamini välja, et sõjalistes operatsioonides osalemine aitab ära hoida konfliktide leviku Eestisse (30%, eestlastest 25%).

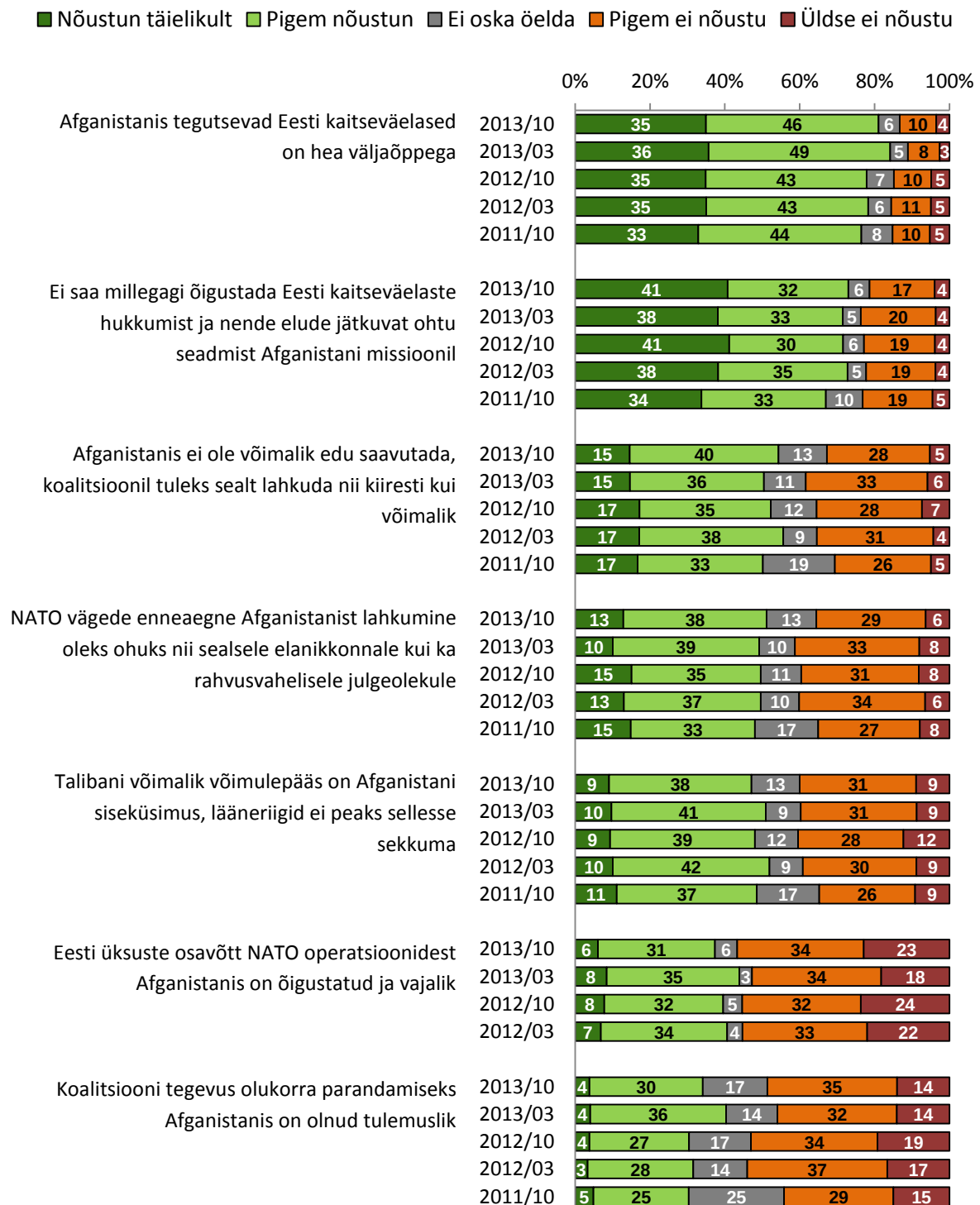
Joonis 55. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

8.3. Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväge seni suurima välismissiooniga, milleks on NATO vägede koosseisus toimuv Afganistani operatsioon. Saamaks ülevaadet, millisena antud missiooni kujutatakse, esitati vastajale seitse erinevat väidet (sh nii positiivse kui negatiivse alatooniga väiteid) ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

Joonis 56. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega, võrdlus 2011-2013
(%; N = kõik vastajad)

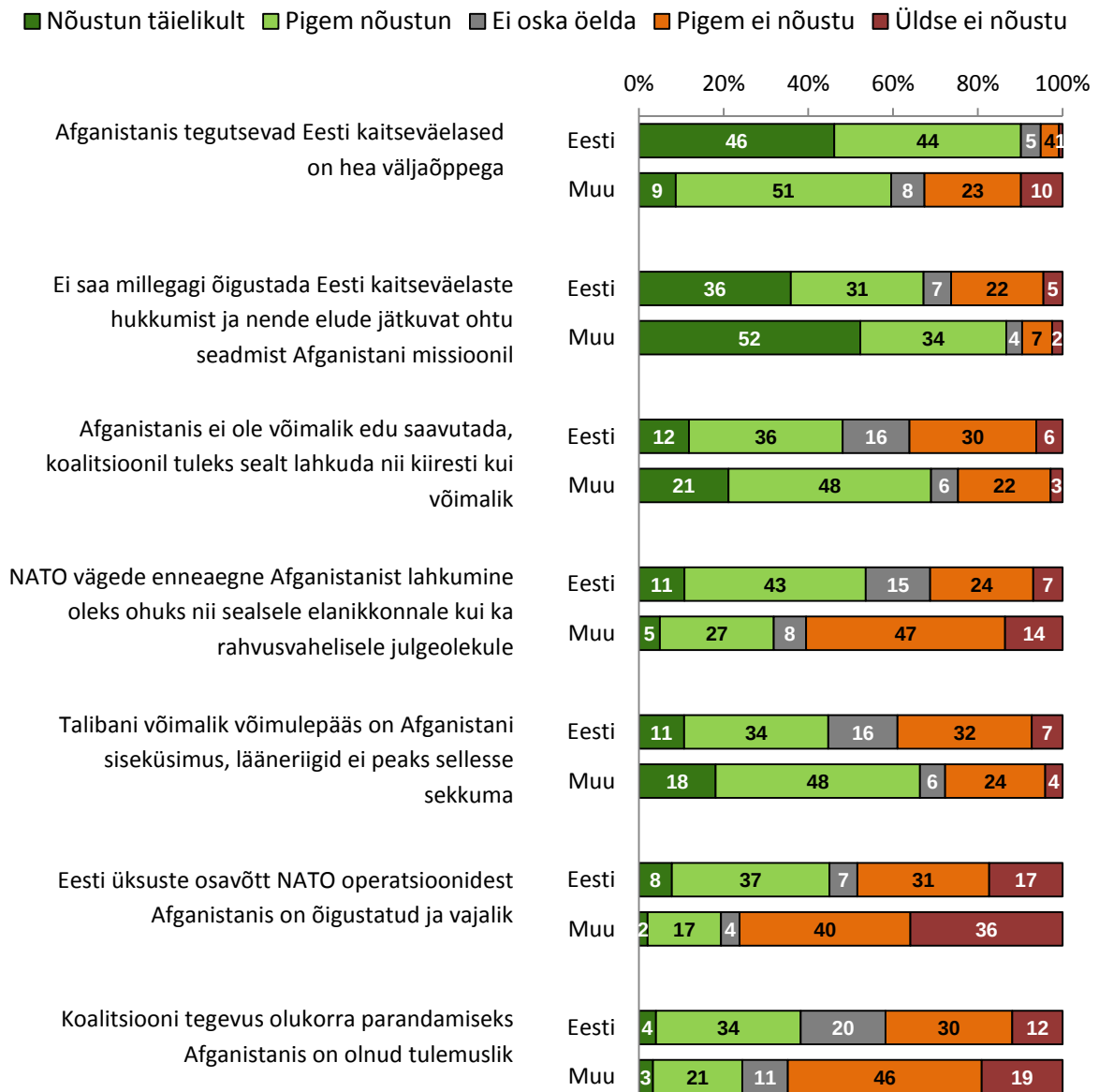
Valdavalt ollakse seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 81% elanikkonnast (Joonis 56). Teisalt leiab peaaegu 3/4 vastanuist (73%), et **Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada**. Elanike hoiakuid iseloomustab kohatine vastuolulisus: ühelt poolt suhtutakse missioonil osalemisse kriitiliselt (54% arvates ei ole Afganistanis

võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik, 57% ei nõustu Eesti üksuste Afganistani operatsioonist osavõtu õigustatuse ja vajalikkusega ning 51% peab Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma. Samas nähakse NATO vägede enneaegses Afganistanist lahkumises ohtu nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (47%). Senitehtu tulemuslikkuse osas ollakse pigem skeptilised – üksnes 34% leiab, et koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on olnud tulemuslik (49% ei nõustu, 17% ei oska oma arvamust avaldada). Kokkuvõttes niisiis on elanikel selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda kuigi veendunud Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

Võrreldes 2013. aasta kevadel läbi viidud uuringu tulemustega **ei ole ilmnenud drastilisi muutusi eestimaalaste suhtumises Afganistani missiooni**. Jätkuvalt on palju nii neid inimesi, kelle hinnangul on Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased hea väljaõppega (84% kevadel, 81% nüüd), aga ka neid, kelle meelest ei ole Eesti kaitseväelaste hukumine ja nende elude ohtu seadmine Afganistani missioonil õigustatud (72% kevadel, 73% nüüd). Võrreldes kevadel läbi viidud uuringuga on 6 protsendipunkti võrra langenud elanikkonna heakskiit missiooni tulemuslikkusele (40%-lt 34%-le), mis on sarnane möödunud aastate tulemustele.

Joonis 57 näitab, et eesti- ja muukeelsete elanike nägemus Afganistani missioonist on jätkuvalt erinev: eestikeelne vastajaskond väljendab muukeelsest märksa sagedamini missioonile toetust. Eestlaste seas on koguni 30 protsendipunkti võrra rohkem neid inimesi, kes nõustuvad väitega, et Afganistanis tegutsevad kaitseväelased on hea väljaõppega (nõustub 90%; mitte-eestlastest 60%). 26 protsendipunkti võrra rohkem eestlaseid peab Eesti osalemist Afganistani missioonil õigustatuks (45%; mitte-eestlastest 19%) ja 22 protsendipunkti võrra on rohkem neid, kelle meelest oleks NATO vägede enneaegne lahkumine oht nii kohalikule kui rahvusvahelisele julgeolekule (54%; mitte-eestlastest 32%). Mitte-eestlased soovivad sagedamini seisukohta, et Eesti kaitseväelaste hukumist ja ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa õigustada (87%; eestlastest 67%), et Afganistanis ei ole võimalik edu saavutada (69%; eestlastest 48%) ning et Talibani küsimus on Afganistani siseasi, millesse ei peaks sekkuma (66%; eestlastest 45%). Seega on **eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna märksa toetavam kui mitte-eestlaste oma**.

Joonis 57. Nõustumine erinevate Afganistani operatsiooni puudutavate väidetega; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

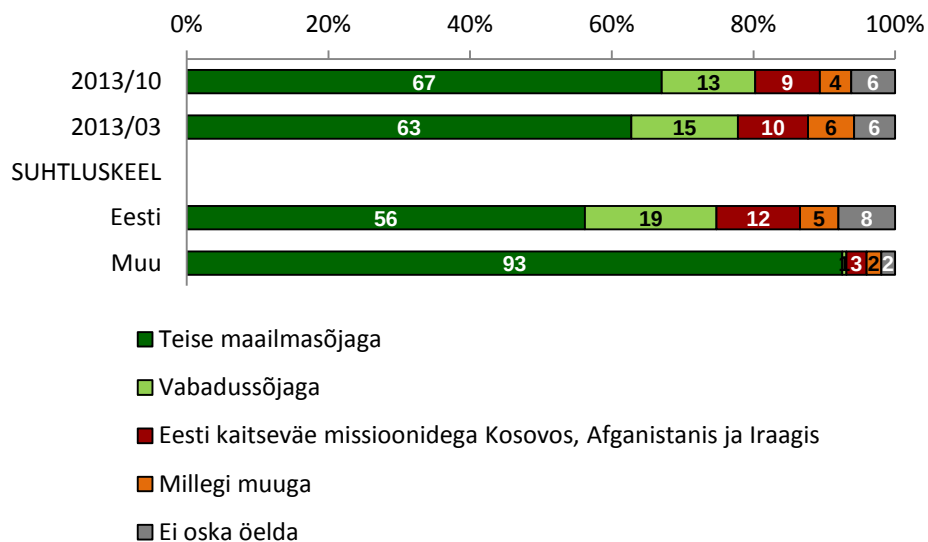
8.4. Seosed sõnaga „veteran“

Viimases kahes uuringulaines on vastajailt täiendavalt päritud, kas sõna „veteran“ seostub neil eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis.

Vastustest ilmneb, et valdaval enamikul elanikkonnast (67%) **seostub sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga** (Joonis 58). Vaid 13% nimetas siin peamise seosena Vabadussõda ning 9% Eesti kaitseväge missioone Kosovos, Afganistanis ja Iraagis. Mitte-eestlased seostavad veterane märksa enam Teise maailmasõjaga kui eestlased (93% vs 56%), eestlased seevastu muukeelsetest elanikest märksa enam Vabadussõjaga (19% vs 1%). Neid inimesi, kelle jaoks seostub sõna „veteran“ Eesti

kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis, on keskmisest pisut enam eestlaste (12%), noorte (22% 15-19-aastastest) ja nende inimeste hulgas, kes omavad isiklikku kokkupuudet kaitseväega (19%). Üldtendentsid on sarnased kevadise uuringu omadele; nende inimeste osakaal, kes seostaksid sõna „veteran“ Eesti kaitseväge tänapäevaste missioonidega, suurenenud ei ole.

Joonis 58. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“ (%) N = kõik vastajad)

9. Riigikaitsealane teave

Viimane peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: riigikaitseõpetuse vajalikkus koolides ja Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE lugemine.

9.1. Riigikaitseõpetus koolides

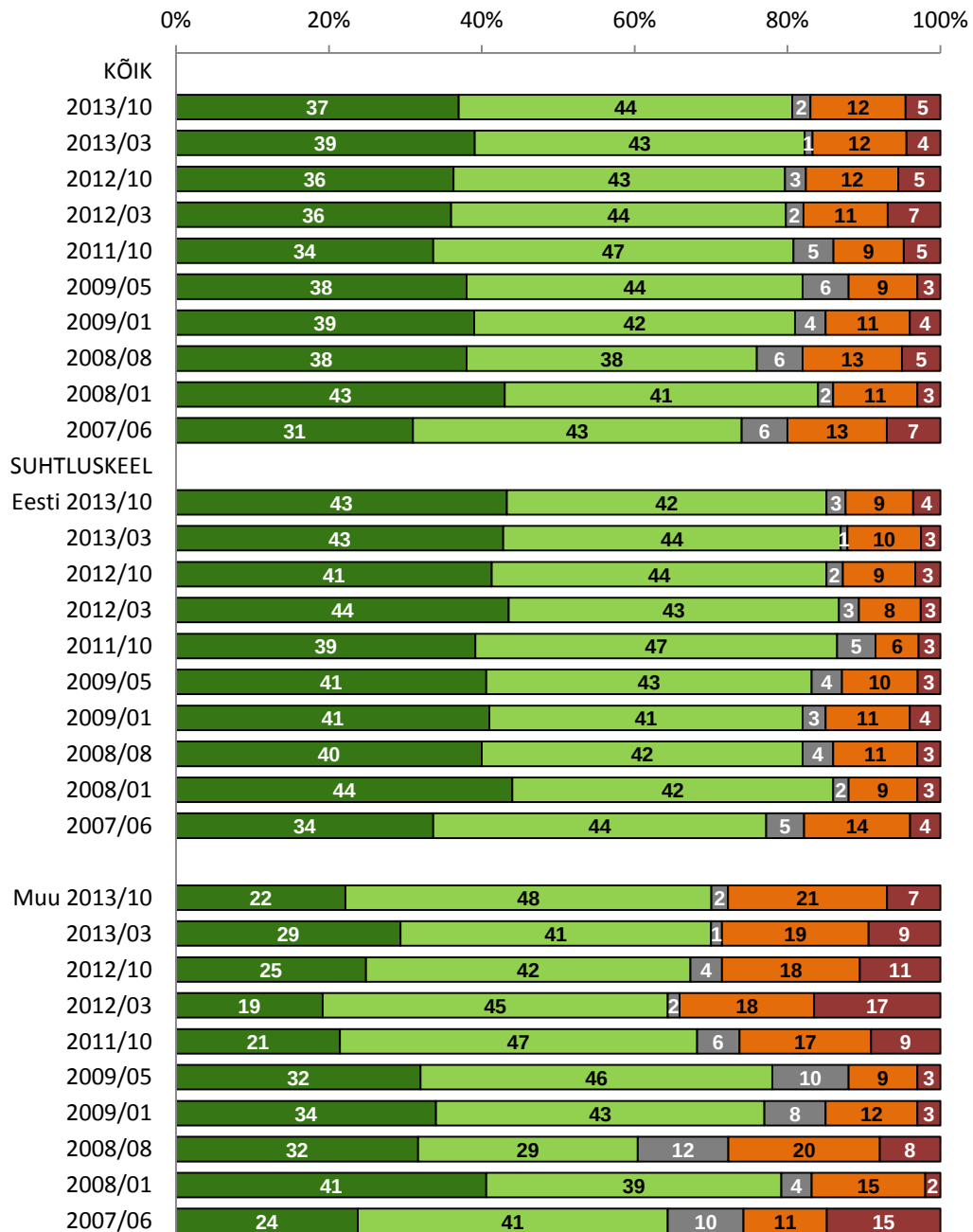
Sarnaselt kevadel läbi viidud uuringule **pooldab 81% Eesti 15-74-aastastest elanikest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi**, sh 37% arvates peaks see õppeprogrammis olema kindlasti ja 44% hinnangul arvatavasti (Joonis 59). Riigikaitseõpetust ei pea koolides vajalikuks 17% elanikkonnast. Pikemas perspektiivis võib öelda, et viimastel aastatel on toetus riigikaitseõpetusele olnud stabiilselt 80% ringis.

Eestikeelsest elanikkonnast pooldab riigikaitse koolides õpetamist 85% ja mitte-eestlastest 70%. Ajalisest võrdlusest selgub siinkohal, et eestlaste hulgas on poolehoid püsinud pea sama kõrgel alates 2008. aastast, aga mitte-eestlaste suhtumine on olnud küllaltki muutlik. Kui 2008. aasta alguses leidis 80% muukeelsetest elanikest, et koolides peaks andma riigikaitsealast õpetust, siis sama aasta augustiks oli riigikaitseõpetuse toetajate hulk langenud 20 protsendipunkti võrra. 2009. aastal tõusis toetus 77-78%-ni, langes siis jälle paari aasta vältel ja on nüüd viimase aasta jooksul taas tõusule pööranud. Tulemusi teiste tausttunnuste lõikes analüüsides ilmneb, et pisut enam kalduvad

riigikaitseõpet soosima mehed (83%, naistest 79%), üle 40-aastased (keskmiselt 84%) ja need inimesed, kes on ise kaitseväge kokku puutunud (86%).

Joonis 59. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis (%) (N = kõik vastajad)

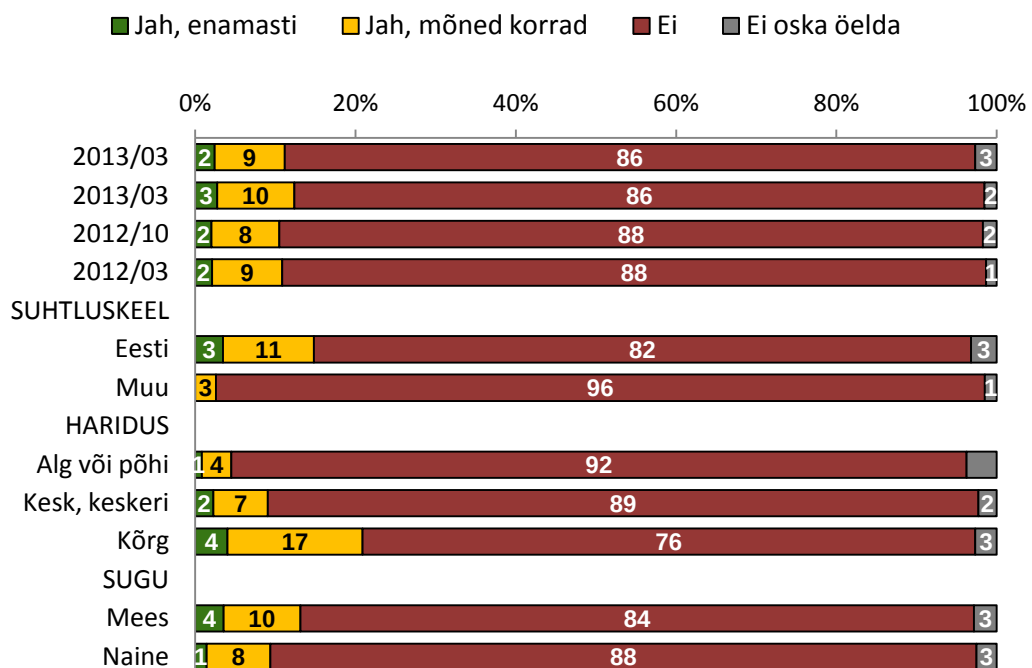
■ Jah, kindlasti ■ Arvatavasti küll ■ Ei oska öelda ■ Arvatavasti mitte ■ Kindlasti mitte

9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele (vt Lisa 2) sisaldas uuringuankeet ka üht otsestelt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Nimelt uuriti sarnaselt eelmistele uuringulainetele Eesti Ekspressi lisalehe loetavust. **Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE on möödunud paari aasta jooksul lugenud 10-12% elanikest, sh 2-3% loeb lehte enamikel juhtudel ja 8-10% on seda teinud mõnel korral (Joonis 60).** 2013. aasta oktoobris läbi viidud uuringu tulemused ei ole võrreldes varasemaga muutunud.

Joonis 60. Eesti Ekspressi vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse.EE lugemine, 2012-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on Riigikaitse.EE lisalehte lugenuid rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 15% ja 3%). Riigikaitse.EE lugejaid on keskmisest rohkem ka kõrgema haridusega elanike (21%) ja meeste (13%) hulgas.